



**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
BİZANS SANATI BİLİM DALI**

**HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM
SAHNESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatmanur KEY

BURSA-2020



T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
BİZANS SANATI BİLİM DALI**

**HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM
SAHNESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatmanur KEY

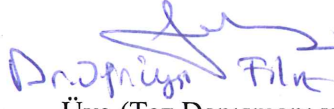
Danışman:


Dr. Öğr. Üyesi Filiz İNANAN

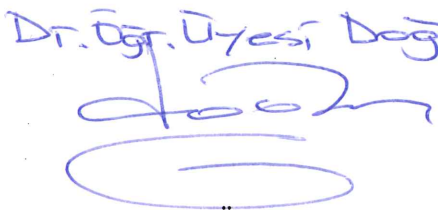
BURSA-2020

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..... Sanat Tarihi Anabilim / Ana sanat Dalı,
..... Bizans Sanatı Bilim Dalı'nda 701649007
numaralı Fatmanur KEY 'nin hazırladığı
" Hristiyan Tasvir Sanatında İsa'nın Mabede Takdim Sahesi "
konulu Yüksek Lisans (Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi
/ Çalışması) ile ilgili tez savunma sınavı, 28/02/2020 günü 13.30 - 15.00 saatleri
arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının
..... başarılı (başarılı/başarısız) olduğuna oy birliği
(oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.


Dr. Öğr. Üyesi Filiz Karan
Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi


Prof. Dr. Özgür Köroğlu
Üye (MSGSÜ)
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi


Dr. Öğr. Üyesi Doğan YAVUŞ
B.U.Ü.
Üye
Akademik Unvanı, Adı Soyadı
Üniversitesi

28/02/2020

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 28/02/2020

HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM SAHNESİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 113 sayfalık kısmına ilişkin, 20/01/2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

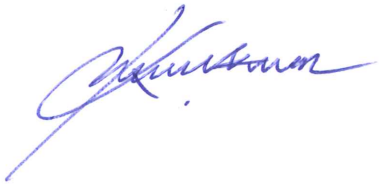
Adı Soyadı : Fatmanur KEY

Öğrenci No : 701649007

Anabilim Dalı : Sanat Tarihi

Programı : Yüksek Lisans

Statüsü : Öğrenci



28.02.2020

Dr. Öğr. Üyesi FİLİZ İNANAN

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hristiyan Tasvir Sanatında İsa'nın Mabede Takdim Sahnesi” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle ve paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

28/02/2020



Adı Soyadı : Fatmanur KEY

Öğrenci No : 701649007

Anabilim Dalı : Sanat Tarihi

Programı : Yüksek Lisans

Statüsü : Öğrenci

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Fatmanur KEY
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Sanat Tarihi
Bilim Dalı : Bizans Sanatı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xiii+113
Mezuniyet Tarihi :
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Filiz İNANAN

HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM SAHNESİ

Hristiyan sanatında ortaya çıkan dinsel tasvirlerin temelinde öğreti vardır ve Hristiyan inancının görsel yollarla insanlara öğretilerek inancın yayılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bizans sanat eserlerinde betimlenen on iki yortu sahnesinden biri olan İsa'nın Mabede Takdimi ile ilgili ayrıntılı ve bütünsel anlatı, Kanonik İnciller olarak adlandırılan dört İncil'den üçüncüsü Luka İncili içerisinde yer almaktadır. Olayın nerede gerçekleştiğini, kahramanlarının kim olduğunu, tepkilerinin nasıl gerçekleştiğini ve tutumlarını öğrendiğimiz Luka İncili'ndeki anlatıya göre sahnenin bilinen tüm resimsel betimlemesi oluşturulmuştur. İsa'nın Mabede Takdimini ve Meryem'in Arınmasını içinde barındıran dini bayramın karakteri ve evreleri yüzyıllar içinde değişmektedir. Doğuda Epifani'den kırk gün sonra İsa'nın Mabede Takdimi olarak kutlanan bayram, Batıda Meryem'in Arınması onuruna kutlanılmaktadır. Bayram kutlamalarında yaşanan bu ikili gelenek, İsa'nın Mabede Takdim sahnelerinde de görülmektedir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi en erken 5. yüzyılda ortaya çıkmış ve 10. yüzyıldan itibaren sıklıkla anıtsal duvar resminde, minyatür resimlerinde, ikonalarda, küçük el sanatlarında yer almaya başlamıştır. Sahnenin kompozisyon düzeninde bölgesel, tarihsel ve üslupsal faktörler doğrultusunda ortaya çıkan betimleme biçimleri üzerinden gelişimi incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Takdim, İsa, Hristiyan, Bizans, İkonografi

ABSTRACT

Name and Surname : Fatmanur KEY
University : Bursa Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Art History
Branch : Byzantine Art
Degree Awarded : Master
Page Number : xiii+113
Degree Date :
Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi Filiz İNANAN

PRESENTATION SCENE OF CHRIST AT THE TEMPLE IN CHRISTIAN DEPICTING ART

The religious depictions that emerge in Christian art are based on doctrine, and aim to spread the faith through visual means. A detailed and holistic understanding of Christ Presentation of the Temple, one of the twelve feast scenes depicted in Byzantine art works, is located in the third of the four Bible, called Canonical Gospels, in Luka's Bible. According to the narrative in the Luka's Gospel, where we learned where the incident happened, who their heroes are, how their reactions took place and their attitudes, all known pictorial depiction of the scene was created. The character and phases of the religious holiday, which includes Presentation of Christ at the Temple and the Purification of Mary, have changed over the centuries. The feast, celebrated in the east forty days after the Epiphany as the Presentation of Christ at the Temple, is celebrated in the West in honor of the Purification of Mary. These two traditions during the feast celebrations are also seen in the scenes of The Presentation of Christ at the Temple. The scene of the Presentation of Christ in the Temple appeared at the earliest in the 5th century and began to emerge in monumental wall paintings, miniature paintings, icons and small handicrafts since the 10th century. The composition layout of the scene examines the development of the scene through its depiction patterns, which are based on regional, historical and stylistic factors.

Key Words:

Presentation, Christ, Christian, Byzantium, Iconography

ÖNSÖZ

Öncelikle severek ve isteyerek çalıştığım tez konumun belirlenmesinden bitimine kadar yanımda olan, bilgisi ve tecrübesi ile yönlendiren, sabrıyla teşvik ederek çalışmamla alakalı her konuda yardımlarını esirgemeyen değerli tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Filiz İNANAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamda her türlü görüş ve yardımlarıyla katkı sağlayan, manevi destekleriyle yanımda olan Sanat Tarihçi Ayşenur Arda'ya ve İlkay Sığırcı'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Öğrenim hayatımın başlangıcından bugüne gelmemde büyük pay sahibi olan, maddi ve manevi destekleriyle pes etmeden bu yolda yürümemi sağlayan canım aileme sonsuz şükranlarımı sunarım.

Fatmanur KEY

Bursa, 2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİM LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MABEDİN TANIMLANIŞI VE İSA'NIN MABEDE TAKDİM İKONOĞRAFİSİ

1.1. Mabedin Kelime Anlamı	4
1.2. Mabet Kelimesinin Kökeni	4
1.3. İncil'de Mabede Takdim	6
1.4. İsa'nın Mabede Takdim İkonografisi	7

İKİNCİ BÖLÜM

2. HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM SAHNESİ

2.1. Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	12
2.2. Kompozisyonun Temel Öğeleri	14
2.3. Kompozisyon Düzeni	17
2.3.1. Biçim 1 (Katalog 1-10)	17
2.3.2. Biçim 2 (Katalog 11-17)	17
2.3.3. Biçim 3 (Katalog 18-22)	18
2.3.4. Biçim 4 (Katalog 23-32)	19
2.3.5. Biçim 5 (Katalog 33-39)	20
2.3.6. Biçim 6 (Katalog 40-42)	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KATALOG	21
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	98
KAYNAKÇA	105
SÖZLÜK	112

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 1a-b: S. Maria Maggiore Kilisesi, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 1)	21
Resim 2: Kalenderhane Camii, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 2).....	23
Resim 3a-b: Sancta Sanctorum Şapeli, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 3)	25
Resim 4a-b: Dumbarton Oaks, Araştırma Kütüphanesi ve Koleksiyonu, 58.106.5727, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 4)	27
Resim 5: II. Basileios Menologion'u, Vat. Gr. 1613, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 5)	29
Resim 6: Hosios Loukas Katholikonu, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 6)	31
Resim 7: Karabaş Kilise, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 7)	33
Resim 8a-b: Gümüşler Manastırı, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 8).....	35
Resim 9a-b: Palatine Şapeli, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 9).....	37
Resim 10: Tiflis Güzel Sanat. Müzesi, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 9)	39
Resim 11: Drogo Sacramentary, MS Latin 9428, fol.38, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 11)	41
Resim 12: Antiphonary from Prüm, MS Latin 9448, fol. 28, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 12)	43
Resim 13a-b: Mont Saint-Michel Sacramentary, M.641, fol. 18R., İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 13)	45
Resim 14: Albani Psalter, fol. 28, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 14)	47
Resim 15: Sherbrooke Missal, NLW MS. 15536E., İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 15)	49
Resim 16a-b: Saint Louis Psalter, fol.18 verso, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 16)	50
Resim 17a-b: Chazen Sanat Müzesi, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 17)	52

Resim 18a-b: Chartres Katedrali, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, (Kat. No. 18)	54
Resim 19a-b: Darmstadt Üniversite Kütüphanesi, Hs 2505, fol. 20v, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 19)	55
Resim 20a-b: Eyalet Kütüphanesi (Badische Landesbibliothek), 3378, s. 32, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 20)	57
Resim 21: British Library, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 21)	59
Resim 22a-b: Belçika Kraliyet Kütüphanesi (Brussels, Bibliothèque royale de Belgique), 281-283 (cat. no. 2140), fol. 13V, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 22)	61
Resim 23: Golden Gospels, fol. 19, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 23)	63
Resim 24: Rockefeller-McCormick New Testament, MS 965, Gr. 2400, fol. 59V, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 24)	65
Resim 25: Panagia Amasgou Manastırı, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 25)	67
Resim 26a-b: Azize Katerina Manastırı, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 26)	69
Resim 27a-b: Trastevere, Santa Maria Bazilikası, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 27)	71
Resim 28: Oxford Üniversitesi, Bodleian Kütüphanesi - Ms. Gr. th. fol. 2v, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 28)	73
Resim 29: Metropolitan Sanat Müzesi, 31.67.8, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 29)	75
Resim 30: Mt. Athos, Monastery of the Pantocrator, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 30)	77
Resim 31: Assumption Cathedral in Vladimir, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 31)	78
Resim 32: Ayasofya Müzesi, env. no. 13107, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 32)	80
Resim 33: Eyalet Kütüphanesi (Bayerische Staatsbibliothek), Clm 15903, fol. 27R, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 33)	82

Resim 34: Melisende Psalter, Egerton MS 1139, s. 3, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 34)	84
Resim 35: T'oros Roslin Gospels, W.539.211R, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 35)	86
Resim 36: New York Halk Kütüphanesi (New York Public Library), Spencer 15, fol. 46r, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 36)	88
Resim 37: Bibliothèque de l'Arsenal, 593, fol. 39r, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 37)	89
Resim 38: Cambridge Üniversitesi, Fitzwilliam Müzesi, 43-1950, fol. 22v, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 38)	90
Resim 39: Speculum Humanae Salvationis, 511, fol. 10v, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 39)	91
Resim 40: Hitda-Evangeliar, Cod. 1640, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 40)	93
Resim 41: Bibliothèque de l'Arsenal, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 41)	95
Resim 42: Psalterium Feriatum, Cod. Don. 309, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi (Kat. No. 42)	96

KISALTMALAR

Adı geçen eser	a.g.e.
Aynı yer	a.yer
Bakınız	bkz.
Baskı	b.
Cilt - Türkçe	C.
Cilt - Uluslararası	Vol.
Çeviren - Türkçe	çev.
Çeviren - Uluslararası	trans. by
Editör	ed.
Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	E.Ü.İ.F.D.
Numara	No.
Sayfa	s.
Sayfa sayısı	ss.
Sayı	S.
Türkiye Diyanet Vakfı	TDV

GİRİŞ

Hristiyan dininin hem yasaklı olduğu dönemde hem de 313 yılında Milano Fermanı'nın imzalanmasıyla Hristiyan inancının serbest bırakılmasıyla Hristiyanlar dinlerini imgelerle anlatmayı tercih etmişlerdir. Bu şekilde bir anlatım yolu tercih etmelerinin sebebi; temelinde öğreti olan dinsel tasvirler aracılığıyla Hristiyan inancının insanlara öğretilmesi ve inancın yayılmasını sağlamaktır. Hristiyan tasvir sanatı çerçevesinde ortaya çıkan eserlerin ikonografik esasları, kutsal metinlerden elde edilen bilgiler ışığında oluşturulmaktadır. İsa'nın yaşamında bebeklik/çocukluk evresinin en önemli tasvirlerinden biri olan ve Kanonik İnciller olarak adlandırılan dört İncil'den üçüncüsü Luka İncili içerisinde anlatılmış olan Mabede Takdimi; İsa'nın doğduğu topraklarda geçerli olan Musa Yasalarına göre, doğumundan kırk gün sonra ailesi Meryem ve Yusuf tarafından mabede getirilerek Rab'be sunulmasıdır.

Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnelerinin araştırılması sırasında öncelikle, yazılı ve görsel kaynak taraması yapılmıştır. Temel kaynak olan İncil içerisinde yer alan anlatılar, özellikle Luka İncili ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Konu hakkında bilgi veren Türkçe yazılı kaynakların kısıtlı olması nedeniyle yabancı kaynak araştırması yapılmıştır. Bu doğrultuda sahnenin ikonografik incelemesinin yapılabilmesi için, günümüze kadar gelebilen yurt içi ve yurt dışında bulunan bütün görsel kaynaklara erişilmeye çalışılmıştır.

Erken Hristiyanlık döneminde Antik Çağ etkisiyle oluşturulmuş az sayıda örnekte karşımıza çıkan sahne, Hristiyan inancını kabul eden Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğunun hüküm sürdüğü dönemde çeşitlenerek inancın farklı coğrafyalarda yayılmasıyla birlikte artış göstermeye başlamıştır. Gelişim gösterdiği süre boyunca sahnenin kompozisyon düzeninde bölgesel, tarihsel ve üslupsal faktörler doğrultusunda farklı betimleme biçimleri tercih edilmiştir. Sahnenin ortaya çıktığı tarihten itibaren betimleniş biçimlerini, benzerliklerini ve farklılıklarını bilimsel bir bakış açısıyla ele alan Sanat Tarihçi Dorothy C. Shorr'dur. Yazarın 1946 yılında yayınlanan "The Iconographic Development of the Presentation in the Temple" adlı eseri, konunun Bizans ve Batı resminden örnekler üzerinden incelendiği bir çalışma olup tez çalışmasında yol gösterici bir kaynak niteliğindedir.

Çalışmada hazırlık aşamasının tamamlanmasının ardından tespit edilen tüm sahnelerin kendi içinde tarihsel, kültürel ve üslupsal özellikleri incelenmiş ve elde edilen veriler doğrultusunda Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesi kataloğu oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında kırk iki adet İsa'nın Mabede Takdim sahnesi tespit edilmiş, ikonografik çözümlemesi yapılmış ve değerlendirilmiştir. Bulunduğu yere ve tekniğine göre değişkenlik gösteren sahnenin bilinen ilk temsili 5. yüzyılda ortaya çıkmış ve 10. yüzyıldan itibaren sıklıkla anıtsal duvar resminde, minyatür resimlerinde, ikonalarda, küçük el sanatlarında yer almaya başlamıştır.

Tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Mabedin tanımlanışı ve İsa'nın Mabede Takdim ikonografisi ana başlığı altında ilk olarak mabedin kelime anlamı ve kökeni üzerinde durulmuştur. Sonrasında konunun esas odak noktasını oluşturan mabede takdim öyküsünün İncil metninde aktarılışına değinilmiş ve İsa'nın Mabede Takdim ikonografisinin gelişimi detaylı olarak incelenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde sahnenin ortaya çıkışı ve gelişimi, kurgulanışı, kompozisyonun temel öğeleri ve kompozisyon düzenlenirken ortaya çıkan betimleme biçimleri hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde ise betimleme biçimlerine göre sahnelerin katalogları oluşturulmuştur. Katalog, İsa'nın Mabede Takdim sahnelerinin tanınması ve değerlendirilebilmesi için pratiklik oluşturması açısından altı başlık altında ele alınmıştır. Çalışmada yer alan her bir örneğe Katalog ve resim numarası verilmiştir. Sahnenin betimleme biçimlerinin farklılık göstermesi sebebiyle, hangi tarihte, nerede bulunduğu, hangi teknik kullanılarak yapıldığı ve günümüzde ne durumda olduğu gibi detayların verilmesi çalışmaya kolaylık sağlamıştır. Başlıklar şu şekildedir:

Katalog No: İsa'nın Mabede Takdim sahneleri betimleme biçimlerine ve kronolojik sıraya göre düzenlenerek numaralandırılmıştır.

Sahnenin Yeri: Sahnenin bulunduğu yer bir anıtsal duvar resmi ise yer aldığı yapının, el yazması içerisindeki bir minyatür resmi ise envanter numarası bilgileri verilmiştir.

Sahnenin Tekniği: Sahnenin hangi teknik kullanılarak üretildiği bu başlıkta verilmiştir.

Sahnenin Tarihlendirmesi: Sahnenin betimleniş biçimleri arasındaki bakış açısı farklılıklarının anlaşılabilmesi için, kaynaklardan elde edilen tarih bilgisi, bu başlık altında verilmiştir.

Sahnenin Betimlenişi: Bu başlıkta, öncelikle kompozisyon biçimi doğrultusunda sahnede yer alan figürler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Kompozisyonun betimleniş biçimi; figürlerin fiziksel özellikleri, duruş ve hareketleri ve sahnede yer alan semboller gibi özellikler anlatılmıştır. Ayrıca resmin zemini ve renk dağılımıyla ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Kompozisyonda figürlerin hareketleriyle alakalı bilgi verilirken izleyicinin bakışına göre sağ-sol olarak belirtilmiştir.

Görsel kaynağı: Çalışmada yer alan her bir görsele kolayca ulaşılabilmesi için kullanılan internet ve yayın kaynakları bu başlık altında verilmiştir. İnternette elde edilen görsele erişim tarihi parantez içinde belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında yer alan her sahne kendi içerisinde, yukarıda mevzu edilen başlıklar altında; ikinci bölümde incelediğimiz betimleme biçimlerine göre kronolojik olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Elde edilen bilimsel veriler doğrultusunda kişisel yorumlarla desteklenen Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesi örnekleriyle başka bir dünyaya pencere açılmış ve sanatın inanca yansıyan kısımlarında ulaşılan sonuçlarla birlikte İsa'nın Mabede Takdimi ile alakalı ileride yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunacak nitelikte olması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MABEDİN TANIMLANIŞI VE İSA'NIN MABEDE TAKDİM İKONOĞRAFİSİ

1.1. Mabetin Kelime Anlamı

Bütün dinlerin temelinde inanç olgusu bulunmaktadır. Dini inanış neticesinde inancın hayata geçirilen kısmında mensubu olunan dinin en önemli ikinci esası ibadettir. Mabet, temel işlevi ve gelişimi dikkate alınarak kısaca ibadet edilen yer, ibadete özgü bir yapı olarak tanımlanabilir¹. Arapça “abede” fiilinden türetilerek oluşturulmuş mabet kelimesi, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat içerisinde² “ibadet edilecek yer, tapınak”³, bir dine mensup kişilerin belirli bir zaman diliminde toplulukla birlikte veya bireysel olarak dinlerinin gerekliliği doğrultusunda ibadetlerini gerçekleştirmeleri adına yapılmış kendine özgü özellikleri bulunan özel bir mekân anlamında kullanılmaktadır⁴.

İbadetin yapıldığı ve kutsal kabul edilen yapı şeklinde ifade edilen mabet için, “ibadethane ve ibadetgâh” kelimeleri de kullanılabilir⁵. Çünkü bu kelimeler anlam bakımından mabetin karşılığını oluşturmaktadır. İnanç ve ibadet biçimi bir dinin olmazsa olmazıdır. Dolayısıyla ibadetin uygulanabilmesi için kutsal bir mekâna gereksinim duyulmaktadır. Mabetin, inanç sahiplerinin Yaradan’ın varlığını hissederek O’nunla manevi anlamda bulunduğu ve inananlarla birlikte bir arada ibadet ettiği yer olma özelliği, farklı uygulamalarda da olsa her dinde görülebilmektedir.

1.2. Mabet Kelimesinin Kökeni

Tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan bütün dinlerde mabet, dinin temel unsuru olarak karşımıza çıkmış ve inananın kendini Yaradan’a en yakın hissettiği, dış dünyadan izole edilmiş özel bir hassasiyete sahip kutsal mekânlar olarak varlığını sürdürmektedir. Dinlerin hepsinde mabede yükledikleri anlam neticesinde o yerlere verdikleri isimler benzer özellikler göstermektedir. Her dinin ibadet yeri kendi kaynağına göre, farklı

¹ Ahmet Güç, “Mabet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara: TDV Yayınları, 2003, C. 27, s. 276.

² Ahmet Güç, *İlahi Dinlerde Ma’bed*, (Doktora Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992, s. IX.

³ Ferit Develioğlu, “Ma’bed” *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 26. b., Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2010, s. 642.

⁴ İsmet Eşmeli, “Dinlerde Mabet-İbadet İlişkisi (Yahudilik Örneği)”, *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD)*, C. 6, S. 11, (Bahar 2019), s. 28.

⁵ Güç, *İlahi Dinlerde Ma’bed*, s. IX.

kelimelerle isimlendirilmektedir. İbadet edilen yer anlamında kullanılmış olan bu farklı kelimeler anlam bakımından ortak olup mabet kavramının özünü oluşturmaktadır. Mabedin Yunanca karşılığı olarak ifade edilen “temenos” kelimesi “duvarla çevrili kutsal alan ya da dinsel yapı topluluğunu içeren bölge”⁶ demektir ve “Rab’be adanmış, Rab’be ait kutsal mekân” anlamlarını taşımaktadır. Antik dillerden biri olan Sümerce’de mabedi ifade etmek için kullanılan kelime “ekallu”dur. Bu kelime, “Rab’bin evi” veya “Rab’bin sarayı” anlamlarında kullanılmaktadır⁷. Batı dillerinde mabet anlamında kullanılan “temple” kelimesinin kaynağını oluşturan “templum” kelimesi, Latince bir kelime olup ilk başlarda müneccimlerin kuşların uçuşunu gözlemlemek amacıyla kullandıkları yeri belirtmektedir⁸. Bu ifade zamanla anlamsal değişim göstererek öncelikle belirli bir iş için ayrılmış hususi bir mekân, daha sonraları “Rab’bin evi” anlamını kazanarak günümüzdeki manasına ulaşmıştır. Yahudiliğin kutsal dil olarak kabul ettiği İbranice’de mabet için, “beth” (ev) veya “heikhal” (saray) kelimeleri Rab’be ait olan yer anlamında kullanılmıştır⁹.

Her dinin ortaya çıktığı ilk zamanlarda işlevi gözetilmeksizin basit ve küçük bir yapı olarak kendini gösteren mabet, zaman içinde gelişim göstererek değişen dünya içinde gereksinimlere göre şekil almış ve büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Böyle bir dönüşüm geçirmesine rağmen, mabedin temel unsuru olan dini bir yapı olma özelliği varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Her dinde mabetlere verilen isimler farklı kelimelerle ifade edilmektedir. İsimlerin farklı olmasının her dinin mabede yüklediği anlamda da farklılık göstermektedir. Mabedin anlamının temelinde, mekânın kutsallığını idrak ederek onun özünü anlama yer almaktadır. Kutsal bir mekân olarak kabul edilen mabet, inananın Yaradan ile maneviyatta en yakın olduğu yer, Tanrısallığın özümleme alanıdır¹⁰. Mabedin duyumlar dünyasını ve ruhani dünyayı birleştirmesi açısından önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Bütün dinlerin mabet ve ibadet anlayışı, içinde bulunduğu inanç sistemi tarafından belirlenmektedir¹¹. Her dinin kendi inancı neticesinde belirlenen mabet anlayışı ile yaptığı ibadetler paralellik göstermektedir. Mabet ve ibadet ilişkisini şu

⁶ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 3. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994, s. 233.

⁷ Güç, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, s. 276.

⁸ a.yer

⁹ Güç, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, s. 276.

¹⁰ Eşmeli, a.g.e., s. 29.

¹¹ a.g.e., s. 30.

şekilde açıklayacak olursak: İnsan, yaratılışının sonucunda kendisinden başka bir güç tarafından yaratıldığının bilincine vararak O'na karşı görevlerini ibadet ederek yerine getirmektedir. Bu nedenle dinlerinin kuralları doğrultusunda ibadetlerini gerçekleştirebilmelerine yönelik özel olarak tasarlanmış mekânlar inşa etmektedir. Bazı dinlerin mabet ile bir bütün olarak düşündüğü ibadetler vardır ve bu ibadetlerin yerine getirilebilmesi için hususi mekânlara ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin; tezimin ana konusunu oluşturan Yahudilik inancında ki “takdim ve kurban” ibadeti, özel olarak tahsis edilmiş kutsal bir mekânda yapılması zorunludur¹².

1.3. İncil’de Mabede Takdim

Hız. İsa'nın doğduğu ve yaşadığı Beytullahim (Bethlehem) ile Nasıra (Nazareth) topraklarında Musa Yasaları uygulanmaktaydı. Eski Ahit içerisinde yer alan üç ana bölümden biri olan Tevrat'ta beş kısım bulunmaktadır¹³. “Musa Yasaları” olarak kullanılan ifade, bu beş bölümü oluşturan öğretilerin neticesini ifade eden bir kavramdır¹⁴. Yasa, Yahudi inancına sahip kişiler için “yerine getirilmesi gereken sorumluluklar ve kaçınılması şart koşulan yasaklar” anlamına geldiğinden dolayı içeriğinde, uyulması ve uygulanması istenen kurallar, ritüeller ile törenleri barındırmaktadır¹⁵. Musa Yasalarına göre, bir kadının ilk doğan erkek çocuğu aileye değil, mabede aittir ve Rab'be takdim edilmesi gerekmektedir. Bu inanın temel kaynağını oluşturan Tevrat içerisinde takdim ile ilgili verilen ipuçlarına bakacak olursak: “İlk doğan oğullarınızı bana vereceksiniz”¹⁶; “bütün ilk doğanlar benimdir; ister inek olsun, ister koyun olsun, ilk doğan erkek hayvanlarınızın tümü bana aittir. Eşeğin ilk doğanının bedelini bir kuzuyla ödeyin ve eğer bedelini ödemeyecekseniz, o zaman onun boynunu kıracaksınız. Oğullarınızın bütün ilk doğanlarının bedelini ödemelisiniz. Kimse huzuruma eli boş çıkmaz”¹⁷ şeklinde ifadelerle yer verilmiştir. Musa yasalarında, ilk doğan erkek çocukları hayvanlar gibi kurban edilmiyor; Rab'bin hizmetine adanmış şekilde mabette yaşamaları gerekiyordu. İlk doğan erkek çocuklarını mabede adayan aile,

¹² Eşmeli, a.g.e., s. 30.

¹³ Bu kısımlar sırasıyla: 1. Yaratılış (Tekvin), 2. Mısır'dan Çıkış, 3. Levililer, 4. Çölde Sayım (Sayılar) 5. Yasanın Tekrarı (Tesniye) şeklindedir.

¹⁴ Zafer Duygu, “İsa ve Musa Yasası”, *Bilimname, Kayseri, E.Ü.İ.F.D., S. 35 (2018/1), 286.*

¹⁵ Duygu, a.g.e., s. 286.

¹⁶ Çıkış, 22/29.

¹⁷ Çıkış, 34/19-20.

beş İbrani parası kurtulmalık bedelini ödeyerek çocuklarını evlerine götürebiliyorlardı¹⁸. Yasada anneye yüklenen arınma töreninin gerçekleşmesi için; Rab'be sunmak üzere mabede bir yıllık kuzu, kuzu alacak durumları yoksa bir çift kumru veya iki yavru güvercin getirmeleri gerekiyordu¹⁹. Dolayısıyla bu bilgilerle dini yükümlülüklerin gecikmeden yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmaktaydı.

İsa'nın Mabede Takdim ikonografisi ile ilgili ayrıntılı ve bütünsel anlatı Luka İncili içerisinde yer almaktadır. Suriye'de dünyaya gelen Luka, genç yaşta Pavlus'u tanımış ve yoluna onunla devam etmiştir. Pavlus tarafından Hekim Luka olarak isimlendirilen Luka, İncili yazarken sözlü ve yazılı kaynaklardan faydalanmıştır²⁰. "Yararlandığı yazılı kaynaklar arasında Markos İncili ve Matta İncili'nin Aramice yazılmış ilk şekli ve çeşitli İncil denemeleri yer almaktadır"²¹. Yararlandığı diğer bir kaynak ise Pavlus olan Luka, İncilini Yahudi kökeninden olmayan Hristiyanlara yazdığı için²² inananları etkileyecek öykülerin çarpıcı yönlerini masalsı bir üslupla aktarmıştır.

1.4. İsa'nın Mabede Takdim İkonografisi

Luka İncili'nde; daha kitabın başında amacının İsa'nın yaşamını doğru ve detaylı bir şekilde anlatmak olduğu vurgusu yapılmaktadır. İsa'nın öğretilerinden oluşan metnin insanlığa iletmek istediği bildiri, günahların bağışlanmasıyla gerçekleşen kurtuluş mucizesidir. Öykünün metne aktarılan kısmındaki bütünlük dikkate alınarak beş bölümde inceleyebiliriz. Bu bölümler sırasıyla şu şekildedir: birinci bölüm Meryem'in arındırılması, ikinci bölüm İsa'nın mabet içerisindeki kutsal varlığı, üçüncü bölüm İsa'nın Simeon ile buluşması, dördüncü bölüm Simeon'un kehaneti, beşinci bölüm ise peygamber Anna ile karşılaşmadır. Hristiyan tasvir sanatında bu bölümler genellikle birleştirilerek verilmiştir.

¹⁸ Tolga Gül, "İsa Peygamberin Doğumu", *İsa Peygamber ve Anadolu İkonografisi*, ed. A. Özdal Değirmencioğlu-Ayhan Başçı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, s. 36.

¹⁹ Levililer, 12/6-8.

²⁰ Ömer Faruk Harman, "İncil", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: TDV Yayınları, 2000, C. 22, s. 272.

²¹ a.yer

²² Harman, a.g.e., s. 272.

Luka İncili içerisinde İsa'nın Mabede Takdim öyküsü şöyledir:

“Doğumunun sekizinci gününde sünnet etme zamanı geldiğinde O'na ana rahmine düşmeden evvel melek tarafından söylenen İsa adı verilmiştir. Musa Yasalarına göre; Arınma günlerinin bitiminde²³, Meryem ve Yusuf, Çocuk İsa'yı Rab'be takdim etmek üzere Kudüs (Yeruşalim)'e götürdüler. Musa Yasası'nda, «İlk doğan her erkek çocuk Rab'be adanmış sayılacak» yazılmıştır. Musa Yasası'nda buyrulduğu gibi aile, Rab'be kurban olarak bir çift kumru veya iki güvercin yavrusu sunmaları gerekmektedir. O sırada Kudüs'te, Kutsal Ruh (Ruhülkudüs)'un üzerinde olduğu Simeon adında bir adam vardır. Dürüst ve dindar bir adam olan Simeon, İsrail'in teselli bulmasını özlemle bekliyordur. Rab'bin Mesih'ini görmeden önce ölmeyeceği Simeon'a Kutsal Ruh tarafından bildirilmiştir. Simeon, Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle mabede gelmiştir. Çocuk İsa'nın annesi ve babası Musa Yasası'nın gereğini uygulamak üzere onu mabede getirdikleri zaman, Simeon onu kucağına alıp Rab'bi yücelterek şunları söylemiştir: «Ey Rabbim verdiğin sözü tuttun; artık ben kulun huzur içinde ölebilirim. Çünkü senin sağladığın bütün halkların gözü önünde hazırladığın kurtuluşu, Ulusları aydınlatıp Halkın İsrail'e yücelik kazandıracak ışığı, gözlerimle gördüm».

İsa'nın anne ve babası, onun hakkında söylenen bu sözleri şaşkınlıkla karşıladıkları sırada Simeon tarafından kutsanmış ve Simeon Anne Meryem'e şöyle demiştir: «Bu çocuk, İsrail'de birçok kişinin düşmesine ya da yükselmesine yol açmak ve aleyhinde konuşulacak bir belirti olmak üzere belirlenmiştir. Senin kalbine de adeta bir kılıç saplanacak. Bütün bunlar, birçoklarının yüreğindeki düşüncelerin açığa çıkması için olacak». Bu sırada mabette Aşer kabilesinden Fanuel'in kızı Anna adında bir peygamber bulunmaktadır. Anna çok yaşlıdır ve kocasıyla yedi yıl evli kaldıktan sonra seksen dört yıl dul olarak yaşamıştır. Anna mabetten ayrılmaz, gece gündüz oruç tutup dua ederek Rab'be ibadet etmektedir. Rab'be şükreden Anna, tam o esnada ortaya çıkarak Kudüs'ün kurtuluşunu bekleyen herkese İsa'dan söz etmeye başlamıştır. Yusuf ile Meryem, Musa Yasalarına göre yerine getirilmesi gerekenleri tamamladıktan sonra kendi şehirleri Celile'ye bağlı Nasıra kasabasına dönmüşlerdir”²⁴.

²³ Musa Yasalarına göre; bir kadın doğumundan sonra kırk gün süreyle dinsel açıdan temiz sayılmamaktadır. Bu nedenle ilk kırk gün boyunca kadının kutsal bir şeye dokunması, mabede girmesi yasaktır. Bilgi için bkz. Levililer, 12/1-4.

²⁴ İsa'nın Mabede Takdim öyküsü için bkz. Kutsal Kitap Eski ve Yeni Ahit: Tevrat, Zebur (Mezmurlar) ve İncil, İstanbul, 1997, s. 58-59.

Luka, İncil metninde Musa Yasalarına göre anne Meryem'in Arınmasının ne zaman gerçekleştiğini, ailenin Çocuk İsa'yı Kudüs'e Rab'be adamak için nasıl getirdiğini detaylı bir şekilde anlatmaktadır²⁵. Genel olarak aynı anda gerçekleşen iki önemli olay; İsa'nın Simeon ile buluşması ve Meryem'in Arınmasını içinde barındıran tören Doğuda ve Batıda, farklı içerik ve tarihlerde kutlanmaya başlamıştır. İsa'nın Mabede Takdimi veya İsa'nın Simeon ile buluşması, Doğuda "Hipapanti (Hypapante)" adıyla bilinen bir tören ile anılmaktadır. İsa'nın Mabede Takdim bayramı başlangıçta, Epifani (Epiphany)'den kırk gün sonra 14 Şubat'ta kutlanmaktadır (6 Ocak'tan itibaren sayılmıştır). Kutlamaya dair bilgilere, M.S. 4. yüzyılda Kutsal Topraklara hac ziyaretinde bulunan Egeria'nın²⁶ mektup şeklinde yazdığı günlüklerinden ulaşılmaktadır. Egeria'nın günlüklerinden törenin, Golgota (Golgotha)'da bulunan "Diriliş veya Kutsal Mezar Kilisesi" olarak adlandırılan kilisede kutlanıldığını öğrenmekteyiz. Egeria'nın, günlüklerinde törene dair betimleme şu şekildedir: "Epifani'den kırk gün sonra burada kuşkusuz en yüksek görkemle kutlanılır. Şerefle kutlanılan o günde, aynı Paskalya'da olduğu gibi, her şey büyük bir neşe ile harfiyen yerine getirilir. Bütün rahipler ve piskopos vaazlarında, Meryem'in ve Yusuf'un kırkıncı günde İsa'yı mabede getirmesi, Simeon ve Anna peygamberin onu gördüklerindeki sözleri ve ailesinin yaptığı adak konuları yer almaktadır. Geleneksel şekilde törene uygun her şeyin yerine getirilmesinden sonra ayin kutlanır ve oradan ayrılır"²⁷. Egeria, Doğu ve Ermeni Kilisesi'nde İsa'nın Doğumunun 6 Ocak'ta kutlanılmasını hesaba katarak, İsa'nın Mabede Takdiminin doğumundan kırk gün sonra gerçekleşmesi gerektiği için kutlama tarihini 14 Şubat olarak belirtmektedir.

542 yılında İmparator Justinianus (527-565) İsa'nın Mabede Takdim bayramını, Konstantinopolis kilise takvimine ekletmiştir. Justinianus, bayram tarihinin 2 Şubat olarak değişmesinde etkili olmuş²⁸ ve başkent Konstantinopolis'ten tüm Doğu Roma

²⁵ Luka, 2/22-39.

²⁶ M.S. 4. yüzyılda Kutsal Topraklara hac yolculuğu yapmış Galyalı bir kadın olduğu bilinen Egeria'nın kimliği hakkında sahip olunan bilgiler oldukça kısıtlıdır. Egeria ile alakalı bilgilerin büyük bir kısmına M.S. 7. yüzyılda yaşamış Valerius adında bir keşiş tarafından yazılmış mektup içerisinde ulaşılmaktadır. Valerius'un bir rahibe olarak övgüyle bahsettiği hacının ismi, mektubun günümüze ulaşabilen farklı kopyalarında "Egeria", "Etheria" ya da "Aetheria" olarak geçer. Daha fazla bilgi için bkz. Egeria, *Egeria'nın Hac Yolculuğu*, çev. Aytuğ Arslan, Ankara: Alter Yayıncılık, 2012, s. 5-10.

²⁷ Egeria, a.g.e., s. 58.

²⁸ İsa'nın Doğumunun 25 Aralık olarak kabul edilmesi, İsa'nın Mabede Takdiminin 14 Şubat'tan 2 Şubat'a kaymasına neden olmuştur (25 Aralık'tan itibaren kırk gün sayılarak hesaplanmıştır).

İmparatorluğu boyunca yayılmasını sağlamıştır²⁹. Törenin Bizans başkentinde kutlanması özel bir durumla ortaya çıkmıştır. Konstantinopolis halkı, büyük bir veba salgınından kurtulmuştur ve bu bayramın kutlanması salgının bitmesi sonrasında şükranın bir ifadesidir³⁰.

Batıda Meryem'in Arınması olarak kutlanan bayram, Antik Roma'da düzenlenen bir Pagan bayramı olan Lupercalia ile ilişkilendirilmektedir. "Roma'da her yıl 15 Şubat'ta eski bir İtalya tanrısı olan Lupercus adına kutlanan Lupercalia bayramı, bahar ve bereket şenliğidir"³¹. İçerisinde arınma ile ilgili bir ritüeli barındıran Lupercalia bayramı, 492-496 yılları arasında Papalık görevini üstlenen Papa Gelasius dönemine kadar sürdürülmüştür. Papa'nın Senato üyelerini Lupercalia bayramını terk etmeye teşvik ettiği ve Roma'daki Hristiyanların bu kentin dönüşümünden sonra bile, her yıl 14 Şubat'ta bayramı kutlamaya devam ettiği bilinmektedir. Bayramın kutlanması ile alakalı tartışmaların neticesinde 492 yılında Papa Gelasius tarafından bu pagan bayramı yasaklanmış, yerine Meryem'in Arınması bayramı getirilmiştir³². Meryem'in Arınması bayramının Lupercalia ile yer değiştirmesi yerinde bir karar olmuştur; çünkü şubat ayı eskiden beri arınma törenleriyle ilişkilendirilmiş ve aslında yılın adı, "februa" (arınma)'dan türetilmiştir³³.

5. ve 6. yüzyılda Meryem'in Arınması bayram törenlerinde vaizler, dinleyenlere şehrin kapılarının açılmasını, gerçek ışığı karşılamak için yanan lambalar veya mumlarla dışarı çıkmalarını teşvik etmektedir. Vaazları dikkate alan halk ve rahipler, tören esnasında ellerinde mumlarla ilahiler söyleyerek saraydan kiliseye doğru bir geçit töreni düzenlenmeye başlamıştır. Bu şekilde gerçekleştirildiği bilinen ilk geçit töreni, Konstantinopolis'te günümüzde Ayvansaray'da bulunan Blakhernai Bakire Meryem

²⁹ Rina Avner, "The Initial Tradition of the Theotokos at the Kathisma: Earliest Celebrations and the Calendar", *The Cult of the Mother of God in Byzantium: Texts and Images*, ed. Leslie Brubaker-Mary B. Cunningham, İngiltere: 2011, s. 22.

³⁰ Ks. Józef Naumowicz, "Reforma Święta W Jerozolimie Za Cesarza Justyniana", *Warszawskie Studia Teologiczne*, XXIII/2 (2010), s. 159.

³¹ Azra Erhat, "Lupercus", *Mitoloji Sözlüğü*, 17. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010, s. 196.

³² Paula M. Rieder, *On The Purification of Women: Churching in Northern France/ 1100-1500*, New York: Palgrave Macmillan, 2011, s. 28.

³³ Publius Ovidius Naso, *Fasti II*, trans. by James George Frazer, Londra: Harvard University Press, 1951, s. 59.

Kilisesi'ne yapılmıştır³⁴. 602 yılında gerçekleştirilen bu tören alayı İmparator Mavrikios (582-602) tarafından yönetilmiştir³⁵. 7. yüzyılda Meryem'in Arınması bayramı, Papa I. Sergius (687-701) tarafından Roma'ya tanıtılmıştır. Roma'ya taşınan ve tüm Roma Katolik kiliselerine yayılan Meryem'in Arınmasının kutlanıldığı törenlerde mumlarla kutlama geleneği, bugün hala "Candlemas" adıyla gerçekleştirilmektedir³⁶. Bayram töreni sırasında sunulan vaazlarda neredeyse her yerde, ışığın yansımaları vardır. Çoğu zaman vaazların genel içeriğini "ışık" kelimesi veya sadece "mumlar" oluşturmaktadır. Işığın ve mum kullanımının teolojik metaforu Luka ve Yuhanna İncil anlatılarına dayanmaktadır³⁷. Luka İncili'nde, Simeon'un kehanetinde ışık ifadesi kurtuluşa bağlanır: "Ey Rabbim verdiğin sözü tuttun, Artık ben, kulun huzur içinde ölebirim. Çünkü senin sağladığın, bütün halkların gözü önünde hazırladığın kurtuluşu, ulusları aydınlatıp halkın İsrail'e yücelik kazandıracak ışığı, gözlerimle gördüm"³⁸. Yuhanna İncili, Rab'bin varlığı ve yokluğu için aydınlık ve karanlığın zıtlıklarını kullanır: "Günün on iki saati yok mu? Gündüz yürüyen sendelemez. Çünkü bu dünyanın ışığını görür. Oysa gece yürüyen sendeler. Çünkü kendisinde ışık yoktur"³⁹. Yuhanna İncili'nin başlarında İsa kendisini "dünyanın ışığı" olarak tanımlamıştır⁴⁰. İncillerde geçen bu ifadelerin, Hristiyan dünyasında ışık ve onun kaynağı olan muma kutsallık kazandırmıştır.

Bütün bu açıklayıcı bilgilerden sonra, İsa'nın Mabede Takdimini ve Meryem'in Arınmasını içinde barındıran dini bayramın karakterinin ve evrelerinin yüzyıllar içinde değiştiğini görmekteyiz. Doğuda Epifani'den kırk gün sonra kutlanan İsa'nın Mabede Takdimi, Batıda Meryem'in Arınması onuruna kutlanmaktadır. Luka İncili'nde aynı anda aktarılan bayram kutlamalarında yaşanan bu ikili gelenek, İsa'nın Mabede Takdim sahnelerinde de karşımıza çıkacaktır.

³⁴ Albrecht Berger, "Konstantinopolis'te İmparatorluk ve Kilise Alayları", çev. Ahmet Aydoğan-Turhan Kaçar, *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi: Siyaset ve Yönetim-2, Demografi, C. III*, İstanbul: İSAM, 2015, s. 381.

³⁵ a.yer

³⁶ Avner, a.g.e., s. 22.

³⁷ Martin F. Connell, "Just as on Easter Sunday: On the Feast of the Presentation of the Lord", *Studia Liturgica*, Vol. 33, No. 2 (2003), s. 165.

³⁸ Luka, 2/29-32.

³⁹ Yuhanna, 11/9-10.

⁴⁰ Yuhanna, 8/12.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HRİSTİYAN TASVİR SANATINDA İSA'NIN MABEDE TAKDİM SAHNESİ

2.1. Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Bir anlatım biçimi olarak tasvir, herhangi bir şeyin görünüş ve duyuş özelliklerinin canlandırılarak ifade edilmesidir. Tasvir, maddi dünyadaki herhangi bir şeyle alakalı olabileceği gibi ruhani dünyaya ait bir olayla ilişkili de olabilmektedir. Tasvirin amacı, sanatçının bizlere sadece görüleni değil, görülenin ötesinde var olanının derinliğini aktarmaya çalışmasıdır. Hristiyan dininin hem yasaklı olduğu dönemde, hem de dinin serbestliğinin ardından, Hristiyanlar dinlerini sözler yerine imgelerle tanıtip anlatmayı tercih etmişlerdir. Hristiyan tasvir sanatının belirleyici hatlarını Hristiyan inancının temel kuralları oluşturur. Bu kurallar; insanın maddi dünyayı aşarak Rab'be ulaşma çabası ve ölüm sonrası yaşam kurtuluş ümididir.

Hristiyan tasvir sanatı söylemi Bizans sanat anlayışını ifade etmektedir. Bizans sanatı bir Hristiyan sanattır ve yaratıcı gücünü en iyi dinsel sanatta ifade etmektedir⁴¹. Dinsel tasvirlerin temelinde öğreti vardır ve Hristiyan inancının görsel yollarla insanlara öğretilerek inancın yayılması esasına dayanır. Eski ve Yeni Ahit'ten seçilen Peygamberler, Meryem, İsa ve Azizlerin hayatı, mucizeleri öyküleyici ve öğretici betimlerle dini yapıların duvarlarını süslemiş, Bizans dünyasının imge kültürünü oluşturmuşlardır. Bizans sanatında Hristiyan ikonografisinin kesin kurallara oturtulması yüzyıllar almış, çok sayıda farklı konu, farklı bölge ve tarihlerde betimlenmiştir. 11. yüzyılda Ortodoksluğun Zaferi'nin ardından İncil'den on iki yortu (Dodekaorton) belirlenip, Bizans sanat eserlerinde eskisinden daha fazla betimlenmeye başlamıştır. Bizans dinsel sanatında bu on iki yortu sahnesi içerisinde yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin ana temasının İsa'nın insanlıkla ilk karşılaşması kefarete ve kurtuluş ümidi olması dini inancın gerekliliği çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca sahnenin teolojik olarak diğer imgelerle ilginç paralellikleri olduğu görülür: "Simeon İsa'yı İşaya (İsaiah)'nın yanan kömürü dudaklarına aldığı biçimde alır ve dindarların ökaristi uygulamaları gibi; Yusuf, Doğum sahnelerindeki gibi endişeli bir ifadeyle insanlığa

⁴¹ Engin Akyürek, *Sanatın Ortaçağı: Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1997, s. 78.

güvensizlik duyduğunu yansıtmaktadır. Simeon ve Anna ise, Diriliş sahnelerinde Âdem ve Havva'nın çağrılmasını anımsatmaktadır"⁴².

Luka İncili'nin, İsa'nın Mabede Takdim öyküsü hakkındaki anlatımı açık ve ayrıntılıdır. Olayın nerede gerçekleştiğini, kahramanlarının kim olduğunu, sahnenin merkezinde kahramanların tepkilerinin nasıl gerçekleştiğini ve tutumlarını öğrendiğimiz Luka İncili'nden sahnenin bilinen tüm resimsel betimlemesi oluşturulmuştur. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, en erken 5. yüzyılda ortaya çıkmış ve 10. yüzyıldan itibaren sıklıkla anıtsal duvar resminde, minyatür resimlerinde, ikonalarda, küçük el sanatlarında yer almaya başlamıştır. Bizans ve Batı sanatı örneklerinden yola çıkarak İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin ikonografik gelişimini bilimsel açıdan inceleyen Dorothy C. Shorr yayınlamış olduğu eserinde, altı farklı betimleme biçimi ortaya koymuştur. Betimleme biçimleri şu şekildedir:

1. Erken tarihli bu betimleme biçiminde; Meryem, kucağındaki Çocuk İsa'yı ileriye dönük Simeon'a doğru bakarak tutmakta, Simeon ise İsa'yı almak için acele etmektedir.

2. Bu betimleme biçiminde; hem Meryem hem de Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem Çocuk İsa'yı tutarken, Simeon aynı anda O'nu kucağına almak için uzanmıştır.

3. Bu betimleme biçiminde; Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa sahnenin ortasında bir sunak (altar) üzerinde durmaktadır.

4. Diğer bir betimleme biçimi önemli olup; Çocuk İsa'nın Meryem'den Simeon'a transfer edildiği gösterilmektedir. Simeon Çocuk İsa'yı tek başına kucağında tutmaktadır.

5. Bu betimleme biçiminde ise, Simeon kucağında taşıdığı Çocuk İsa'yı tekrar almak için ellerini açan Meryem'e geri vermektedir. Figürlerin son derece hareketli olduğu görülmektedir.

⁴² Alfredo Tradigo, *Icons and Saints of the Eastern Orthodox Church*, trans. by Stephen Sartarelli, Los Angeles: The J. Paul Getty Museum, 2006, s. 107.

6. Son betimleme biçiminde, Yusuf kucağında Çocuk İsa'yı tutmaktadır. Burada Yusuf, Çocuk İsa'yı sunak üzerinde Simeon'a doğru uzatır. Meryem Yusuf'un arkasında elinde iki güvercin yavrusu veya büyük bir kuş ile betimlenmiştir⁴³.

Bütün bu betimleme biçimleriyle birlikte, Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin betimlenişinde uygulanan temel kompozisyon şöyledir: Sahnenin merkezinde, kucağında Çocuk İsa'yı taşıyan Meryem ile çocuğu almak için yaklaşan Simeon betimlenir. Çoğu zaman Çocuk İsa, Simeon'un kucağında yer alır⁴⁴. Genellikle mimari yapılar önünde sağda Simeon, kucağında Çocuk İsa, karşısında ellerini Simeon'a doğru uzatmış Meryem; arkasında onun arınmasını simgeleyen bir çift kuş taşıyan Yusuf yer almaktadır. Bazı örneklerde kuşlar Meryem'in elinde betimlenmektedir. Sahnede yer alan bir diğer figür Anna ise, bazen Simeon'un arkasında bazen de Meryem'in arkasında yerini alır. Anna bir eliyle yazılı bir parşömen rulosu tutarken; diğer eliyle Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Bu temel kompozisyon değişmemekle birlikte; sahnede yer alan beş figüre bazen, melekler, rahipler, tapınak görevlileri ve tek bir örnekte karşımıza çıkan Başmelek Mikail figürü eşlik etmektedir. Bu altı farklı betimleme biçimi Meryem veya Simeon tarafından tutulan Çocuk İsa'nın ikisi arasındaki geçiş hareketlerine göre oluşturulmuştur. Bu temel kompozisyon İsa'nın Mabede Takdim öyküsünde, hangi anın temsil edildiğini ve olayın hangi anına vurgu yapıldığını göstermektedir. Temel kompozisyona ek olarak bazı nadir örneklerde, Simeon'un İsa'nın çarmıh üzerinde öleceği, Meryem'in ruhunun bir kılıçla parçalanacağını söylediği kehanetin göstergesi olarak; altta bir takdim sahnesi ve üstte Meryem Simeon ile birlikte yalnız yer almaktadır. Meryem kalbinde bir kılıç ile betimlenmiştir.

2.2. Kompozisyonun Temel Öğeleri

Kompozisyonun beş temel öğesi bulunmaktadır: Çocuk İsa, Meryem, Simeon, Yusuf ve Anna. Sahne, Simeon'un Meryem'i karşıladığı, Çocuk İsa'yı kucağına aldığı ve kehanetler hakkında konuştuğu yer olan mabedin içinde veya dışında resmedilir. İki diğer figür Yusuf ve Anna'da sahnede yerini alır.

⁴³ Dorothy C. Shorr, "Iconographic Development of the Presentation in the Temple", *The Art Bulletin*, College Art Association, Vol. 28, No. 1 (Mar., 1946), ss. 17-32.

⁴⁴ Uşun Tükel, Serap Yüzgüller, *Sözden İmgeye Batı Sanatında İkonografi*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2018, s. 168.

Çocuk İsa: İsa'nın Mabede Takdim betimlemelerinin egemen figürü olan Çocuk İsa örneklerin genelinde, geleneksel Bizans tunik giyimli üç veya dört yaşlarında bir çocuk olarak tasvir edilmektedir. Bu nedenle betimlemelerde Çocuk İsa olarak isimlendirilmektedir. Çocuk İsa'nın sahnenin merkezinde Meryem ve Simeon arasındaki geçişi sırasındaki hareketleri betimlemelerde vurgulanan noktadır. Erken dönem betimlemelerinde annesinin kucağında yer alan Çocuk İsa'nın, bazı örneklerde durağan bir pozisyonda olduğu görülür. Fakat annesinin kucağından Simeon'a doğru ellerini uzatarak, hareket halinde olduğu betimlemeler de mevcuttur. İkonoklazma dönemi sonrasındaki örneklerde daha hareketli bir şekilde betimlenen Çocuk İsa, örneklerin çoğunda Simeon'un kucağında yer alırken geriye doğru dönüp annesine bakmakta bir yandan da eliyle uzanarak endişesini göstermektedir. Kimi örneklerde, Meryem ve Simeon'un arasında bir sunak olduğu görülür. Bu sunağın varlığı, Çocuk İsa'nın kurban rolüne görsel bir referans oluşturmaktadır.

Meryem: İsa'nın Mabede Takdim betimlemelerinin hepsinde sahnenin merkezinde yer alan Meryem, erken dönem örneklerinde Çocuk İsa'yı Simeon'a vermeye hazır şekilde kucağında tutmaktadır. İkonoklazma dönemi sonrasındaki örneklerin genelinde Meryem kucağında Çocuk İsa olmadan betimlenmiş, fakat bazı örneklerde Çocuk İsa'yı kucağında tutmaya devam ettiği görülmektedir. Meryem'in kucağının boş olarak betimlendiği örneklerde, başı hafifçe sol tarafa doğru eğik, bazen elleri ileriye doğru açık bakışları da aynı yöne doğru çevrili Simeon ile kucağındaki Çocuk İsa'yı işaret etmekte bazen de ellerini göğsüne götürerek yasını gösteren bir keder hareketi yapmaktadır⁴⁵. Meryem, betimlemelerin genelinde İsa'nın çarmıh üzerinde öleceği kehanetinden kaynaklanan endişeli ve üzüntülü bir yüz ifadesine sahiptir. 13. yüzyıldan itibaren betimlemelerin çoğunda, elinde mum ile betimlenmektedir.

Simeon: Betimlemelerin tümünde ana figürlerden biri Simeon'dur. Erken dönem örneklerinin genelinde Simeon, Çocuk İsa'yı Meryem'den almak için itaatkâr bir tavırla başı öne eğilmiş şekilde yaklaşmaktadır. Orta Bizans dönemi ve sonrası örneklerinde Simeon, çoğunlukla mabedin basamaklarında diğer figürlerden biraz yüksekte konumlandırılmakta ve kucağında Çocuk İsa'yı tutarken betimlenmektedir. Bu

⁴⁵ Henry Maguire, "The Iconography of Symeon with the Christ Child in Byzantine Art", *Dumbarton Oaks Papers*, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University, Vol. 34/35 (1980/1981), s. 261.

betimlemelerde Simeon ve Çocuk İsa arasında güçlü bir duygu unsuru bulunmaktadır. Genellikle uzun saçlı, sakallı ve yaşlı bir başkâhin olarak betimlenen Simeon'un ellerinin üzeri bir bez ile örtülüdür. Ellerin örtülü olarak betimlenmesi, teolojik açıdan Çocuk İsa'ya duyulan şükran ve saygı ifadesidir. Ayrıca Bizans resim sanatı örneklerinin hepsinde bu şekilde tasvir edilmesinden bu betimleme biçiminin bir Bizans üslubu olduğunu belirtmek gerekir.

Yusuf: İsa'nın Mabede Takdim betimlemelerinin ikincil figürlerinden biri olan Yusuf, bazı nadir örnekler dışında genellikle ikincil ve durağan bir konumda, Meryem'in arkasında yer almaktadır. Yusuf, ellerinde veya bir sepet içerisinde bir çift kuş tutarken betimlenmektedir. Örneklerin genelinde, Doğum sahnelerindeki gibi endişeli ve düşünceli bir ifadeye sahiptir. Onun bu yüz ifadesi, insanlığa güvensizlik duyduğunu yansıtmaktadır. Betimlemelerde genellikle ikincil rolde yer alan Yusuf, nadir olmakla birlikte karşılaşılan bazı örneklerde Çocuk İsa'yı, yaklaşmakta olan Simeon'a doğru uzatır şekilde kucağında tutmaktadır. Bu betimlemelerde Yusuf'un, ikincil pozisyondan ayrılarak etkin bir role sahip olduğu görülmektedir.

Anna: İsa'nın Mabede Takdim betimlemelerinde yer alan bir diğer ikincil figür Anna ise, bazen Simeon'un arkasında bazen de Meryem'in arkasında yerini alır. Luka İncili'nde Anna hakkındaki bilgilerin kısıtlı oluşu betimlemelerde ayırt edilebilmesini zorlaştırabilmektedir. Orta Bizans dönemi örneklerinde Anna'nın çeşitli betimlemeleri karşımıza çıkmaktadır. Bazen eliyle Çocuk İsa'yı işaret eder şekilde bazen de elinde yazılı bir parşömen rulosu tutarken betimlenen Anna, Çocuk İsa'yı işaret eden jesti ile "Tevrat'ın müjdelediği Mesih'in gelişine şahitlik etmektedir"⁴⁶. Elinde güvercin veya mum taşıdığı betimlemelerle de karşılaşılmıştır. Anna, orta Bizans dönemi örneklerinde Meryem'in etrafında yer alan diğer kadın figürlerinin arasında kolayca ayırt edilebilmektedir. Başında bir hale olması, elinde parşömen rulosu tutması, ellerini kaldırarak yaptığı jesti, bir çift kuş veya mum taşıması, ilerlemiş yaşı gibi ayrıntılardan bir veya birkaçının olması, Anna'nın betimlemedeki varlığını anlamamız açısından yeterli olacaktır.

⁴⁶ Tükel, Yüzcüller, a.g.e., s. 168.

2.3. Kompozisyon Düzeni

2.3.1. Biçim 1

Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin ortaya çıkan ilk betimlemesi en erken 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Betimlenen ilk örneklerde genel olarak öyküye bağlı kalınarak, Kutsal Aile ve Simeon arasındaki buluşmaya vurgu yapılmaktadır⁴⁷. Sahnenin betimlenişi; Meryem kucağındaki Çocuk İsa'yı ileriye dönük Simeon'a doğru bakarak tutmakta, Simeon ise çocuğu almak için itaatkâr bir şekilde Meryem'e doğru yaklaşması şeklindedir⁴⁸. Bu betimleniş biçimindeki örneklerde, takdim sahnesiyle ilişkilendirilebilecek bazı önemli unsurların eksikliği göze çarpmaktadır; örneğin İsa'nın fedakârlığını ve kurban rolünü simgeleyen sunak ya betimlenmemiştir ya da arka planda kompozisyonun bir tarafına göze çarpmayacak şekilde yerleştirilmiştir. Bu betimlemelerde genellikle Simeon Çocuk İsa'yı Meryem'den almak üzere mabedin önünde sağ tarafta konumlandırılmıştır⁴⁹. Yusuf ve Anna çoğunlukla Meryem'i takip etmekte ve Simeon'a doğru sol taraftan yaklaşmaktadır. Bazı erken dönem örnekleri dışında, Çocuk İsa'nın annesi Meryem'in kucağından Simeon'a doğru uzanarak gitmek için acele eder pozisyonda durması, birinci betimleme biçiminin ayırt edici özelliğidir. Birinci betimleme biçiminde verilen örneklerde genellikle İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılarak Doğu geleneği yansıtılmaktadır.

2.3.2. Biçim 2

En erken 5. yüzyıla tarihlendirilen ve her geçen yüzyılda gelişim göstermeye başlayan İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin 9. yüzyılda karşılaşılan yeni betimleme biçiminde⁵⁰, kompozisyon genel hatları ile birinci betimleme biçimiyle benzer özellikler göstermektedir; fakat bu betimleme biçiminin ayırt edici özelliği, hem Meryem hem de Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem Çocuk İsa'yı, genellikle sunağın üzerinde yüksekte tutarken Simeon aynı anda O'nu kucağına almak için uzanmıştır. Bu betimleme biçiminde çoğunlukla klasik duruş pozisyonunda duran Simeon, Çocuk İsa'yı Meryem'den almak üzere sağ tarafta yer almaktadır. Karşısında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Meryem, arkasında da Yusuf ve Anna yer almaktadır. İsa'nın fedakârlığını ve

⁴⁷ Shorr, a.g.e., 19.

⁴⁸ Maguire, a.g.e., s. 261.

⁴⁹ Shorr, a.g.e., s. 20.

⁵⁰ a.g.e., s. 23.

kurban rolünü simgeleyen sunak ve mabedi simgeleyen mimari ögeler kompozisyonda daha fazla yer almaya başlamıştır. Orta Bizans dönemine ait bazı örneklerde Yusuf'un arkasında iki kuş taşıyan genç bir kadın figürünün yer aldığını görmekteyiz. Kadın figürünün genç olarak betimlenmesi şaşırtıcı olsa da elinde kuşların olması detayından Anna olduğu anlaşılmaktadır. Genç kadın figürleri bu dönemden itibaren sahnede sıklıkla görülmeye başlanacaktır⁵¹. Bu betimleme biçiminde de genellikle, İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılarak Doğu geleneği yansıtılmakta; fakat bazı örneklerde, Batı geleneğini yansıtan özelliklerin de bulunmasıyla birlikte sahnede ikili gelenek aynı anda görülmektedir.

2.3.3. Biçim 3

Üçüncü tip betimleme biçimi ilk olarak 12. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu tipte oluşturulan İsa'nın Mabede Takdim sahneleri, diğer iki betimleme biçimine göre popülerlik kazanamamış; çoğunlukla minyatür resim örneklerinde karşımıza çıkmaktadır. Bazı nadir örnekler dışında, betimleme biçiminde kompozisyon şu şekilde oluşturulmuştur: Sahnenin tam merkezinde bir sunak üzerinde, Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa durmaktadır. Fedakârlığının ve kurban rolünün sembolü olarak Çocuk İsa, elinde iki güvercin ile betimlenmektedir. Genellikle sahnenin sağ tarafında duran Meryem bir eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, diğer elinde büyük bir mum taşımaktadır. Karşısında Simeon bir eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken diğer elinde de Meryem'in eline benzer bir mum taşımaktadır. Sahnenin diğer iki figürü Yusuf ve Anna çoğunlukla yerde dizlerinin üstünde durur şekilde ellerinde mum ile betimlenmiştir. Betimlemelerde genellikle sunağın üzerinde çeşitli aydınlatma araçlarının olması veya sahnede yer alan figürlerin ellerinde mum taşıması, Simeon'un Luka İncili'ndeki anlatıda belirttiği ışığı işaret etmekte⁵² ve bu işlevsel ışık araçlarıyla Meryem'in Arınmasına vurgu yapılarak Batı geleneği yansıtılmaktadır.

⁵¹ Shorr, a.g.e., s. 23.

⁵² Hans Martin von Erffa, "Darbringung im Tempel", *Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte*, Vol. III, (1954), ss. 1057-1076, <http://www.rdklabor.de/w/?oldid=89142> (25.06.2019).

2.3.4. Biçim 4

İlk üç betimleme biçiminde, Çocuk İsa'nın Meryem'den Simeon'a transfer edilişi gösterilirken; dördüncü betimleme biçiminde, Simeon'un Çocuk İsa'yı tek başına kucağında tuttuğu görülür⁵³. Simeon'un kucağında Çocuk İsa ile betimlendiği en erken tarihli örnekler, Batı Avrupa'da çeşitli kütüphanelerde yer alan el yazmalarında rastlanılmıştır⁵⁴. Sahnenin betimlenişi şu şekildedir: Genellikle Simeon sağ tarafta diğer figürlere göre daha yüksekte mabedin basamaklarında durmaktadır. Meryem'in ise başını hafifçe sol tarafa doğru eğdiği, ellerini ileriye doğru açarak, Simeon ile kucağındaki Çocuk İsa'yı işaret ettiği veya ellerini göğsüne götürerek yasını gösteren bir keder hareketi yaptığı görülmektedir. Bazı örneklerde Meryem'in elinde Rab'be sunulacak güvercinleri tuttuğu görülmektedir. Simeon'un kucağında Çocuk İsa ile betimleniş biçiminde güçlü bir duygu unsuru vardır⁵⁵. Simeon'un Çocuk İsa ile eşit derecedeki duygusal betimlemesi 12. yüzyıl sonundaki çeşitli ikonalarda ve minyatür resimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Simeon'un yanağını çocuğun kafasına yaslamasını gösteren betimleme Simeon Glikofilusa (Glykophilousa) olarak adlandırılan⁵⁶, Bizans sanatında Meryem'in kucağındaki Çocuk İsa'ya doğru başını hafifçe eğip, yanağını koyarak ona karşı sevgi ve şefkatini ifade eden Eleousa Meryem betimlemesine benzemektedir. Bu betimleme biçiminde bazı örneklerde, temel figürlerin oldukça hareketli olduğu görülmektedir. Simeon yüzünü Çocuk İsa'ya doğru sıkıca bastırmaya çalışırken, Çocuk İsa diğer tarafta bekleyen annesi Meryem'e doğru bakmak için başını döndürmekte ve elleriyle Simeon'un göğsüne doğru itmektir. Dördüncü betimleme biçiminin en erken tarihli örnekleri 11. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. 12. yüzyılın ikinci yarısında bu betimleme biçimi son derece popüler hale gelmiş ve Bizans sanatında kalıcı bir tür olarak nitelendirilmektedir⁵⁷.

⁵³ Shorr, a.g.e., s. 24.

⁵⁴ Maguire, a.g.e., s. 262.

⁵⁵ a.g.e., s. 263.

⁵⁶ Shorr, a.g.e., s. 24.

⁵⁷ Maguire, a.g.e., s. 264.

2.3.5. Biçim 5

Beşinci betimleme biçimi, ilk olarak 12. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu betimleme biçiminde kompozisyon şu şekilde oluşturulmuştur: Genellikle sahnenin sağ tarafında konumlandırılmış olan Simeon, tören tamamlandıktan sonra kucağındaki Çocuk İsa'yı, onu tekrar almak için ellerini uzatan Meryem'e geri verdiği görülmektedir. Çocuk İsa'yı tekrar kucağına almayı bekleyen Meryem 14. yüzyılda bazı örneklerde göğsünde bir kılıç ile betimlenmektedir. Kılıcın betimlemedeki teolojik metaforu şöyledir: "Acısından kaynaklanan endişe Meryem için bir kılıca dönüşecek ancak, kalbinin iyileşmesini yine Çocuk İsa sağlayacaktır"⁵⁸. Örneklerin çoğunluğunda, endişeli olduğu görülen Çocuk İsa'nın Simeon'a geri dönme eğilimi içinde olduğu görülür. Meryem'e elini uzatsa da, başını Simeon'a doğru döndürür ve geri çekilip çekilmediğine bakmaktadır⁵⁹.

2.3.6. Biçim 6

Altıncı betimleme biçimi İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin en son kurgulanış biçimidir. Bu betimleme biçimine 11. ve 13. yüzyıllara ait birkaç örnekte karşılaşılmaması nadir bir tür olduğunu göstermektedir. Bu betimleme biçimindeki örneklerde; Yusuf merkezi bir figür olarak, kucağında Çocuk İsa'yı tutmakta ve sunak üzerinde Simeon'a doğru uzatmaktadır. Meryem Yusuf'un arkasında elinde iki güvercin yavrusu veya büyük bir kuş taşımaktadır⁶⁰. Bu betimleme biçimini diğer biçimlerden ayıran unsurlar şunlardır: Diğer beş betimleme biçiminde, geleneksel Bizans tunik giysili iki veya üç yaşlarında bir çocuk olarak tasvir edilen İsa bu tipte, tek bir örnek dışında kundağa sarılı bir bebek olarak betimlenmektedir. Yusuf'un sahnede, ikincil pozisyondan ayrılarak Meryem'in yerine geçtiği ve etkin bir role sahip olduğu görülmektedir.

⁵⁸ Tradigo, a.g.e., s. 107.

⁵⁹ Shorr, a.g.e., s. 25.

⁶⁰ a.yer

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KATALOG

Katalog No: 1 (Biçim 1)

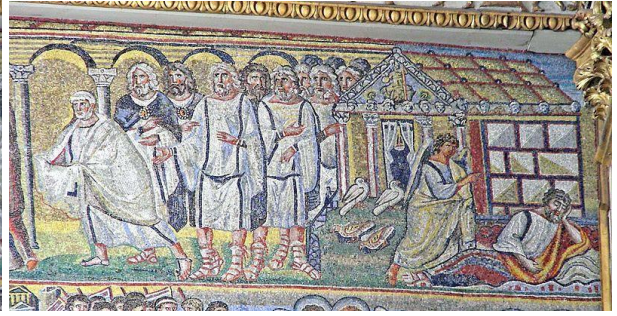
Sahnenin Yeri: S. Maria Maggiore Kilisesi / Roma

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - mozaik

Sahnenin Tarihlendirmesi: 432-40



Resim 1a



Resim 1b

Sahnenin Betimlenişi: III. Papa Sixtus (432-40) dönemine ait S. Maria Maggiore Kilisesinin mozaik resimleri Roma'daki en erken tarihli resimlerden biri olarak kabul edilir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin bilinen en erken temsili kilisenin zafer kemerinde yer almaktadır. Sahnede kompozisyonunun temel öğeleriyle birlikte kalabalık bir figür grubu yer almaktadır. Sahnenin sol tarafında Meryem halesi olmadan, başında taç ile Basilissa tipinde, bir imparatoriçe gibi betimlenmiştir⁶¹. İki tane melek tarafından korunan Meryem, kucağında onu diğer sıradan çocuk figürlerinden ayıran halesi ile betimlenmiş Çocuk İsa'yı taşımaktadır. Sahnenin ortasında sütunların önünde, bir meleğin eşlik ettiği Yusuf ve Anna yer almaktadır. Yusuf, uzun kollu beyaz tunik üzerinde turuncu renkli pallium giymiştir. Yusuf ve Anna yüzlerine kurtarıcıya yani Çocuk İsa'ya yöneltmişlerdir. Anna parmağıyla Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Yusuf'un ise elleriyle Simeon'u işaret ettiği görülmektedir. Sahnenin sol tarafında mabedin kenarında Yusuf figürünü tekrar görmekteyiz. Burada bir meleğin koruduğu Yusuf, Doğum sahnelerindeki gibi endişeli ve düşünceli bir şekilde betimlenmiştir. Beyaz renkli khiton üzerinde himation giyimli, elleri örtülü Simeon arkasındaki kalabalığın arasından Çocuk İsa'ya doğru ilerlemektedir. Simeon'un Çocuk İsa'yı kucağına almak için acele

⁶¹ Aune Jääskinen, *The Icon of The Virgin of Konevtsa: A Study of the "Dove Icon" and its Iconographical Background*, Helsinki: Suomen Kirkkohistoriallinen Seura, 1971, s. 106.

ettiği görülmektedir. Simeon'un sağ arka tarafında yer alan kalabalık figür grubunun tapınak görevlileri veya İsrail'in kurtuluşunu bekleyen halk olduğu düşünülmektedir. Figür grubu, bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendirmekte ve elleriyle mabedi işaret etmektedir. Bir sunağın ya da sunağı sembolize edebilecek herhangi bir şeyin bulunmadığı sahnede; İsa ile Simeon arasındaki buluşma törenine vurgu yapılarak, Doğu geleneğinin yansıtıldığını söyleyebiliriz⁶². Sahnede kuşlar betimlenen figürlerin hiçbirinin elinde yer almaz fedakârlığına referans olarak Çocuk İsa'ya, arınmasına referans olarak Meryem'e yakın değillerdir, ancak bunun yerine mabede giden basamaklara yerleştirilmişlerdir⁶³. Sağ tarafta mabedin basamaklarında dört adet kuş betimlemesinin bir çifti beyaz iken, diğer çifti koyu renklidir. Beyaz olan kuş çifti mabedin sundurmasına girmek üzere, diğer koyu renkli olan kuş çifti ise mabedin sundurmasının tersi yönünde betimlenmiştir⁶⁴. Koyu renkte betimlenen kuşlar kumru, beyaz renkte betimlenen kuşlar güvercindir. Kumru ve güvercin, Hristiyan ikonografisinde birçok sembolik anlam içermektedir. Luka İncili'nde belirtilen bilgiler doğrultusunda, bu sahnede kumru betimlemesinin Meryem'in Arınmasını, güvercin betimlemesinin ise, Kutsal Ruh'u simgelediği düşünülmektedir. Birinci betimleme biçimine uygun olarak yapılan bu örnekte kompozisyonun temel öğelerinin dışında çok sayıda figür içermesi ve kurban kuşlarının özel konumu sahneyi farklı kılmaktadır ve bilindiği kadarıyla böyle bir kompozisyon tekrar edilmemiştir.

Görsel kaynağı: <https://lepasspartout2.wordpress.com/2016/03/07/s-maria-maggiore-mosaici-del-v-secolo/> (25.11.2018)

⁶² Shorr, a.g.e., s.20.

⁶³ Lasse Hodne, "The Turtledove: a Symbol of Chastity and Sacrifice", *IKON*, Vol. 2, Rijeka, 2009, s. 161.

⁶⁴ a.g.e., s. 165.

Katalog No: 2 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Kalenderhane Camii (Kyriotissa Manastırı Kilisesi) / İstanbul

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - mozaik

Sahnenin Tarihlendirmesi: 6. yüzyıl



Resim 2

Sahnenin Betimlenişi: 1966-76 yılları arasında Striker ve Kuban'ın ortak yürüttüğü kazı çalışmaları sırasında kilisenin apsisinde prothesis'in güney duvarının korunması ve ayrıntılı araştırılması sırasında duvara gömülü bu duvar mozaïği keşfedilmiştir⁶⁵. Duvar mozaïğinin arka planında renkli cam ve mermer tesseralarının deforme olduğu görülmektedir. Ayrıca mozaik panosunun sol bordür sınırı boyunca mozaik parçaları tamamen dökülmüştür. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin bilinen en erken ikinci temsilidir. Sahnenin merkezinde sol tarafta yer alan Meryem kucagında Çocuk İsa ile betimlenmiştir. Meryem kucagındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru uzatmaktadır. Siyah tuniğinin üzerinde maphorion giymiştir. Üç veya dört yaşlarında bir çocuk gibi tasvir edilen Çocuk İsa sağ eliyle Simeon'a doğru takdis işareti yapmaktadır. Sahnenin sol tarafında yer alan Simeon ellerinin üzeri örtülü şekilde Çocuk İsa'ya doğru uzanmaktadır. Üzerinde gri renginde bir khiton ve himation bulunmaktadır. Sahnede bu üç figürden

⁶⁵ Cecil L. Striker, Y. Doğan Kuban, "Work at Kalenderhane Camii in Istanbul: Third and Fourth Preliminary Reports", *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 25 (1971), s. 255.

başka bir figür yer almamaktadır. Ayrıca figürlerin gerisinde mabet ya da sunağa benzer bir mimari öge de yoktur. Sahne, sekiz köşeli yıldızların ve dört yapraklı çiçeklerin yer aldığı bir bordür ile çerçevelendirilmiştir. Çerçevenin sağ bordür sınırı boyunca kısmen eksiklikler olsa da renkli cam ve mermer tesseralar net bir şekilde görülebilmektedir. Birinci betimleme biçimine uygun olarak yapılmış bu sahnede ikincil figürlerin ve mabedin betimlenmemesi, odak noktasının İsa'nın Simeon ile buluşması olduğunu göstermektedir.

Görsel kaynağı: <http://www.bisanzioit.blogspot.com/2012/03/> (25.11.2018)

Katalog No: 3 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Sancta Sanctorum Şapeli / Lateran Sarayı, Roma

Sahnenin Tekniği: Emaye işi haç

Sahnenin Tarihlendirmesi: 8-9. yüzyıl



Resim 3a



Resim 3b

Sahnenin Betimlenişi: Lateran Sarayı'nda Papa III. Leo (795-816) tarafından yaptırılan Hazine'ye ait altın yaldızlı emaye işi haç üzerinde İsa'nın çocukluk dönemine ait öykülere yer verilmiştir⁶⁶. Öyküler haçın üst kolundan aşağı koluna ve sağ koldan sol kola doğru kronolojik olarak betimlenmiştir. Haçın üzerindeki betimlemeler şu şekildedir: Meryem'e Müjde ve Elizabet'i Ziyaret (üst kol), Müneccim Kralların Tapınması ve Mısır'a Kaçış (sağ-sol kol), İsa'nın Mabede Takdimi ve Vaftizi (alt kol). Haçın alt kolunun üst kısmında yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesi iyi durumdadır. Altın yaldızlı kabartmalı bir çerçeve içinde yer alan sahnenin bulunduğu alanın kısıtlı olmasından dolayı figürler sıkıştırılmış şekilde betimlenmiştir. Alan sınırlı olmasına rağmen, kompozisyonun temel öğelerinin hepsi sahnede görülmektedir. Sahnenin merkezinde Meryem'in kucağında yer alan Çocuk İsa, sarı renkli haçlı haleli, uzun ve dar kollu bir tunik giyimlidir. İki ya da üç yaşında bir çocuk gibi betimlenmiş, izleyiciye doğru bakmaktadır. Meryem halesiz, uzun kahverengi tuniğinin üzerinde maphorion giyimlidir. Kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a

⁶⁶ Erik Thuno, *Image and Relic: Mediating the Sacred in Early Medieval*, Rome: Analecta Romana Instituti Danici, Supplementum. (L'ERMA), 32, 2002, s. 17.

doğru uzatmaktadır. Sunak sahnenin ortasında yer almaktadır. Sahnenin sağ tarafında klasik duruş pozisyonunda Simeon, gri renkli bir khiton üzerinde beyaz renkli himation giymiş, uzun saçlı ve sakallı, halesiz olarak betimlenmiştir. Örtülü elleriyle Çocuk İsa'yı almak için yaklaşmaktadır. Simeon'un arkasında yalnızca baş kısmı görülen Yusuf yer almaktadır. Sahnenin sol tarafında Meryem'in arkasında yer alan Anna, halesiz, beyaz renkli bir maphorion giymiştir. Yüzü izleyiciye dönük olarak verilmiştir. Sahnenin arka kısmında ciborium benzeri beyaz renkli mimari bir öge yer almaktadır. Birinci betimleme biçiminin erken örneklerinden biri olan bu sahnede vurgu İsa ile Simeon buluşmasına yapılmıştır.

Görsel kaynağı:

<http://www.museivaticani.va/content/museivaticani/en/collezioni/musei/cappella-di-san-pietro-martire/croce-smaltata-di-pasquale-i--817-824-.html#&gid=1&pid=1>
(25.11.2018)

Katalog No: 4 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Dumbarton Oaks, Araştırma Kütüphanesi ve Koleksiyonu /

Washington, 58.106.5727

Sahnenin Tekniği: Bizans Kurşun Mühür

Sahnenin Tarihlendirmesi: 10-11. yüzyıl



Resim 4a



Resim 4b

Sahnenin Betimlenmesi: Dumbarton Oaks koleksiyonunda yer alan binlerce mühür üzerindeki ayrıntılar Bizans dünyasının birçok yönüne; sivil, askeri, dini idarelerin yapısına ve anlatı sahnelerine ışık tutmaktadır. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi mühürler üzerinde yalın bir şekilde betimlenmiş, oldukça iyi durumdadır. Sahnenin betimlendiği iki mühür 10. ve 11. yüzyıllara tarihlendirilmektedir⁶⁷. Birinci betimleme biçimine uygun olarak yapılan iki mühürde de odak noktası İsa ile Simeon buluşmasıdır. Mühürler, benzer ve farklı unsurlar içermektedir. Mühürlerdeki benzer unsurlar şu şekildedir: İki mühürde de sahnenin sol tarafında yer alan Meryem kucağındaki Çocuk İsa'yı, sağ tarafta yer alan Simeon'a doğru tutmaktadır. Çocuk İsa kollarını Simeon'a doğru uzatmaktadır⁶⁸. Sahnenin ortasında sunak yer almaktadır. Sunağın iki yanına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. İki mühürde de Meryem uzun tuniğinin üzerine maphorion giyimlidir. Simeon ise uzun saçlı ve sakallı, khiton üzerine himation giysili; ellerinin üzeri örtülü şekilde betimlenmiştir. Mühürlerdeki farklı unsurlar şöyledir: Resim 4a olarak belirtilen

⁶⁷ John Cotsonis, "Narrative Scenes on Byzantine Lead Seals (Sixth—Twelfth Centuries): Frequency, Iconography, and Clientel", *Gesta*, The University of Chicago Press, Vol. 48, No. 1 (2009), s. 63.

⁶⁸ a.yer

mühürde, sahnenin ikincil figürlerinden Anna'da yer almaktadır. Sahnenin sağ tarafında Simeon'un arkasında betimlenen Anna, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giymiştir. Klasik jestini yaparak sağ elini havaya kaldırdığı görülen Anna'nın yüz ifadesi net olarak anlaşılabilir.

Resim 4b olarak belirtilen mühürde ise, sahnenin merkezinde yukarıda omzunun üzerinde bir asa tutan Başmelek Mikail figürünün yer aldığı görülmektedir. Ön yüzdeki dairesel yazıt, Başmeleğe hitap etmektedir⁶⁹. Figürün bu sahneye neden eklendiği bilinmemekle birlikte; Luka İncili'nde Simeon'un Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle mabede geldiği⁷⁰ bilgisine dayanarak burada Simeon'u mabede yönlendiren Kutsal Ruh'un rolüne büründüğü düşünülmektedir.

Görsel kaynağı:

<https://www.doaks.org/resources/online-exhibits/leaden-gospels/engraving-lives/hypapante> (18.05.2019)

⁶⁹ Cotcoins, a.g.e., s. 64.

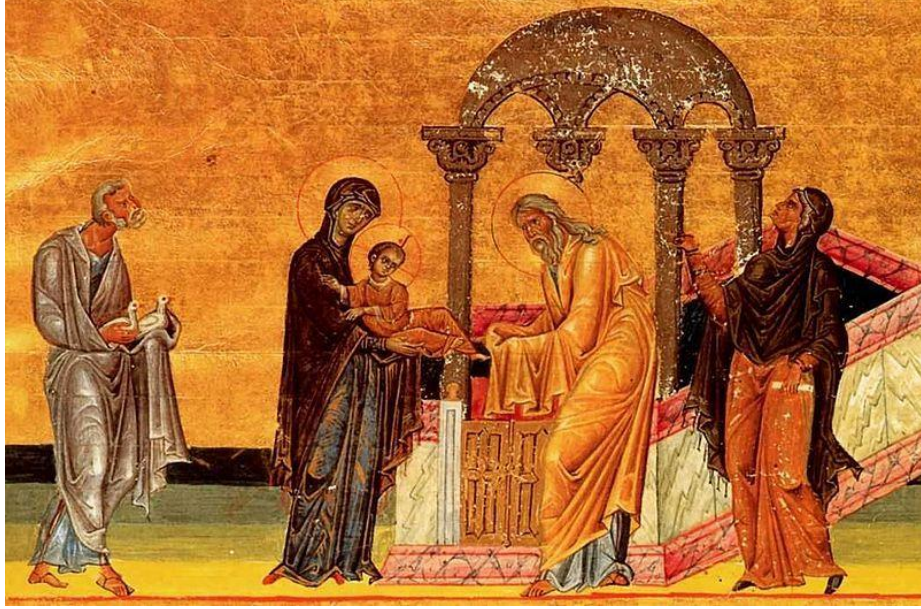
⁷⁰ Luka, 2/27-28.

Katalog No: 5 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: II. Basileios Menologion'u / Roma, Vat. Gr. 1613

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



Resim 5

Sahnenin Betimlenişi: II. Basileios Menologion'u, Doğu Ortodoks Kilisesi tarafından litürjik takvim düzeninde oluşturulmuş minyatürlü el yazmasıdır. Günümüzde Vatikan Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir⁷¹. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinde ilk bakışta özenli işçilik ve zengin renk paleti göze çarpmaktadır. Koyu altın sarısı bir arka fon ve zemin üzerinde sarı-açık yeşil ve gri-siyah renk paleti kullanılmıştır. Sahnenin merkezinde kucağında Çocuk İsa ile betimlenen Meryem, mavi-siyah tuniğinin üzerine siyah bir maphorion giymiştir. Kucağındaki Çocuk İsa'yı sahnenin sağ tarafında yer alan Simeon'a uzatmaktadır. Çocuk İsa ellerini Meryem'in koluna yaslamış ve Simeon'a doğru endişeli bir şekilde bakmaktadır. Simeon'un ellerinin üzeri örtülü, başı öne doğru eğmiş şekilde Çocuk İsa'yı kucağına almak için yaklaşmaktadır. Simeon gri renkli khiton üzerinde açık turuncu renkli bir himation giymiş; uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenmiştir. Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, elinde iki kuş taşımaktadır. Anna ise Simeon'un arkasında bir konuşma hareketi yapar gibi, sağ elini yukarı doğru açmış,

⁷¹ Sabah Sahilli, "14. Yüzyıl Bizans Dönemine Ait Minyatürlü Bir El Yazmasının İkonografi ve Üslup Açısından Değerlendirilmesi (Oxford University, Bodleian Library, Ms. Gr. Th. F 1)", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S. 33 (2016), s. 367.

sol elinde parşömen rulosu bulunmaktadır. Sahnede figürlerin gerisinde yer alan sunağın üzeri dört sütunun taşıdığı ciborium ile örtülüdür. Sunağın figürlerin eylemi ile doğrudan bir ilişkisi yoktur. Figürlerin gerisinde sahnenin sağ tarafına asimetrik olarak yerleştirilmiştir. Birinci betimleme biçimine uygun olarak yapılan sahnede vurgu İsa ile Simeon buluşmasına yapılmaktadır.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Menologion_of_Basil_037.jpg (25.11.2018)

Katalog No: 6 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Hosios Loukas Katholikonu / Phokis, Yunanistan

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - mozaik

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyılın ilk yarısı



Resim 6

Sahnenin Betimlenişi: Yunanistan'ın orta kesiminde Phokis bölgesinde yer alan Hosios Loukas Katholikonu içerisinde, duvarlardaki renkli mermer paneller ve kavisli yüzeylerdeki muhteşem mozaikler üslup özellikleri açısından 11. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir⁷². Yapı ve duvar resimleri, Orta Bizans dönemi sanatının günümüze kadar gelebilmiş en iyi örneklerinden biridir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi çok iyi durumdadır. Yapının naos bölümünün kuzeybatı köşesinde betimlenen sahnenin arka fonunda Bizans resim sanatında ışığın yayılmasını sağlayan sistemlerden biri olan altınlama kullanılmıştır⁷³. Altın renginin yoğunluğu, yapısal elemanları gölgeleyerek aydınlık bir iç mekân yaratmış ve betimlemeye mistik bir hava kazandırmıştır. Kompozisyonun düzeni izleyen bakış açısına göre oluşturulmuş ve kompozisyonun temel öğeleri sahneye klasik duruşlarının tersi yönünde yerleştirilmiştir⁷⁴. Sahnenin

⁷² Cyril Mango, *Bizans Mimarisi*, çev. Mine Kadiroğlu, Ankara: Rekmay Ltd. Şti, 2006, s. 182.

⁷³ Asnu Bilban Yalçın, "Bizans Estetiğine Giriş", *Değişen Tarihsel Süreçler Değişen Kavramlar: Uluslararası Estetik ve Sanat Kongresi Bildiriler Kitabı*, ed. Kıymet Giray, Ankara: 2008, s. 58.

⁷⁴ Otto Demus, *Byzantine Mosaic Decoration: Aspects of Monumental Art in Byzantium*, London: 1976, s. 24.

merkezinde sağ tarafta Meryem, kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru uzatmaktadır. Meryem lacivert renkli bir tunik ve maphorion, Çocuk İsa ise kısa kollu bir tunik giymiştir. Sahnenin sol tarafında Simeon, uzun saçlı ve sakallı bir başrahip gibi tasvir edilmiştir. Simeon'un üzerinde beyaz renkli khiton ve himation bulunmakta ve yine elleri beyaz bir örtüyle kaplıdır. Simeon başı öne eğilmiş itaatkâr bir şekilde Çocuk İsa'yı kucağına almak için beklemektedir. Sahnede Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, ellerinde bir çift güvercin ile betimlenmiştir. Kırmızı şeritli beyaz renkli khiton üzerinde gri renkli bir himation giymiş Yusuf, endişeli ve düşünceli bir ifadeyle Meryem ile kucağındaki Çocuk İsa'ya doğru bakmaktadır. Sahnenin sol tarafında Simeon'un arkasında yer alan Anna gri renkli tuniğinin üzerinde kahverengi maphorion giyimlidir. Anna bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendirmiş bir yandan da eliyle O'nu işaret etmektedir. Sahnenin merkezinde figürlerin gerisinde yer alan sunağın üzerinde ciborium bulunmaktadır. Ciborium tepeliğinde ve sunağın üzerinde altın yıldız işlemeli haç motifi işlenmiştir. Birinci betimleme biçime uygun olarak yapılan bu sahnede, Çocuk İsa'nın annesi Meryem'in kucağından Simeon'a gitmeye hazır ellerini uzatmış şekilde yer alması dikkat çekmekte ve odak noktası İsa'nın Simeon ile buluşmasıdır.

Görsel kaynağı:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hosios_Loukas_Katholikon_\(nave,_North-West_squinch\)_-_Presentation_02.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hosios_Loukas_Katholikon_(nave,_North-West_squinch)_-_Presentation_02.jpg) (25.11.2018)

Katalog No: 7 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Karabaş Kilise / Soğanlı vadisi, Kayseri

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - fresko

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyılın ilk yarısı



Resim 7

Sahnenin Betimlenmesi: Sanatsal değer açısından Soğanlı vadisinde yer alan en önemli kaya kiliselerinden biri olan Karabaş Kilisesi içerisindeki İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, arka planda ve figürlerin yüzlerinde görülen tahribat dışında oldukça iyi durumdadır. Yapının tonozunun güney yarısında batıya doğru kısmında⁷⁵ betimlenen sahnenin merkezinde bir sunak ve üzerinde Kutsal Kitap yer almaktadır. Figürler sunağın her iki tarafına simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Meryem bulunmaktadır. Meryem beyaz tuniğinin üzerinde kahverengi maphorion giymiştir. Çocuk İsa'nın yüzü tahrip olduğu için ifadesi anlaşılammamaktadır; fakat ellerinin ve ayaklarının önde olması Simeon'a gitmek istediği izlenimi vermektedir. Çocuk İsa uzun ve dar kollu tunik kıyafetlidir. Sahnenin sol tarafında yer alan Simeon uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenmiştir. Simeon beyaz renkli khiton ve himation giymiş, ellerin üzeri örtülüdür. Simeon, Çocuk İsa'yı almak için sunağın önünde beklemektedir. Sahnede Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, ellerinin üzerinde beyaz bir örtü ve iki kuş ile betimlenmiştir. Yusuf kahverengi khiton ve himation giyimlidir.

⁷⁵ A. Özdal Değirmencioğlu, "Kapadokya Kaya Kiliseleri ve İkonografisi", *İsa Peygamber ve Anadolu İkonografisi*, ed. A. Özdal Değirmencioğlu-Ayhan Başçı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, s. 403.

Sahnenin sol tarafında Simeon'un arkasında izleyiciye dönük olarak betimlenen Anna bir elinde parşömen rulosu taşıırken, diğer eli bir konuşma hareketi yapar gibi havadadır. Başı sağ tarafa doğru dönük Çocuk İsa'ya doğru bakmaktadır. Anna kahverengi tuniğinin üzerinde siyah maphorion giymiştir. Figürlerin hepsi kahverengi halelidir. Sahne kahverengi bir şerit ile çerçevenmiştir. Koyu yeşil-gri ve somon-kahve ağırlıklı renk paleti yer yer su yeşili tonlarla aydınlatılmıştır. Sahnenin arkasında üçlü kemer düzenlemesine sahip kubbeli mabet benzeri bir mimari öge bulunmaktadır. Sunağın figürlerin eylemi ile doğrudan bir ilişkisi olmadığı görülmektedir. Birinci betimleme biçiminin tipik bir örneğidir.

Görsel kaynağı:

<https://travellingcam.wordpress.com/2010/06/14/karabas-kilise-the-black-head-church/>

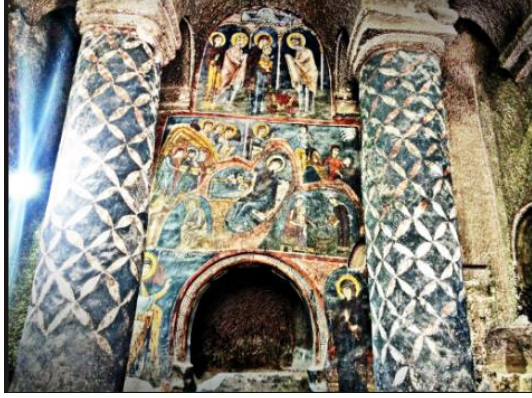
(13.11.2019)

Katalog No: 8 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Gümüşler Manastırı / Niğde

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - fresko

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11-12. yüzyıl



Resim 8a



Resim 8b

Sahnenin Betimlenişi: Niğde yakınlarında Gümüşler köyünün bitişiğinde büyük bir yerleşke olan Gümüşler Manastırı'nın avlusuna girildiğinde tam karşıda manastırın en önemli yapısı Meryem Ana Kilisesi olarak nitelendirilen birim yer almaktadır⁷⁶. Yapı ve içerisindeki duvar resimleri, iyi korunmuş ve günümüze kadar gelebilmiştir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, kilisenin girişe göre sol duvarında oyulmuş olan mezar nişinin en üstünde yer almaktadır⁷⁷. Sahne bordo renkli bir şerit ile çerçevelendirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında yer alan Simeon, uzun saçlı ve sakallı olarak tasvir edilmiştir. Gri renkli khiton üzerinde bej rengi himation giymiştir. Simeon örtülü ellerini karşısında yer alan Çocuk İsa'ya doğru uzatmaktadır. Sahnenin ortasında kucağında Çocuk İsa ile betimlenen Meryem, gri renkli uzun tuniğinin üzerinde maphorion giymiştir. Çocuk İsa ise gri renkli khiton üzerinde altın rengi himation giyimlidir. Sağ elini takdis işareti yapar şekilde Simeon'a doğru uzatmıştır. Sahnede Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, elinde iki kuş taşımaktadır. Düşünceli ve endişeli bir ifadeye sahip Yusuf'un üzerinde Simeon ile aynı renklerde khiton ve himation bulunmaktadır. Sahnenin sol tarafında yer alan Anna bir elini kaldırmış, Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Altın rengi tuniğinin üzerinde maphorion giymiştir. Figürlerin hepsi altın rengi halelidir. Çocuk İsa'nın halesi haçlıdır. Meryem ve Simeon arasında altın rengi kaideli bir sunak yer almaktadır. Sunağın

⁷⁶ Gürsel Korat, *Taş Kapıdan Taçkapıya Kapadokya*, 5. b., İstanbul: İletişim Yayınları, 2004, s. 254-255.

⁷⁷ a.g.e., s. 256.

üzerinde bordo bir örtü bulunmaktadır. Sahnenin arka planında üçlü kemer düzenlemesine sahip kubbeli mabet benzeri mimari bir öge bulunmaktadır. Birinci betimleme biçimine uygun olarak yapılmış bu örnekte İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılmıştır.

Görsel kaynağı:

Resim 8a: <https://dunyasozluk.com/gumusler-manastiri.html/1010060> (12.12.2019)

Resim 8b: <https://images.app.goo.gl/HaFLsxAUfY5PbtUx9> (12.12.2019)

Katalog No: 9 (Biçim 1)

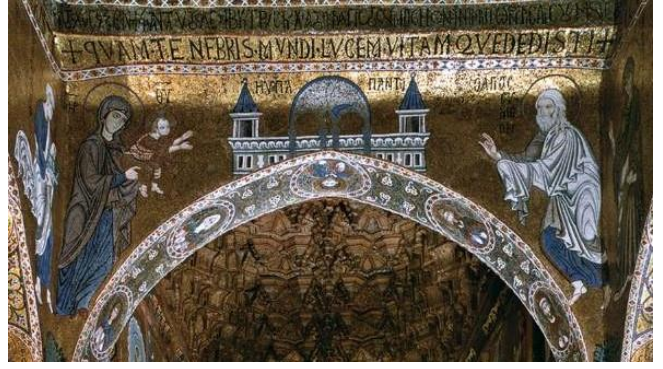
Sahnenin Yeri: Palatine Şapeli / Palermo, İtalya

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - mozaik

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyıl



Resim 9a



Resim 9b

Sahnenin Betimlenişi: Paletine Şapeli, Palermo'da Norman Sarayı'nın içerisinde yer almaktadır. Şapel, Sicilya Kralı II. Roger tarafından 1130 yılında kraliyet unvanını almasına müteakip inşa edilmiştir. 1140 yılında yapının ana bölümleri tamamlanmıştır⁷⁸. Yapının neredeyse tamamını kaplayan mozaik dekorasyonu için iki tarih mevcuttur. İlki; Kral Roger'a adanmış yazıtlarda kaydedilen tarih 1143 yılıdır. Diğer tarih ise, 1154 yılından 1166 yılına kadar hüküm süren Roger'ın oğlu I. William tarafından şapel içerisindeki mozaiklerin tamamlandığı bilinmektedir⁷⁹. İsa'nın Mabede Takdim sahnesi şapelin batı kemerinde yer almaktadır. Bu bölüm sahne için uygun olmamasına rağmen sanatçı İsa'nın Mabede Takdim sahnesini atlamamıştır ve bulunduğu alana göre resmetmiştir⁸⁰. Sahnede ilk dikkat çekilen nokta; arka fonunda altınlama sisteminin kullanımıyla yapısal elemanları gölgeleyerek aydınlık bir iç mekân yaratılmış ve mistik bir görünüm elde edilmiştir. Sahnenin merkezinde bir ciborium ve mabedi simgeleyen mimari öge bulunmaktadır. Sahnenin sol tarafında Meryem ve kucağında Çocuk İsa yer

⁷⁸ Ernst Kitzinger, "The Mosaics of the Cappella Palatina in Palermo: An Essay on the Choice and Arrangement of Subjects", *The Art Bulletin*, Vol. 31, No. 4 (Dec., 1949), s. 269.

⁷⁹ a.g.e., s. 270.

⁸⁰ a.g.e., s. 281.

almaktadır. Meryem haleli, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimlidir. Çocuk İsa ise, haçlı haleli, khiton üzerinde himation giysilidir. Meryem kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru tutmaktadır. Çocuk İsa, Simeon'a doğru kollarını uzatmıştır. Sahnenin sağ tarafında yer alan Simeon'un sol elinin üzeri örtülü, sağ eliyle Çocuk İsa'ya doğru takdis işareti yapmaktadır. Uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon haleli, khiton üzerinde himation ile betimlenmiştir. Batı kemerinin köşe duvarları sahnede yer alan ikincil figürler, Yusuf ve Anna'yı kesmiştir. Duvara iki taraflı karşılıklı olarak yerleştirilen figürlerden Yusuf, Meryem'in, Anna ise Simeon'un arkasına yerleştirilmiştir. Görüldüğü kadarıyla Yusuf ellerinde iki kuş taşımaktadır, Anna ise, sağ elini Çocuk İsa'ya doğru havaya kaldırmıştır. Mabedin figürlerin eylemi ile ilişkisinin olmadığı sahnede, İsa'nın Simeon ile buluşması ön plandadır.

Görsel kaynağı:

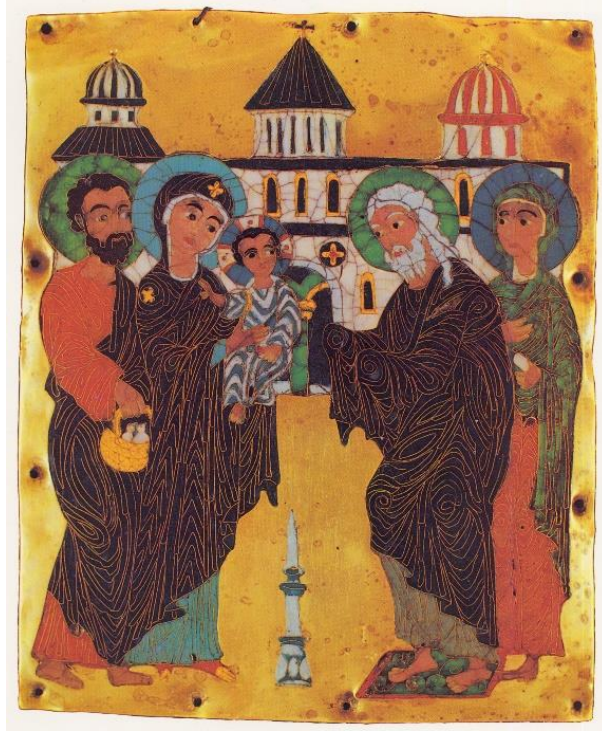
<https://www.wga.hu/support/viewer/z.html> (25.11.2018)

Katalog No: 10 (Biçim 1)

Sahnenin Yeri: Tiflis Güzel Sanatlar Müzesi / Gürcistan

Sahnenin Tekniği: Emaye işi plaka

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyıl sonu



Resim 10

Sahnenin Betimlenişi: Tiflis'teki Güzel Sanatlar Müzesi'nde 12. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen Botkin koleksiyonunda yer alan emaye işi plaka üzerinde İsa'nın Mabede Takdim sahnesi betimlenmiştir⁸¹. Altın rengi bir zemin üzerinde betimlenen sahneye, figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında Simeon turuncu çerçevesi yeşil bir paspas üzerinde betimlenmiştir. Yeşil haleli, uzun saçlı ve sakallı, bir başkahin gibi tasvir edilen Simeon, örtülü ellerini Çocuk İsa'ya doğru uzatmaktadır. Bej rengi khiton ve üzerinde hareli siyah bir himation giymiştir. Sahnenin sol tarafında yer alan Meryem kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru uzatmaktadır. Meryem turkuaz renkli haleli, uzun tuniğinin üzerinde hareli bir siyah maphorion giysilidir. Maphorion'un baş ve omuz kısmında haç motifi işlenmiştir. Çocuk İsa bir elini annesinin bağrına koymuş, bir yandan da endişeli bir şekilde Simeon'a bakmaktadır. Çocuk İsa turkuaz renkli haçlı

⁸¹ Avner, a.g.e., s. 23.

haleli, uzun ve dar kollu tunik kıyafetlidir. Sol tarafta Meryem'in arkasına bitişik olarak betimlenmiş olan Yusuf, elinde bir sepet içerisinde iki kuş taşımaktadır. Yeşil haleli, kısa saçlı ve sakallı olarak tasvir edilen Yusuf, turuncu renkli khiton üzerinde hareli siyah himation giymiştir. Sahnenin bir diğer figürü Anna ise sağ tarafta Simeon'a bitişik olarak betimlenmiştir. Koyu mavi haleli, turuncu uzun tuniğinin üzerinde hareli yeşil maphorion bulunan Anna, sağ elini göğsüne yaslamış, sol elinde parşömen rulosu taşımaktadır. Sahnenin arka planında üzerinde haç motifinin işlendiği mabedi simgeleyen mimari bir öge yer almaktadır. Birinci betimleme biçimine göre yapılan bu örnekte dikkat çeken bir unsur yer almaktadır. Sahnenin merkezinde zeminde işlevsel bir mum bulunmaktadır⁸². Bu sahnede mumun betimlenmesinin, İsa'nın Mabede Takdim bayramı esnasında mumlarla kutlama geleneğinin sahneye yansıtıldığı düşünülmektedir⁸³.

Görsel kaynağı:

<https://www.wikizeroo.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTpQcmVzZW50YXRpb25fYXRfdGhlX1RlbXBsZV8oR2VvcmdpYSxfMTJ0aF9jLikusIBH> (20.03.2018)

⁸² Avner, a.g.e., s. 23.

⁸³ a.g.e., s. 24.

Katalog No: 11 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Drogo Sacramentary / Paris Ulusal Kütüphanesi, MS Latin 9428, fol.38

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 9. yüzyıl



Resim 11

Sahnenin Betimlenişi: Drogo Sacramentary, bir ayin yılı boyunca rahipler tarafından okunan duaları içeren bir el yazması kitaptır. El yazması içerisindeki İsa'nın Mabede Takdim sahnesi bitkisel süslemeli bir madalyon içerisinde betimlenmiştir. Sahnenin merkezinde üzerinde ciborium'un bulunduğu bir sunak yer almaktadır. Ciborium'un gerisinde arka planda mabedi sembolize eden mimari bir öge görülmektedir. Çocuk İsa, Meryem ve Simeon tarafından birlikte tutulmaktadır. Sahnenin sağ tarafında yer alan Simeon örtülü ellerini Çocuk İsa'ya doğru uzatmış ve ilk temas gerçekleşmiştir. Simeon kahverengi haleli, khiton üzerinde himation giyimlidir. Simeon'un karşısında kucığında Çocuk İsa ile birlikte Meryem yer almaktadır. Simeon'a doğru ellerini uzatmış gitmeye hazır şekilde betimlenen Çocuk İsa, sarı haleli, zümrüt yeşili uzun kollu tunik giysilidir. Zümrüt yeşili renginde uzun tuniğinin üzerinde kahverengi maphorion bulunan Meryem, kucagındaki Çocuk İsa'yı sunağın üstünde Simeon'a doğru uzatmaktadır. Sahnenin ikincil figürleri, Yusuf ve Anna, Meryem'in arkasında yer almaktadır. Kahverengi khiton üzerinde gök mavisi himation giymiş Yusuf, dalgın ve endişeli bir ifadeye sahiptir. İki eli açık şekilde boş olarak betimlenmiştir. Sahnede Yusuf'un arkasında ellerinde iki kuş

taşıyan genç bir kadın figürü yer almaktadır. Kadın figürünün saçı bir saç bandı ile bağlanmış, yaşlı peygamber Anna'nın konumunda durmaktadır⁸⁴. İkinci betimleme biçimine uygun olarak yapılan bu örnekte, İsa'nın Simeon ile buluşma vurgusuyla törenin Doğu geleneği yansıtılmaktadır.

Görsel kaynağı:

http://1.bp.blogspot.com/tCopBxzYILA/VrF8MfLg68I/AAAAAAAAAKtA/6iUBeM7x5Mg/s1600/Sacramentary%2Bof%2BDrogo_French_Metz_ca.850_BNF_Latin%2B9428_fol.38.jpg (20.03.2018)

⁸⁴ Shorr, a.g.e., s. 23.

Katalog No: 12 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Antiphonary from Prüm / Paris Ulusal Kütüphane

MS Latin 9448, fol. 28

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



Resim 12

Sahnenin Betimlenişi: Paris Ulusal Kütüphanesinde muhafaza edilen el yazması litürjik ilahi kitabıdır. El yazması içerisindeki minyatürde; İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, akantus yaprağı motifli bir bordürle çerçevelemiş ve yarım sayfa şeklinde düzenlenmiştir. Sahnenin merkezinde Meryem ve Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Kucağında Çocuk İsa ile betimlenen Meryem haleli, beyaz renkli tuniğinin üzerinde mavi renkli maphorion giyimlidir. Diğer betimlemelerden farklı olarak ayağında ayakkabı olduğu görülmektedir. Uzun kollu tunik kıyafetli Çocuk İsa, Simeon'a doğru takdis işareti yapmaktadır. Bir koluyla Çocuk İsa'yı tutmakta olan Simeon haleli, khiton üzerinde kahverengi himation ile betimlenmiştir. Sahnenin sol tarafında Meryem'in arkasında Yusuf ve Anna görülmektedir. Yusuf haleli, khiton üzerinde himation giysilidir. Ellerinde iki beyaz kuş taşımaktadır. Yusuf'un yan tarafında betimlenen

Anna'nın yalnızca baş kısmı görülmektedir. Sahnenin arka planında uzakta yer alan bir mimari birim olarak gösterilen mabedin kapısı açıktır. Mabedin girişine çıkan basamakların üstünde sunak yer almaktadır. Böyle bir betimlemenin ardındaki sanatsal gelenek ne olursa olsun, kompozisyonun ön planında yer alan eylem, sunakla mekânsal bir ilişki kurmamaktadır⁸⁵. Dolayısıyla vurgu, İsa'nın Simeon ile buluşmasına yapılmaktadır.

Görsel kaynağı:

http://4.bp.blogspot.com/rK2WoMp0gm4/VrFcgiIHk6I/AAAAAAAAAKr0/Dy4rE5GVGl4/s1600/Triparium-Prosarium-Gradual_German_Pruem_986-1001_BNF_Latin%2B9448_fol.%2B28.jpg (20.03.2018)

⁸⁵ Shorr, a.g.e., s. 21.

Katalog No: 13 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Mont Saint-Michel Sacramentary / Morgan Kütüphanesi, New York M.641, fol. 18R.

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



© Morgan Library, New York



Resim 13a

Resim 13b

Sahnenin Betimlenişi: Mont-Saint-Michel Manastırı'nın inşa edildiği 11. yüzyılda yazıhanesinde üretilen el yazması içerisindeki minyatürde; İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin kenarları, akantus yaprağı motifli bir bordürle çerçeveslendirilmiştir. Sahnenin merkezinde Meryem ve Simeon sunağın üzerinde Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem haleli, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimlidir. Turuncu renkli haçlı haleli, uzun kollu tunik kıyafetli Çocuk İsa, sağ eliyle Simeon'a doğru takdis işareti yapmaktadır. Simeon Çocuk İsa'yı almak için sunağa doğru uzanmıştır. Uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon, khiton üzerinde himation giysilidir. Sahnede bazı dikkat çeken noktalar bulunmaktadır: ilk olarak, Simeon'un arkasında yer alan Anna ellerini yukarıya doğru açmış orans pozisyonunda olduğu görülmektedir. Anna'nın böyle bir jest ile Çocuk İsa'ya övgüsünü beden dili ile ifade ettiği düşünülmektedir. Anna haleli, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimlidir. Sahnede ikinci dikkat çeken nokta, Meryem'in arkasında Yusuf ile birlikte ellerinde iki kuş taşıyan kadın figürünün yer almasıdır. Bu kadın figürünün başında hale ile betimlenmesi Anna'ya refakat eden kutsal

bir kadın olabileceği düşünölmektedir. Sahnenin arka planında, figürlerin uzağında mabedi sembolize eden mimari yapılar Romanesk mimarisini yansıtmaktadır. Betimleme eklektik bir üslupla oluşturulmuştur.

Görsel kaynağı:

<https://ima.princeton.edu/2018/02/08/widows-window-to-the-presentation-prophetess-anna-in-the-temple/> (20.03.2018)

Katalog No: 14 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Albani Psalter / Hildesheim Katedral Kütüphanesi, Almanya, fol. 28

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyılın ilk çeyreği



Resim 13

Sahnenin Betimlenişi: Parşömen el yazması, 1120-30 yılları arasında üretilmiştir. El yazmasının içerisinde yer alan minyatürde; İsa'nın Mabede Takdim sahnesi çerçeveli ve tam sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Sahnenin merkezinde sunağın iki yanına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnede yer alan figürler ince uzun ve zarif şekilde betimlenmiştir. Zeminde ve arka fonda; mavi, yeşil ve mor renkler kullanılmıştır. Sahnede Meryem ve Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem sarı renkli haleli, uzun tuniğinin üzerinde yeşil renkli maphorion giyimlidir. Sarı renkli haleli, mavi renkli khiton üzerinde sarı renginde himation bulunan Çocuk İsa, sağ eliyle Simeon'a doğru takdis işareti yapmaktadır. Simeon itaatkâr bir tavırla Çocuk İsa'yı kucağına almayı beklemektedir. Uzun saçlı ve sakallı, bir başkâhin gibi betimlenen Simeon, mavi renkli khiton üzerinde erguvan renginde himation giymiştir. Sahnenin iki tarafında Meryem'in ve Simeon'un arkasında iki kadın figürü yer almaktadır. Kadın figürler ellerinde iki kuş ile betimlenmiştir. Sahnede Yusuf betimlenmemiştir. Sahnenin arka planında mabedi

simgeleyen mimari yapılar Romanesk mimarisini yansıtmaktadır. Figürlerin gerisinde mabedin açık kapısının iki yanında perde motifleri; üst tarafında ise işlevsel bir lamba görülmektedir. Lambanın betimlenmesiyle Meryem'in Arınması sembolize edilmiş ve sahnede ikili gelenek aynı anda uygulanmıştır.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Miniatures_of_presentation_of_Jesus_Christ_at_the_Temple#/media/File:Albani-Psalter_Darbringung_im_Tempel.JPG

(20.03.2018)

Katalog No: 15 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Sherbrooke Missal / Galler Ulusal Kütüphanesi, Birleşik Krallık
NLW MS. 15536E.

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyılın ilk çeyreği



Resim 14

Sahnenin Betimlenişi: Sherbrooke Missal, Doğu Anglia bölgesinde 1310-20 yılları arasında üretilen müzikal el yazmasıdır. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin arka fonunda altınlama sistemi kullanılmıştır. Sahnenin merkezinde Meryem ve Simeon, Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru uzatmakta olan Meryem, mavi renkli haleli, uzun tuniğinin üzerinde kırık beyaz renginde bir maphorion giymiştir. Turuncu renginde halesiyle, iki veya üç yaşlarında bir çocuk gibi betimlenen Çocuk İsa, sağ eliyle Simeon'a doğru takdis işareti yapmaktadır. Klasik duruş pozisyonunda ellerinin üzeri örtülü Simeon, Çocuk İsa'yı kucağına almayı beklemektedir. Uzun saçlı ve sakallı, kırık beyaz renginde uzun, dökümlü bir tunik giymiştir. Yusuf'un yer almadığı sahnede Meryem'in arkasında Anna yer almaktadır. Ellerinde bir sepet içerisinde iki kuş taşıyan Anna, turuncu renkli haleli, uzun tuniğinin üzerinde mavi renkli maphorion bulunmaktadır. Sahnenin arka planında mabedi simgeleyen bir mimari öge yoktur. Sahnede, İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılarak Doğu geleneği yansıtılmıştır.

Görsel kaynağı:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fc/Presentation_of_Christ_in_the_Temple.jpg (20.03.2018)

Katalog No: 16 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Saint Louis Psalter / Leiden Üniversite Kütüphanesi, Hollanda

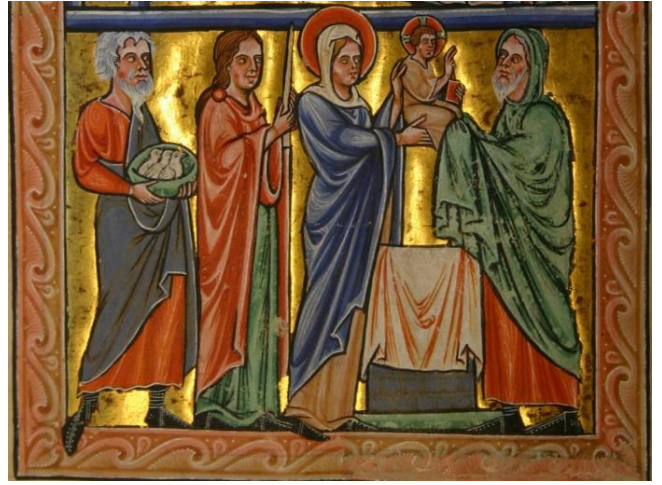
fol.18 verso

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12-13. yüzyıl



Resim 16a



Resim 16b

Sahnenin Betimlenişi: Parşömen el yazması, yaklaşık 1190-1200 yılları arasında üretilmiştir. El yazmasının içerisinde yer alan minyatürde; sahne kenar bordürlü ve tam sayfa şeklinde düzenlenmiştir. Betimlemenin mavi kalın bir çizgi ile sınırlandırılmış üst kısmında, İsa'nın doğumunda görülen episod'lardan biri olan "Meleğin Müneccim Krallara Görünmesi"⁸⁶ sahnesi verilmiştir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin arka fonunda altınlama sistemi kullanılarak aydınlatılmıştır. Sahne sağ tarafında Meryem ve Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru sunağın üzerinde uzatmaktadır. Çocuk İsa turuncu renkli haçlı haleli, uzun kollu tunik giyimlidir. Sağ eliyle Simeon'a doğru takdis işareti yaparken, sol elinde Kutsal Kitabı tutmaktadır. Simeon ellerinin üzeri örtülü şekilde Çocuk İsa'yı kucağına almak için beklemektedir. Simeon diğer betimlemelerinden farklı olarak, turuncu renkli tuniğinin üzerinde yeşil

⁸⁶ M. Sacit Pekak, Durmuş Gür, "İsa'nın Doğumu", *Sanat Tarihi Dergisi*, C. XXIV, S. 2, (Ekim 2015), 192.

renkli bir maphorion giymiştir. Sahnenin sol tarafında Meryem'in arkasında Yusuf ve Anna yer almaktadır. Anna halesiz ve başı açık genç bir kadın gibi betimlenmiştir. Yeşil renkli khiton üzerinde turuncu renkli himation giymiştir. Ellerinde mum tutmaktadır. Anna'nın arkasında duran Yusuf, ellerinde bir sepet içerisinde üç adet kuş taşımaktadır. Kısa saçlı ve sakallı olarak betimlenen Yusuf'un üzerinde turuncu renkli khiton ve himation bulunmaktadır. Sahnede yer alan figürlerin hepsinde ayakkabı olduğu görülmektedir. Sahnede hem İsa'nın Simeon ile buluşması hem de Meryem'in Arınması sembolize edilmektedir.

Görsel kaynağı:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cf/Saint_Louis_Psalter_18_verso.jpg
(20.03.2018)

Katalog No: 17 (Biçim 2)

Sahnenin Yeri: Chazen Sanat Müzesi / Madison, ABD

Sahnenin Tekniği: Diptikon, fildişi

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyıl



Resim 17a



Resim 17b

Sahnenin Betimlenişi: Wisconsin-Madison Üniversitesi, Chazen Sanat Müzesi'nde sergilenen diptikon örneğinde, İsa'nın yaşamından birbiriyle bağlantılı sahneler yer almaktadır: Diptikonun sol kanadının alt kısmında İsa'nın Doğumu, sağ kanadının üst kısmında İsa'nın Çarmıha Gerilişi, altta ise Müneccim Kralların Tapınması sahnesi betimlenmiştir. Diptikonun sol kanadının üst tarafında betimlenen İsa'nın Mabede Takdim sahnesinde sahenin merkezinde Meryem ve Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimli Meryem, Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru sunağın üzerinde uzatmıştır. Profilden betimlenen Çocuk İsa, ellerini Meryem'in bağrına yaslarken kafasını da Simeon'a doğru çevirmiştir. Uzun tuniğinin üzerinde maphorion giymiş Simeon ellerinin üzeri örtülü şekilde Çocuk İsa'yı kucağına almak için beklemektedir. Yusuf'un betimlenmediği sahenin sol tarafında Meryem'in arkasında Anna yer almaktadır. Uzun tuniğinin üzerinde maphorion bulunan Anna, sağ elinde bir mum, sol elinde içi boş bir sepet taşımaktadır. İzleyiciye dönük olarak verilmiş, fakat bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendirmektedir. Üçlü kemer düzenlemesine sahip mimari bir form içinde tasvir edilen sahnede, İsa'nın fedakârlığını ve kurban rolünü simgeleyen sunak yer alırken, mabedi simgeleyen bir mimari öge bulunmamaktadır. İkinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş sahnede, hem İsa'nın Simeon ile buluşması

ile Doğu geleneği yansıtılmış, hem de Meryem'in Arınmasına ithafen işlevsel bir mumun bulunması ile Batı geleneği yansıtılarak ikili gelenek uygulanmıştır.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Diptych_with_Life_of_Christ,_France,_14th_century,_ivory,_lent_by_Metropolitan_Museum_of_Art_-_Chazen_Museum_of_Art_-_DSC01927.JPG (12.12.2019)

Katalog No: 18 (Biçim 3)

Sahnenin Yeri: Chartres Katedrali / Fransa

Sahnenin Tekniği: Rölyef

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyıl



Resim 18a



Resim 18b

Sahnenin Betimlenişi: Chartres Katedrali'nin batı cephesinde üçlü düzenlemeye sahip Kraliyet kapısı yer almaktadır. Orta kapı diğerlerine göre daha büyük inşa edilmiştir. Sağ tarafta yer alan kapıda tympanum üzerinde betimlenen İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin merkezinde bir sunak üzerinde, Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa olduğu görülmektedir. Çocuk İsa, başsız olarak yapılmış heykel şeklinde betimlenmiştir. Sunağın etrafına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında yer alan Meryem, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimlidir. Sahnenin sol tarafında Simeon klasik duruş pozisyonunda, khiton üzerinde himation ile betimlenmiştir. Sahnenin ikincil figürlerinden Yusuf Meryem'in arkasında, Anna ise Simeon'un arkasında yer almaktadır. Elinde iki kuş taşıyan Anna'nın, uzun tuniğinin üzerinde maphorion bulunmaktadır. İzleyiciye dönük olarak betimlenen Yusuf kısa kollu tunik giysilidir. Sahne, Katedral'in belirgin özelliklerinden biri olan heykel ve mimarinin kaynaşmasının güzel bir örneğidir⁸⁷.

Görsel kaynağı:

http://employees.oneonta.edu/farberas/arth/arth212/royal_portals.html (20.03.2018)

⁸⁷ Shorr, a.g.e., s. 24.

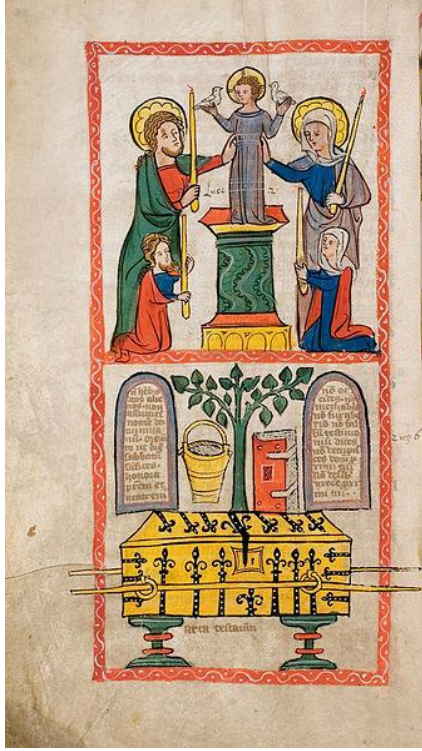
Katalog No: 19 (Biçim 3)

Sahnenin Yeri: Darmstadt Üniversite Kütüphanesi

(Darmstadt, Universitäts-und Landesbibliothek) / Almanya - Hs 2505, fol. 20v

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyıl ortaları



Resim 19a



Resim 19b

Sahnenin Betimlenişi: İsa'nın Mabede Takdim sahnesi çerçevesi olarak tam sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Sahnenin tam merkezinde bir sunak üzerinde, Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa durmaktadır. İsa, fedakârlığının ve kurban rolünün sembolü olarak sunak üzerinde elinde iki beyaz güvercin ile betimlenmiştir. Üç ya da dört yaşlarında bir çocuk gibi betimlenen İsa, sarı renkli haçlı haleli, uzun kollu tunik giyimlidir. Sunağın iki yanına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında yer alan Meryem sağ eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, sol elinde büyük bir mum taşımaktadır. Meryem sarı haleli, gri renkli uzun tuniğinin üzerinde mavi maphorion ile betimlenmiştir. Sahnenin sol tarafında yer alan Simeon sol eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, sağ elinde büyük bir mum taşımaktadır. Uzun saçlı ve sakallı olarak tasvir edilen Simeon, turuncu renkli khiton üzerinde yeşil renkli himation giyimli, sarı renkli halelidir. Yusuf ve Anna yerde dizlerinin üstünde durur şekilde betimlenmiştir. Yusuf

Simeon'un önünde, Anna Meryem'in önündedir. İkisi de ellerinde büyük bir mum tutmaktadır. Sahnede yer alan figürlerin ellerinde yanan bir mum ile betimlenmesi, Meryem'in Arınmasını simgelemektedir. Dolayısıyla Batı geleneği yansıtılmıştır. Sahnenin alt kısmında çerçeveye sınırlandırılmış alanda bazı objeler yer almaktadır: merkezde iki adet kaide üzerinde bir sanduka olduğu görülmektedir. Sandukanın iki yanında mezar taşları, bir adet içinde toprak olan kova, Kutsal Kitap ve Hayat Ağacı betimlenmiştir. Sanduka, topraklı kova ve Kutsal Kitap Luka İncili'nde Simeon'un kehanetinde bahsi geçen İsa'nın çarmıh üzerinde ölümü sembolize edilmiştir. Hayat ağacı ile alakalı Yeni Ahit'in son kitabı Vahiy içerisinde şu şekilde bahsedilmektedir: “İşte tez geliyorum! Vereceğim ödüller yanımdadır. Herkese yaptığının karşılığını vereceğim. Alfa ve Omega, birinci ve sonuncu, başlangıç ve son Ben'im. Kaftanlarını yıkayan, böylelikle yaşam ağacından yemeye hak kazanarak kapılardan geçip kente girenlere ne mutlu”⁸⁸. “İsa Mesih kurtarıcı özelliğiyle ölümlü dünyaya düşmüş ve ölmüş insanın üzerinden asli günahı çarmıhta kaldırıp cennetteki günahsızlığına ve sonsuz yaşama kavuşma imkanını insanlara tekrar sunmuştur”⁸⁹. Bu nedenle sahnede Hayat Ağacı ile İsa sembolize edilerek sonsuz yaşama ulaşma düşüncesi verilmek istenmiştir.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Speculum_Darmstadt_2505_20v.jpg

(20.03.2018)

⁸⁸ Vahiy, 22/12-14.

⁸⁹ Canan Seyfeli, Merve Tanrıkulu, “Hıristiyanlıkta Hayat Ağacı: İsa Mesih”, *Dicle İlahiyat Dergisi (DİD)*, C. XX, S. 2 (2018), s. 24-25.

Katalog No: 20 (Biçim 3)

Sahnenin Yeri: Eyalet Kütüphanesi (Badische Landesbibliothek) / Karlsruhe, Almanya

3378, s. 32

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyılın ortaları



Resim 20a



Resim 20b

Sahnenin Betimlenişi: Parşömen el yazması içerisinde yer alan minyatürde İsa'nın Mabede Takdim sahnesi bordo-turuncu renkli çerçeveli ve tam sayfa şeklinde düzenlenmiştir. Sahnenin merkezinde mavi bir örtü serili büyük bir sunak üzerinde Çocuk İsa yer almaktadır. Elleri iki yanda ve boş olarak betimlenen Çocuk İsa, uzun bir tunik giymiştir. Meryem ve Simeon birlikte Çocuk İsa'yı birlikte desteklemektedir. Sahnenin sol tarafında yer alan Meryem sol eliyle Çocuk İsa'nın bileğinden tutarken, sağ elinde yanan bir mum taşımaktadır. Meryem'in üzerinde bir uzun tunik ve maphorion bulunmaktadır. Sağ tarafta yer alan Simeon ise, iki eliyle Çocuk İsa'yı desteklemektedir. Simeon uzun kıvrıkcık saçlı ve sakallı olarak, khiton üzerinde himation giymiş şekilde betimlenmiştir. Yusuf'un betimlenmediği sahnede Anna, Meryem'in arkasında durmaktadır. Elllerinde bir sepet içerisinde iki kuş taşıyan Anna, uzun tuniğinin üzerinde maphorion bulunmaktadır. Sahnedeki bütün figürler haleli olarak tasvir edilmiştir. Sahnede işlevsel ışık kaynağının yer alması Meryem'in Arınmasını sembolize edilmektedir. Sahnenin alt kısmındaki alanda: iki adet tabure üzerinde bir sanduka; sağ

tarafında içinde toprak dolu bir kova, sol tarafında iki adet mezar taşı ve ortada Hayat Ağacı yer almaktadır. Bu objeler ile İsa'nın çarmıh üzerindeki ölümünün ardındaki kurtuluş ve ebedi yaşama ulaşma düşüncesi sembolize edilmiştir.

Görsel kaynağı:

<https://digital.blb-karlsruhe.de/blbhs/Handschriften/content/pageview/29187>

(20.03.2018)

Katalog No: 21 (Biçim 3)

Sahnenin Yeri: British Library / Londra, İngiltere - Harley MS 4996, fol. 45r

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyılın ikinci çeyreği



Resim 21

Sahnenin Betimlenişi: Sahnenin tam merkezinde bir sunak üzerinde, Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa durmaktadır. Uzun sarı bir tunik giyimli, haçlı haleli şekilde betimlenen Çocuk İsa iki elinde beyaz bir kuş taşımakta, bir yandan da Simeon'a doğru bakmaktadır. Sahnenin sağ tarafında duran Meryem sağ eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, sol eliyle Simeon'u işaret etmektedir. Meryem füme renkli uzun tuniğinin üzerinde beyaz renkli maphorion giyimlidir. Sol tarafta yer alan Simeon ise, sol eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken sağ elinde yanan büyük bir mum taşımaktadır. Uzun saçlı ve sakallı olarak tasvir edilen Simeon haleli, turuncu renkli khiton üzerinde beyaz renkli himation ile betimlenmiştir. Sahnenin alt tarafında Simeon'un önünde dizlerinin üstünde duran Yusuf, bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendirmiş ve sağ eliyle O'nu işaret ederken sol elinde büyük bir mum taşımaktadır. Sarı renkli khiton üzerinde füme renkli himation giymiş Yusuf, halelidir. Sağ alt tarafta Meryem'in önünde yer alan Anna ise, sağ elinde büyük bir mum ile betimlenmiş, sol eliyle mumu işaret etmekte ve bakışları da

aynı yöndedir. Anna turuncu renkli uzun tuniğinin üzerinde sarı renkli maphorion ile tasvir edilmiştir. Sahnede yer alan dört figür; Simeon, Meryem, Yusuf ve Anna'nın yanaklarındaki kırmızılık dikkat çekmektedir. Ayrıca Meryem, Çocuk İsa ve Simeon'un baş kısımlarında isimlerinin yazılı olduğu görülmektedir. Sahnede Meryem'in Arınmasına vurgu yapılarak Batı geleneği yansıtılmaktadır.

Görsel kaynağı:

https://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00068790 (20.03.2018)

Katalog No: 22 (Biçim 3)

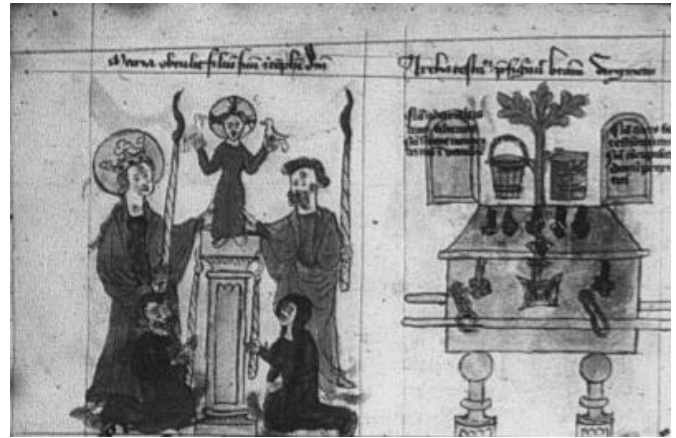
Sahnenin Yeri: Belçika Kraliyet Kütüphanesi (Brussels, Bibliothèque royale de Belgique) / 281-283 (cat. no. 2140), fol. 13V

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyılın sonu



Resim 22a



Resim 22b

Sahnenin Betimlenişi: İsa'nın Mabede Takdim sahnesi metnin üst kısmında çerçevesiz şekilde oluşturulmuştur. Sayfanın sol yarısında sahne, sağ yarısında sembolik objeler tasvir edilmiştir. Sahnenin merkezinde yer alan yüksek sunak üzerinde, Çocuk İsa ellerinde iki kuş ile betimlenmiştir. Çocuk İsa uzun kollu tunik giysili, haçlı halelidir. Sahnenin sağ tarafında duran Simeon sağ eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, sol elinde yanan büyük bir mum taşımaktadır. Kısa saçlı ve sakallı, halesiz olarak betimlenen Simeon, khiton üzerinde himation giyimlidir. Sol tarafta yer alan Meryem sol eliyle Çocuk İsa'yı desteklerken, sağ elinde yanan büyük bir mum tutmaktadır. Uzun tuniğinin üzerinde himation ile betimlenen Meryem'in başında taç ve hale bulunmaktadır. Sahnenin alt kısmında dizlerinin üstünde iki figürden Yusuf Meryem'in önünde; Anna ise Simeon'un önünde yer almaktadır. İki figür de ellerinde büyük bir mum taşımakta ve Çocuk İsa'ya doğru bakmaktadır. Meryem'in Arınmasına vurgu yapılan sahnede Batı geleneği yansıtılmaktadır. Sayfanın sağ yarısında yer alan objeler: iki kaide üzerinde bir

sanduka; iki yanında mezar taşı, ortada bir kova, Hayat Ağacı ve Kutsal Kitap yer almaktadır. Bu objelerin sahne ile birlikte verilmesi, üçüncü tip betimleme biçiminin ayırt edici bir özelliğidir.

Görsel kaynağı:

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=0006890
1(20.03.2018)

Katalog No: 23 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Golden Gospels / Germanisches Ulusal Müzesi (Germanisches Nationalmuseum), Nürnberg, Almanya - fol. 19

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



Resim 23

Sahnenin Betimlenişi: Alman imparatorluk evi için 11. yüzyılda güçlü bir Bizans etkisinin hüküm sürdüğü Echternach Okulu atölyesinde üretilen ve Nürnberg'deki Germanisches Ulusal Müzesi'nde⁹⁰ muhafaza edilen el yazmasının içerisinde yer alan minyatürde, Simeon'un Çocuk İsa'yı tek başına kucağında tuttuğu görülmektedir. Sahnenin sağ tarafında mabedin girişinde yer alan Simeon kucağında Çocuk İsa ile birlikte, diğer figürlere göre daha yüksekte konumlandırılmıştır. Sarı renkli khiton üzerinde beyaz renkli himation giymiş Simeon, diğer betimlemelerinden farklı olarak kısa siyah saçlı ve sakallı genç bir adam görünümünde tasvir edilmiştir. Sarı renkli khiton üzerinde pembe renkli himation giysili Çocuk İsa, kucağında betimlendiği Simeon'un yanağına doğru başını yaslamış ve kollarını dirseğinden itibaren yukarı doğru kaldırmıştır. Simeon ve Çocuk İsa'nın sağ tarafında mabedin girişinde basamak üzerinde sunak yer almaktadır. Sunağın üst kısmında mabedin tavan kısmında kandil asılıdır. Ayrıca Simeon ve Çocuk İsa'nın bulunduğu alanda üstteki beyaz renkli perde motifi de dikkat çekmektedir. Sahnenin ortasında yer alan Meryem, başını sol tarafa doğru hafif eğmiş bir yas içinde olduğu görülmektedir. Ellerinde biri beyaz, diğeri koyu renkli iki

⁹⁰ Maguire, a.g.e., s. 262.

büyük kuş taşıyan Meryem, sarı renkli haleli, pembe renkli uzun tuniğinin üzerinde beyaz renkli maphorion giyimlidir. Anna'nın betimlenmediği sahnede Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, hareket halindedir. Sol eliyle Çocuk İsa'yı işaret ederken, sağ elinde bir asa taşımaktadır. Kısa siyah saçlı ve sakallı olarak betimlenen Yusuf'un üzerinde, sarı renkli kısa tunik ve yeşil renkli himation bulunmaktadır. Sahnede Çocuk İsa dışındaki diğer figürler ayakkabı ile betimlenmiştir. Sahnenin arka planı ve zemini olmak üzere, figürlerin giysilerindeki renk paleti pastel tonlarında oluşturulmuştur. Dördüncü betimleme biçiminin en erken örneklerinden biri olan sahnede, Simeon ve Çocuk İsa arasındaki duygusal bağ ve Meryem'in İsa'nın çarmıh üzerinde öleceği kehanetinden kaynaklanan kederi yansıtılmaya çalışılmıştır.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Codex_aureus_Epternacensis_folio_19_recto.jpg (18.05.2019)

Katalog No: 24 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Rockefeller-McCormick New Testament / Chicago Üniversitesi Kütüphanesi, ABD - MS 965, Gr. 2400, fol. 59V

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyıl



Resim 24

Sahnenin Betimlenişi: Arka planda ve figürlerin yüzlerinde görülen yıpranmalar dışında oldukça iyi durumda olan İsa'nın Mabede Takdim sahnesi yıldızlı altın bir zemin üzerinde betimlenmiştir. Sahnenin merkezinde basamakların üzerinde bir sunak yer almaktadır. Üzerinde ciborium ile betimlenmiş sunağın sağ tarafında kucığında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Mavi renkli khiton üzerinde pembe renginde himation giymiş Simeon, Çocuk İsa'ya doğru başını hafifçe eğmiş, yanağını yaslamıştır. O'nun bu tavrı Çocuk İsa'ya karşı sevgi ve şefkatini ifadesinin bir tezahürüdür. Sarı renkli uzun bir tunik kıyafetli, haleli olarak betimlenen Çocuk İsa, annesi Meryem'e doğru ellerini uzatarak endişesini göstermektedir. Sunağın sol tarafında mavi renkli uzun tuniğinin üzerinde mor renginde bir maphorion giymiş Meryem durmaktadır. Başını sol tarafa doğru hafif eğmiş, sol elini boynuna götürmüş, sağ eliyle Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Meryem bu jestiyle İsa'nın çarmıh üzerinde öleceği kehanetinden kaynaklı yasını göstermektedir. Anna'nın betimlenmediği sahnede Meryem'in arkasında yer alan

Yusuf, ellerinde iki kuş taşımaktadır. Düşünceli ve endişeli bir ifadeyle Çocuk İsa'ya doğru bakan Yusuf, mavi renkli khiton üzerinde pembe renkli himation ile tasvir edilmiştir. Dördüncü betimleme biçiminin tipik bir örneği olan sahnede, figürlerin arasındaki duygusal geçiş yüz ifadeleri ve jestlerle birlikte doğru orantılıdır.

Görselin kaynağı:

<http://goodspeed.lib.uchicago.edu/view/index.php?doc=0965&obj=122> (18.05.2019)

Katalog No: 25 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Panagia Amasgou Manastırı / Monagri, Kıbrıs

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - fresko

Sahnenin Tarihlendirmesi: 13. yüzyıl



Resim 25

Sahnenin Betimlenişi: Monagri'deki Panagia Amasgou Kilisesi'ndeki freskler 13. yüzyıla tarihlendirilmekte ve Konstantinopolis geleneklerini sürdürmektedir⁹¹. Yapının içerisinde yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesi ön planda ve arka planda görülen tahribat dışında oldukça iyi durumdadır. Kompozisyonun temel öğeleri sahneye simetrik olarak yerleştirilmiştir. Figürler ince, uzun zarif bir şekilde betimlenmiştir. Sahnenin sağ tarafında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Simeon yüzünü Çocuk İsa'nın başına doğru yanağını yaslamaktadır. Uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon pembe renkli khiton üzerinde füme renkli bir himation kıyafetli sarı renkli halelidir. Uzun kollu tunik giysili, sarı renkli haçlı haleli Çocuk İsa, Meryem'e doğru sağ

⁹¹ Annemarie Weyl Carr, "Dumbarton Oaks and the Legacy of Byzantine Cyprus", *Near Eastern Archaeology*, Vol. 71, No. 1/2, Ancient Cyprus: American Research (Mar. - Jun., 2008), s. 100.

elini uzatarak endişesini göstermektedir. Sahnenin merkezinde konumlandırılmış Meryem sol eliyle bağrını bastırırken, sağ eliyle Simeon'u işaret ederek dördüncü betimleme biçimindeki klasik jestini yapmaktadır. Koyu mavi renge uzun tuniğinin üzerinde maphorion bulunan Meryem, sarı renkli hale ile betimlenmiştir. Sol tarafta Meryem'in arkasında duran Yusuf, elinde iki beyaz kuş ile tasvir edilmiştir. Düşünceli bir ifadeyle Çocuk İsa'ya doğru bakan Yusuf, açık mavi renkli bir khiton üzerinde pembe renkli bir himation giysili, sarı renkli halelidir. Mabedin ve sunağın betimlenmediği sahnede figürlerin arasındaki duygusal geçiş odak noktasıdır.

Görsel kaynağı: Carr, 2008: 100.

Katalog No: 26 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Azize Katerina Manastırı / Sina Dağı

Sahnenin Tekniği: Tetraptik (Tetrptych), tempera

Sahnenin Tarihlendirmesi: 13. yüzyıl



Resim 26a



Resim 26b

Sahnenin Betimlenişi: Sina Dağı Azize Katerina Manastırı'nda muhafaza edilen bir tetraptik levhanın ön yüzünde betimlenen İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin kompozisyon düzeni dördüncü betimleme biçimine göre oluşturulmuştur. Sahne altın rengi bir zemin üzerinde kırmızı renkli yarım daire formunda bir çerçeve içinde betimlenmiştir. Figürler sunağın iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiştir. Üzerinde ciborium bulunan kırmızı renkli sunağın sağ tarafında kucakında Çocuk İsa ile Simeon

yer almaktadır. Uzun saçlı ve sakallı bir başkâhin gibi betimlenen Simeon, yüzünü Çocuk İsa'nın başına doğru sıkıca bastırmaktadır. Kısa kollu çizgili tunik giysili Çocuk İsa, başını Meryem'e doğru çevirmiş, bir eliyle Simeon'u iterken, diğer elini annesine uzatmaktadır. Sunağın sol tarafında uzun tuniğinin üzerinde haç motifli maphorion bulunan Meryem durmaktadır. Sol elini göğsüne götürmüş, sağ eliyle Çocuk İsa'yı göstermektedir. Meryem'in arkasında hareketli şekilde betimlenen Yusuf, elinde iki beyaz kuş taşımaktadır. Çizgili bir khiton üzerinde himation kıyafetli Yusuf, düşünceli bir ifadeyle Çocuk İsa'ya doğru bakmaktadır. Simeon'un arkasında yer alan Anna ise, bir elini göğüs hizasında kaldırmış, diğer elinde yazılı parşömen rulosu taşımaktadır. Sahnede yer alan figürler halesiz olarak betimlenmiştir. Çerçevenin dışında üst kısımda iki Aziz tasviri bulunmaktadır. İki Aziz de bir elinde Kutsal Kitap tutmaktadır; sağ tarafta yer alan Aziz takdis işareti yapmaktadır. İki Azizin omuzlarının ön tarafına gelen kısmında yer alan iki haç motifi dikkat çekmektedir⁹².

Görsel kaynağı:

Resim 25a

http://www.papermodelkiosk.com/shop/item-detail.php?item_id=358&category_id=163
(12.12.2019)

Resim 25b <http://vrc.princeton.edu/sinai/items/show/7638> (09.01.2019)

⁹² Tayfun Akkaya, *Ortodoks İkonaları: genel bir bakış*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000, s. 53.

Katalog No: 27 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Trastevere, Santa Maria Bazilikası / Roma

Sahnenin Tekniği: Anıtsal duvar resmi - mozaik

Sahnenin Tarihlendirmesi: 13. yüzyılın sonu



Resim 27a



Resim 27b

Sahnenin Betimlenişi: 12. yüzyılda Roma'da bir dizi kilise inşa edilmiş ve bunların en görkemlilerinden biri olarak kabul edilen, 4. yüzyıldan kalma bir Erken Hristiyan bazilikasının yerini alan Trastevere'deki Santa Maria Bazilikasıdır. Yapı Papa II.

Innocent (1130-1143) tarafından inşa ettirilmiştir⁹³. Yapının apsisi ve apsis kemerinin alt kısmında yer alan mozaiklerin yaratıcısı ressam ve mozaik sanatçısı Pietro Cavallini (1240-1330)'dir. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin arka fonunda altın rengi, zeminde mavi renk kullanılmıştır. İki zıt rengin kullanımıyla uyum yakalanarak, ışığın da etkisiyle birlikte mistik bir hava yaratılmıştır. Figürler üzerinde dört sütunun taşıdığı bir ciborium bulunan sunağın iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sunağın sağ tarafında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Klasik duruş pozisyonunda betimlenen Simeon, başını hafifçe Çocuk İsa'ya doğru eğmiş şefkatle yüzüne doğru yaklaşmaktadır. Ellerinin üzeri örtülü, uzun beyaz saçlı ve sakallı, bir başkâhin gibi betimlenen Simeon; kırmızı çerçeveli altın rengi haleli, beyaz renkli khiton üzerinde pembe renkli himation giyimlidir. Altın rengi kısa dar kollu tunik kıyafetli, kırmızı çerçeveli haçlı haleli Çocuk İsa, bakışlarını Simeon'a doğru yöneltmiştir. Sunağın sol tarafında yer alan Meryem, sol elini bağrına yaslamış, sağ eliyle Çocuk İsa'yı işaret eden jestiyle yasını göstermektedir. Uzun tuniğinin üzerinde mavi renkli maphorion giymiş Meryem, kırmızı çerçeveli altın rengi halelidir. Sahnede Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, elindeki iki beyaz kuşu Çocuk İsa ve Simeon'a doğru uzatmaktadır. Kısa beyaz saçlı ve sakallı olarak betimlenen Yusuf, kırmızı çerçeveli haleli, khiton üzerinde pembe renkli himaton giysili ve sandaletlidir. Sahnede Simeon'un arkasında Anna durmaktadır. Anna sağ kolunu dirseğinden yukarı doğru kaldırmış parmağıyla işaret etmekte, sol elinde ise parşömen rulosu taşımaktadır. Bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendiren Anna, altın rengi uzun tuniğinin üzerinde mavi renginde maphorion giysili, kırmızı çerçeveli halelidir. Sahnede figürlerin gerisinde mabedi simgeleyen mimari yapılar olduğu görülmektedir. Simeon'un aynı anda Çocuk İsa ile birlikte birbirlerine baktıkları andaki duygusal geçiş, Meryem'in kederi ve buluşmanın tam manasıyla gerçekleşmesi vurgulanan noktadır.

Görsel kaynağı:

<https://www.wga.hu/support/viewer/z.html> (18.05.2019)

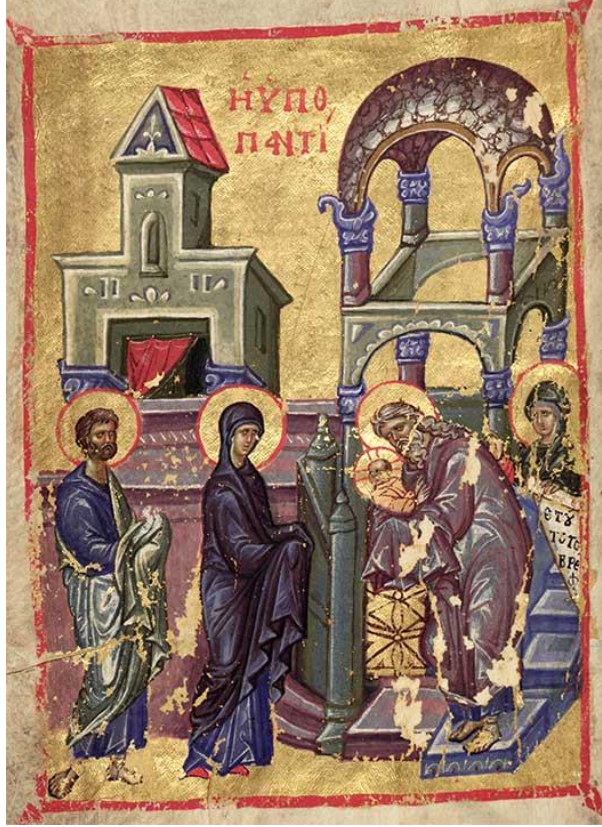
⁹³ <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/c/cavallin/index.html> (18.05.2019).

Katalog No: 28 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Oxford Üniversitesi, Bodleian Kütüphanesi - Ms. Gr. th. fol. 2v

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyıl



Resim 28

Sahnenin Betimlenişi: Bodleian Kütüphanesinde muhafaza edilen Menologion'da “İsa'nın Doğum sahnesini takip eden Mabede Takdim sahnesi İsa'nın yazmadaki tek bebeklik/çocukluk tasvirini oluşturmaktadır”⁹⁴. Sahne, kırmızı çerçeveli altın rengi bir zemin üzerinde tam sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Sağ tarafta mabedin basamaklarında kucığında Çocuk İsa ile birlikte Simeon durmaktadır. Yüzünü Çocuk İsa'ya doğru sıkıca bastırmaya çalışan Simeon, kıvrıkcık beyaz saçlı ve sakallı, kırmızı çerçeveli sarı renkli haleli olarak tasvir edilmiştir. Kırmızı çerçeveli sarı renkli halesi ile betimlenen Çocuk İsa, bir yandan diğer tarafta bekleyen Meryem'e doğru bakmak için başını döndürmekte, bir yandan da elleriyle Simeon'un göğsüne doğru itmektedir. Sahnenin merkezinde duran Meryem başını hafifçe sol tarafa doğru eğmiş, ellerini ileriye Simeon ile kucığındaki

⁹⁴ Sahilli, a.g.e., s. 371.

Çocuk İsa'ya doğru açmaktadır. Yaşadığı üzüntü yüz ifadesine yansımaktadır. Meryem kırmızı çerçevesi ve uzun tuniğinin üzerinde maphorion ile betimlenmiştir. Meryem'in arkasında yer alan Yusuf, elinde iki beyaz kuş taşımaktadır. Düşünceli ve dalgın bir ifadeyle Çocuk İsa'ya doğru bakan Yusuf, kırmızı çerçevesi sarı renkli haleli, khiton üzerinde himation giyimlidir. Sahnede Simeon'un arkasında yer alan Anna'nın yalnızca göğüs hizasından yukarısı görülmektedir. Kırmızı çerçevesi sarı renkli haleli ile betimlenen Anna sağ işaret parmağıyla Çocuk İsa'yı gösterirken, sol elinde yazılı parşömen rulosu taşımaktadır. Sahnenin arka planında asimetrik olarak yerleştirilen üzerinde kiborion ile betimlenmiş sunak ve sol kısımda mabedi simgeleyen mimari yapı bulunmaktadır. Sahnenin merkezinde üst kısımda "Hipapanti" yazmaktadır. Sahne; buluşmanın, kederin ve endişenin kısacası duygusal geçişlerin aynı anda yaşandığı güzel bir örnektir.

Görsel kaynağı:

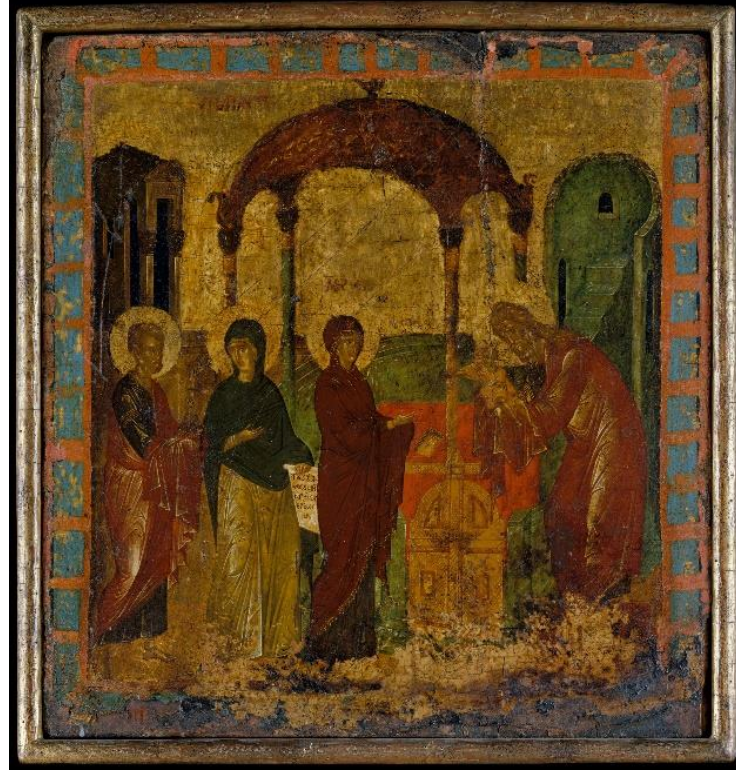
<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MenologionDemetriosIPalaiologosincoxf5rt3.jpg> (18.05.2019)

Katalog No: 29 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Metropolitan Sanat Müzesi / New York, ABD - 31.67.8

Sahnenin Tekniği: İkona, ahşap üzerine tempera

Sahnenin Tarihlendirmesi: 15. yüzyıl



Resim 29

Sahnenin Betimlenişi: Metropolitan Sanat Müzesi koleksiyonunda yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin sağ tarafında mabedin basamaklarında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Simeon klasik duruş pozisyonunda, başını Çocuk İsa'ya doğru eğmiştir. Uzun saçlı ve sakallı, haleli olarak betimlenen Simeon turuncu renkli uzun bir tunik giymiştir. Kısa kollu tunik giysili, haçlı haleli Çocuk İsa, bir eliyle Simeon'un kolunu tutarken, diğer elini Meryem'e doğru uzatmaktadır. Sahnenin merkezinde duran Meryem, ellerini ileriye doğru açmış, Simeon'un kucağındaki Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Üzüntülü bir ifadeye sahip Meryem haleli olarak, uzun tuniğinin üzerinde bordo renkli bir maphorion ile betimlenmiştir. Sahnede Meryem'in arkasında yer alan Anna, sol elinde yazılı parşömen rulosu taşıırken, sağ eliyle Simeon'u işaret etmektedir. Bakışları izleyiciye dönük olarak verilen Anna haleli altın rengi uzun tuniğinin üzerinde siyah renkli bir maphorion giyimlidir. Anna'nın arkasında duran

Yusuf, örtülü ellerinde iki kuş taşımaktadır. Düşünceli bir ifadeyle bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru çeviren Yusuf, siyah renkli khiton üzerinde turuncu renkli himation ile betimlenmiştir. Ciborium ile örtülü sunağın üzerinde Kutsal Kitap bulunmaktadır. Sahnenin arka planında yer alan Palaiologos sanatı özellikleri taşıyan mimari yapılar göze çarpmaktadır. Figürlerin arasındaki duygusal geçiş yüz ifadeleri ve jestlerle birlikte orantılı bir şekilde verilmiştir.

Görselin kaynağı:

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/435828> (18.05.2019)

Katalog No: 30 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Mt. Athos, Monastery of the Pantocrator / Yunanistan

Sahnenin Tekniği: İkona, ahşap üzerine tempera

Sahnenin Tarihlendirmesi: 15. yüzyıl



Resim 30

Sahnenin Betimlenişi: Athos Dağı Pantokrator Manastırında yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin merkezinde üzerinde ciborium ile örtülü sunağın önünde figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında mabedin basamaklarında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Simeon başını Çocuk İsa'ya doğru eğmiştir. Uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon, dökümlü bir tunik giymiştir. Kısa kollu tunik giysili, Çocuk İsa, ellerini Meryem'e doğru uzatmaktadır. Sahnenin sağ tarafında duran Meryem, ellerini ileriye doğru açmış, Simeon'un kucağındaki Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Kederli ve yasını gösteren jeste sahip Meryem, uzun tuniğinin üzerinde bir maphorion ile betimlenmiştir. Meryem'in arkasında duran Yusuf, örtülü ellerinde iki kuş taşımaktadır. Bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru çeviren Yusuf'un üzerinde khiton ve himation bulunmaktadır. Sahnede Simeon'un arkasında yer alan Anna, sağ eliyle Çocuk İsa'yı işaret ederken, sol elinde yazılı parşömen rulosu taşımaktadır. Figürlerin hepsi halelidir. Sahnenin arka planı, Palaiologos sanatı üslubunda biraz da Gotik özelliğe sahip mimari yapılarla doldurulmuştur⁹⁵.

Görsel kaynağı: Xyngopoulos, 1964: 165

⁹⁵ Andreas Xyngopoulos, "Icons", *Byzantine art a European Art*, Athens, 1964, 165.

Katalog No: 31 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Assumption Cathedral in Vladimir / Rusya

Sahnenin Tekniği: Rus İkonası, ahşap üzerine tempera

Sahnenin Tarihlendirmesi: 15. yüzyıl



Resim 31

Sahnenin Betimlenişi: 10. yüzyıl sonunda Hristiyanlığı kabul ederek Ortodoksluk mezhebini benimseyen Rusya’da Bizans örneklerinden esinlenilerek ikonalar üretilmeye başlamıştır. Andrei Rublev atölyesinde üretilen İsa’nın Mabede Takdim sahnesinin merkezinde üzerinde ciborium ile örtülü kırmızı renkli sunağın önünde figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında mabedin basamaklarında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon durmaktadır. Simeon yüzünü Çocuk İsa’ya doğru yaklaştırmaktadır. Uzun saçlı ve sakallı, haleli, bir başkâhin gibi betimlenen Simeon, uzun ve dökümlü bir tunik giyimlidir. Uzun kollu tunik giysili, halesiyle tasvir edilen Çocuk İsa Simeon’a doğru bakmaktadır. Sahnenin merkezinde duran Meryem, başını sol tarafa doğru eğmiş, ellerini ileriye doğru uzatarak Simeon’un kucağındaki Çocuk İsa’yı

işaret etmektedir. Hüzünlü bir ifadeye sahip Meryem, haleli, siyah renkli uzun tuniğinin üzerinde bordo renkli bir maphorion ile betimlenmiştir. Meryem'in arkasında duran Yusuf, örtülü ellerinde iki kuş taşımaktadır. Endişeli ve düşünceli bir ifadeyle Çocuk İsa'ya doğru bakan Yusuf haleli, siyah renkli khiton üzerinde himation giyimlidir. Sahnede Simeon'un arkasında yer alan Anna, sağ işaret parmağıyla Çocuk İsa'yı gösterirken, sol elinde yazılı parşömen rulosu tutmaktadır. Sahnenin arka planında mabedi simgeleyen mimari yapılar yer almaktadır. Simeon'un Çocuk İsa ile birlikte birbirlerine baktıkları andaki duygusal geçiş ve buluşmanın gerçekleşmesi sahnenin odak noktasıdır.

Görsel kaynağı:

<https://www.wikiart.org/en/andrei-rublev/presentation-of-jesus-at-the-temple-1408>

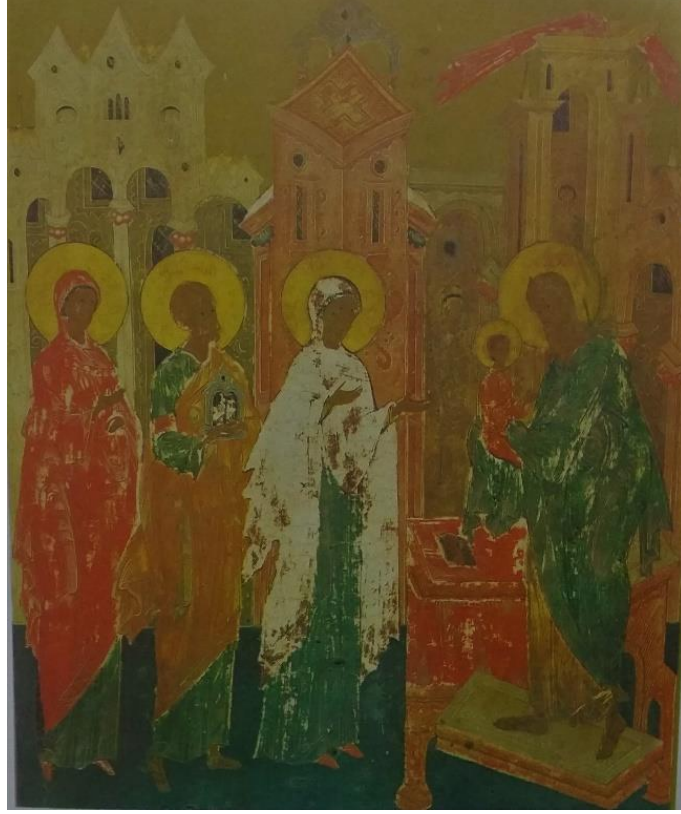
(18.05.2019)

Katalog No: 32 (Biçim 4)

Sahnenin Yeri: Ayasofya Müzesi / İstanbul - env. no. 13107

Sahnenin Tekniği: Rus İkonası, tahta üzerine boya resim

Sahnenin Tarihlendirmesi: 19. yüzyıl başı



Resim 32

Sahnenin Betimlenişi: Balıkesir'in Manyas ilçesine bağlı bir köyde yer alan Troitsa Kilisesi'nden 1964 yılında Ayasofya Müzesine getirilen ikonada mimari yapılar önünde sahnenin sağ tarafında mabedin basamaklarında kucagında Çocuk İsa ile birlikte Simeon durmaktadır. Simeon başını Çocuk İsa'ya doğru hafif eğmiştir. Sarı renkli haleli, bir başkâhin gibi betimlenen Simeon, sarı renkli khiton üzerinde koyu yeşil renkli himation giyimlidir. Uzun kollu turuncu renkli tunik giyimli, sarı renkli haleli Çocuk İsa, Simeon'a doğru bakmaktadır. Sahnenin merkezinde duran Meryem ellerini ileriye doğru uzatarak Simeon'un kucagındaki Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Meryem, haleli, koyu yeşil renkli uzun tuniğinin üzerinde bir maphorion ile betimlenmiştir. Meryem'in arkasında duran Yusuf, elinde kafes içerisinde iki kuş taşımaktadır. Çocuk İsa'ya doğru baktığı görülen Yusuf sarı renkli haleli, koyu yeşil renkli khiton üzerinde himation giymiştir. Sahnede Simeon'un arkasında yer alan Anna, sağ eliyle Çocuk İsa'yı işaret ederken, sol elinde

parşömen rulosu taşımaktadır. Anna sarı renkli haleli, koyu yeşil renğinde uzun tuniğinin üzerinde kırmızı renkli bir maphorion ile tasvir edilmiştir. Figürler ince uzun ve zarif, Bizans geleneklerine uygun olarak yapılmıştır. Canlı renk paleti ile dikkat çeken ikonada zeminde siyah renk kullanılmıştır. Yer yer bozulmalar olduğu görülen ikonada arka plandaki mimari yapılar Rus mimarisi özelliği göstermektedir⁹⁶.

Görsel kaynağı: Yılmaz, 1993: 21

⁹⁶ Nilay Yılmaz, *Ayasofya Müzesi'ndeki İkonalar Kataloğu II*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 20.

Katalog No: 33 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: Eyalet Kütüphanesi (Bayerische Staatsbibliothek) / Münih, Almanya - Clm 15903 , fol. 27R

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyıl



Resim 33

Sahnenin Betimlenişi: İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, altın rengi bir zemin üzerinde kenar bordürlü olarak tam sayfa halinde oluşturulmuştur. Sahnenin sağ tarafında yer alan Simeon, kucığında taşıdığı Çocuk İsa'yı üzerinde ciborium ile örtülü sunağın üzerinde O'nu tekrar almak için ellerini açmış Meryem'e geri verdiği görülmektedir. Bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendiren Simeon, uzun beyaz saçlı ve sakallı, bir başkâhin gibi betimlenmiştir. Mor çerçevesi mavi renkli halesi ile tasvir edilen Simeon'un üzerinde, uzun bir tunik ve mor renginde bir himation bulunmaktadır. Simeon'un kucığında oldukça hareketli olduğu görülen Çocuk İsa, sağ elini Meryem'e doğru uzatmış, sağ işaret parmağıyla da göstermektedir. Uzun geniş kollu tunik giysili Çocuk İsa, mor renkli haçlı halelidir. Karşılarında ellerini açmış Çocuk İsa'yı kucagina almayı bekleyen Meryem'in kederi yüz ifadesine yansımaktadır. Mor renginde uzun tuniğinin üzerinde kırmızı

tonlarında bir maphorion giymiş Meryem, mor renkli çerçeveli yeşil renkli halelidir. Anna'nın yer almadığı sahnede Meryem'in arkasında duran Yusuf, elinde biri açık diğeri koyu renkli iki kuş taşımaktadır. Düşünceli ve endişeli bir ifade taşıyan Yusuf, bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendirmiştir. Açık renkli khiton üzerinde himation giymiş Yusuf, Simeon ile aynı renkte hale ile tasvir edilmiştir. Sahnede üzerinde mor renkli ciborium ile örtülü sunağın ön kısmında altın renginde büyük haç motifi işlenmiştir. Sahnenin sol üst kısmında yanmakta olan kandil yer almaktadır.

Görsel kaynağı:

<https://daten.digitale-sammlungen.de/0007/bsb00070697/images/index.html?fip=193.174.98.30&id=00070697&seite=59> (18.06.2019)

Katalog No: 34 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: Melisende Psalter / British Library Londra, İngiltere

Egerton MS 1139, s. 3

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 12. yüzyılın ilk yarısı



Resim 34

Sahnenin Betimlenişi: 12. yüzyılın ilk yarısında Kudüs Kraliçesi Melisende adına Kutsal Mezar Kilisesi yazıhanesinde üretildiği düşünülen minyatürlü el yazması içerisinde yer alan İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, geometrik motifli bir bordürle çevrelenmiş ve tam sayfa halinde oluşturulmuştur. Canlı renk paletinin tercih edildiği sahnede arka planda altın rengi tercih edilmiş, zeminde ise siyah renk ile kontrast oluşturulmuştur. Sahnenin merkezinde üzerinde ciborium ile örtülü sunağın iki yanına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sunağın sağ tarafında kucağında Çocuk İsa ile birlikte Simeon durmaktadır. Çocuk İsa'yı tekrar almak için ellerini açmış Meryem'e geri vermek üzere olduğu görülen Simeon, klasik duruş pozisyonunda hafif başı öne doğru eğik şekilde

betimlenmiştir. Uzun beyaz saçlı ve sakallı olarak tasvir edilen Simeon, mavi renkli khiton üzerinde beyaz renkli himation giymiştir. Turuncu renginde kısa kollu tunik kıyafetli Çocuk İsa, Meryem'e doğru ellerini uzatsa da, başını Simeon'a doğru döndürmekte ve geri çekilip çekilmediğine bakmaktadır. İki taraf arasındaki duygusal geçiş net bir şekilde vurgulanmaktadır. Karşılarında yer alan Meryem, başını hafif sola doğru eğmiş, sağ elini bağrına yaslamış, sol elini Çocuk İsa'ya doğru kaldırır şekilde tasvir edilmiştir. Kederli olduğu yüz ifadesinden anlaşılan Meryem'in üzerinde mavi renkli uzun bir tunik ve erguvan renkli bir maphorion bulunmaktadır. Meryem'in arkasında elinde iki kuş ile betimlenen Yusuf, mavi renkli khiton üzerinde pembe renkli himation giymiştir. Yusuf endişeli ve dalgın bakışları ile Çocuk İsa'yı takip etmektedir. Sahnede Simeon'un arkasında yer alan Anna, sağ eliyle Çocuk İsa'yı işaret ederken sol elinde yazılı parşömen rulosu taşımaktadır. Anna, bronz renginde uzun tuniğinin üzerinde siyah bir maphorion giymiştir. Sahnede yer alan figürlerin hepsi zemin renginde halelidir. Simeon ve Yusuf sandaletli; Meryem ve Anna ayakkabılı olarak tasvir edilmiştir. Meryem'in ayakkabısı kırmızı; Anna'nın siyah renktir. Sahnenin arka planında sağ ve sol tarafta mabedi sembolize eden mimari yapılar görülmektedir.

Görsel kaynağı:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Presentation_of_Christ_in_the_Temple_-_Psalter_of_Queen_Melisende_\(1131-1143\),_f.3_-_BL_Egerton_MS_1139.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Presentation_of_Christ_in_the_Temple_-_Psalter_of_Queen_Melisende_(1131-1143),_f.3_-_BL_Egerton_MS_1139.jpg)
(20.03.2018)

Katalog No: 35 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: T'oros Roslin Gospels / Baltimore, Walters Sanat Müzesi, ABD
W.539.211R

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 13. yüzyılın ikinci yarısı



Resim 35

Sahnenin Betimlenişi: Ermeni minyatür sanatçısı Toros Roslin tarafından 13. yüzyılın ikinci yarısında üretilen el yazması içerisindeki İsa'nın Mabede sahnesi, mavi renkli çerçeveli ve tam sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Merkezde ciborium ile örtülü sunak basamakların üzerinde betimlenmiştir. Sunağın iki yanına figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sahnenin sağ tarafında yer alan Meryem, Çocuk İsa'yı ellerinden tutmuş kucağına almak için beklemektedir. Endişeli ve üzüntülü olduğu görülen Meryem, lila renginde uzun bir tunik ve mor renkli bir maphorion giymiştir. Karşısında kucağında Çocuk İsa ile Simeon yer almaktadır. Çocuk İsa'yı Meryem'e doğru uzatan Simeon, uzun beyaz saçlı ve sakallı, khiton üzerinde somon renginde himation ile tasvir edilmiştir. Simeon'un kucağında hareketli olduğu görülen Çocuk İsa, Meryem'e ellerini uzatsa da başını Simeon'a doğru döndürmekte ve onunla göz teması kurmaktadır. Üç veya dört

yaşlarında bir çocuk gibi betimlenen İsa, beyaz renkli uzun tunik ve altın renkli himation giysilidir. Sahnede Simeon'un arkasında duran Anna, sağ elini havaya kaldırmış, sol elinde ise açık şekilde parşömen rulosu taşımaktadır. Bu jestiyle Mesih'in gelişine tanıklık eden Anna'nın üzerinde yeşil tonlarında uzun bir tunik ve füme rengi bir maphorion bulunmaktadır. Meryem'in arkasında yüz ifadesinden endişeli ve düşünceli olduğu görülen Yusuf, elinde iki beyaz kuş ile tasvir edilmiştir. Kısa beyaz saçlı ve sakallı olarak betimlenen Yusuf, lila renginde khiton ve himation giysilidir. Sahnede yer alan figürlerinin hepsinin halesi kırmızı çerçevesi ve altın rengindedir. Çocuk İsa'nın halesinde haç detayı vardır. Zengin renk paleti ve özenli işçiliğe sahip sahnenin arka planında yaldızlı altın rengi, zeminde yeşil renk kullanılmıştır.

Görsel kaynağı:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/T%27oros_Roslin_-_Presentation_in_the_Temple_-_Walters_W539211R_-_Open_Obverse.jpg
(18.06.2019)

Katalog No: 36 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: New York Halk Kütüphanesi (New York Public Library) / ABD

Spencer 15, fol. 46r

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlemesi: 14. yüzyılın ilk çeyreği



Resim 36

Sahnenin Betimlenişi: Kırmızı renkli bir çerçeveye sınırlandırılmış İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin merkezinde basamakların üzerinde yer alan sunağın sol tarafında kucagında Çocuk İsa ile Simeon tasvir edilmiştir. Kucagındaki Çocuk İsa'yı Meryem'e doğru uzatmaktadır. Başında şapka ile betimlenen Simeon, khiton üzerinde himation giymiştir. Simeon'un kucagında hareketli şekilde betimlenen Çocuk İsa, sağ eliyle Meryem'e doğru takdis işareti yapmaktadır. Uzun kollu tunik kıyafetli Çocuk İsa, haçlı halelidir. Sunağın sağ tarafında Çocuk İsa'yı kucagina almayı bekleyen Meryem yer almaktadır. Elinde iki beyaz kuş taşıdığı görülen Meryem uzun tuniğinin üzerinde maphorion giyimli, sarı renkli halelidir. Meryem'in arkasında göğüs hizasından yukarısı görülebilen Anna olduğu düşünülen bir kadın figür yer almaktadır. Elinde büyük bir mum ile betimlenen figür izleyiciye doğru bakmaktadır. Sahnede buluşma ve arınma temaları iç içedir. Dolayısıyla batılı geleneğin yansıtıldığı bir örnektir.

Görsel kaynağı:

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00067083
(18.06.2019)

Katalog No: 37 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: Biblioth que de l' Arsenal / Paris, Fransa - 593 , fol. 39r

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, par omen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyılın ikinci yarısı



Resim 37

Sahnenin Betimlenişi: El yazması içerisinde yer alan minyatürde, İsa'nın Mabede Takdim sahnesi yarım sayfa Şeklinde oluşturulmuştur. Sayfa iki yarıya bölünerek bir anlatım yolu tercih edilmiştir. Sayfanın sağ yarısında  er eve ile sınırlandırılmış alanda merkezde bir sunak yer almaktadır. Sunağın sağ tarafında kucağında  ocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır.  ocuk İsa'yı Meryem'e doğru uzattığı görülen Simeon, turuncu renginde uzun tunik giyimli ve halelidir. Simeon'un kucağından Meryem'e doğru ellerini uzatan ve gitmek için acele ettiği görülen  ocuk İsa, uzun dar kollu tunik giysili ve haçlı halelidir. Sunağın sol tarafında ellerini uzatmış  ocuk İsa'yı almayı bekleyen Meryem göğsünde kılıç ile betimlemiŐtir. Hüzünlü bir yüz ifadesine sahip Meryem'in üzerinde, beyaz renkli uzun bir tunik ve maphorion bulunmaktadır. Sayfanın sol yarısında  er velendirilmıŐ alanda, başı sol tarafa doğru hafif eğilmiş, kederini gösteren jestiyle göğsünde kılıç ile betimlenen Meryem yer almaktadır. Meryem'in acısından kaynaklanan endişe kılıca dönüŐüp bir ok gibi kalbine saplanmıŐtır. Fakat kalbinin iyileşmesini yine  ocuk İsa sağlayacaktır.

G rsel kaynağı:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55010389g/f83.item> (18.06.2019)

Katalog No: 38 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: Cambridge Üniversitesi, Fitzwilliam Müzesi / Birleşik Krallık

43-1950, fol. 22v

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyılın ikinci yarısı



Resim 38

Sahnenin Betimlenişi: İsa'nın Mabede Takdim sahnesi çerçevesiz olarak yarım sayfa şeklinde oluşturulmuş ve sayfa iki yarıya bölünmüştür. Sayfanın sağ yarısında merkezde haç motifli bir sunak yer almaktadır. Sunağın sağ tarafında Çocuk İsa ile birlikte Simeon yer almaktadır. Sunağın üzerinde Çocuk İsa'yı Meryem'e doğru uzattığı görülen Simeon, uzun tunik giyimli ve halelidir. Simeon'un tuttuğu Çocuk İsa, Meryem'e doğru ellerini uzatmış ve gitmek için acele ettiği görülmektedir. Çocuk İsa, uzun dar kollu tunik kıyafetli ve haçlı halelidir. Sunağın sol tarafında ellerini uzatmış Çocuk İsa'yı almayı bekleyen Meryem betimlenmiştir. Çocuk İsa ile göz teması kuran Meryem haleli, uzun bir tunik ve maphorion giyimlidir. Sayfanın sol yarısında, başı sol tarafa doğru hafif eğilmiş, kederini gösteren jestiyle göğsünde ve iki elinde kılıç saplanmış şekilde Meryem betimlenmiştir. Göğsünden kan aktığı görülen Meryem'in ruhunun bir kılıçla parçalanacağı kehanetinin sembolize edildiği bir örnektir.

Görsel kaynağı:

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=0007850_5 (18.06.2019)

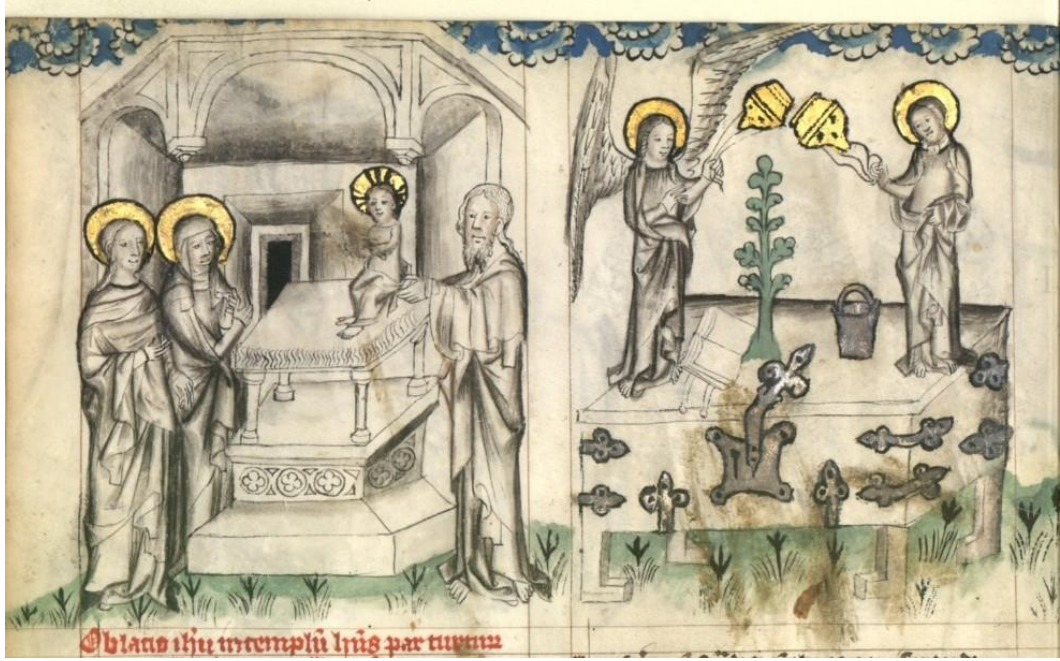
Katalog No: 39 (Biçim 5)

Sahnenin Yeri: Speculum Humanae Salvationis / Paris Ulusal Kütüphane, Fransa Lat.

511, fol. 10v

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 14. yüzyıl sonu



Resim 38

Sahnenin Betimlenişi: İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin yer aldığı minyatür metnin üst kısmında çerçevesiz olarak ve yarım sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Sayfanın sol yarısında yerden yüksekte konumlandırılmış bir sunağın iki yanında figürler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Sunağın sağ tarafında yer alan Simeon'un Çocuk İsa'yı Meryem'e doğru uzattığı görülmektedir. Uzun saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon, tunik üzerinde himation giyimlidir. Sunağın üzerinde Simeon tarafından tutulan Çocuk İsa, Meryem'e doğru ellerini uzatmaktadır. Uzun dar kollu tunik kıyafetli Çocuk İsa, altın rengi haçlı halelidir. Sunağın sol tarafında ellerini göğsüne götürmüş yasını içine atan hüznü bir yüz ifadesine sahip Meryem yer almaktadır. Uzun tuniğinin üzerinde maphorion bulunan Meryem, altın rengi halelidir. Meryem'in yanında sağ eliyle onu destekleyen, sol eliyle Çocuk İsa'yı işaret eden Anna durmaktadır. Bakışlarını Çocuk İsa'ya doğru yönlendiren Anna, altın rengi haleli, uzun tunik giyimli genç bir kadın olarak tasvir edilmiştir. Sayfanın sağ yarısında haç motifli menteşe detaylı bir sandukanın

üzerinde merkezde bir Hayat Ağacı, bir kova; sol tarafta bir melek figürü, sağ tarafta ise Meryem yer almaktadır. Melek figürü ve Meryem'in Hayat Ağacını suladığı görülmektedir. Bu betimleme ile İsa'nın günahlarını çarmıh üzerinde bırakarak tekrar yaşama dönmesi ve insanlara ebedi yaşama kavuşma olanağını sunması sembolize edilmektedir.

Görsel kaynağı:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6000434v/f24.item> (18.06.2019)

Katalog No: 40 (Biçim 6)

Sahnenin Yeri: Hitda-Evangeliar / Darmstadt Üniversite Kütüphanesi (Darmstadt, Universitäts-und Landesbibliothek), Almanya - Cod. 1640

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



Resim 40

Sahnenin Betimlenişi: Minyatürlü el yazması içerisinde altıncı betimleme biçimine göre oluşturulmuş İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin merkezinde, kucağında Çocuk İsa ile birlikte Yusuf yer almaktadır. Yusuf kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a uzatmaktadır. Sahnenin sağ tarafında mabedin kapısının önünde diğer figürlerden daha büyük olarak tasvir edilmiş Simeon klasik duruş pozisyonunda kucağına Çocuk İsa'yı almayı beklemektedir. Uzun beyaz saçlı ve sakallı olarak betimlenen Simeon, açık mavi renginde bir khiton üzerinde himation giysilidir. Yusuf ve Simeon tarafından tutulan Çocuk İsa, kundağa sarılı şekilde ve haçlı halesi ile betimlenmiştir. Sahnenin sağ tarafında Yusuf'un arkasında elinde iki beyaz kuş taşıyan Meryem durmaktadır. Açık mavi khiton üzerinde maphorion kıyafetli, haleli Meryem, Çocuk İsa'ya doğru bakmaktadır. Meryem'in arka tarafında iki kadın ve iki erkek figürü vardır. Kadın figürler uzun bir tunik üzerinde

maphorion giyimlidir. Erkek figürlerin yalnızca baş kısımları görülebilmektedir. Bu figürlerin İsrail'in kurtuluşunu bekleyen halk olduğu düşünülmektedir. Sahnenin arka planında sağ tarafta yer alan mimari yapı mabedi sembolize etmektedir. Arka fonda mor renginin kullanıldığı sahne yumuşak renk geçişleri ile aydınlatılmıştır. Kurgulanış biçimi itibariyle Yusuf'un, sahnede Meryem'in yerine geçmesi ve diğer beş betimleme biçiminden farklı olarak Çocuk İsa'nın kundağa sarılı olarak tasvir edilmesi dikkat çekmektedir.

Görsel kaynağı:

<https://osjusa.org/st-joseph/art/countries/germany/page/6/#prettyPhoto> (25.06.2019)

Katalog No: 41 (Biçim 6)

Sahnenin Yeri: Biblioth que de l' Arsenal / Paris, Fransa – MS 1169

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, par omen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 11. yüzyıl



Resim 41

Sahnenin Betimlenişi: Altıncı betimleme biçimine göre düzenlenen sahne, mabedi simgeleyen mimari yapı içinde betimlenmiştir. Sahnenin merkezinde bir sunak yer almaktadır. Sunağın sol tarafında kucağında Çocuk İsa ile Yusuf durmaktadır. Uzun ve dar kollu kısa bir tunik giyimli, sakalsız bir genç olarak tasvir edilen Yusuf, kundağa sarılı haçlı halesi ile betimlenen Çocuk İsa'yı sunağın  zeri Simeon'a doğru uzatmaktadır. Sunağın sağ tarafında Çocuk İsa'yı kucağına almayı bekleyen Simeon, uzun bir tunik kıyafetli ve halelidir. Simeon'un arkasında izleyiciye dönük olarak verilen Meryem, elinde büyük bir kuş taşımaktadır. Yusuf'un rolüne bürünen Meryem haleli, uzun tuniğinin üzerinde maphorion giysilidir. Bu ikonografik tür, ilk doğan oğlunun babası tarafından takdim edildiğini göstermektedir.

G rsel kaynağı: Shorr, 1946: 22

Katalog No: 42 (Biçim 6)

Sahnenin Yeri: Psalterium Feriatum / Eyalet Kütüphanesi

(Württembergische Landesbibliothek), Stuttgart, Almanya - Cod. Don. 309

Sahnenin Tekniği: Minyatürlü el yazması, parşömen

Sahnenin Tarihlendirmesi: 13. yüzyıl



Resim 42a



Resim 42b

Sahnenin Betimlenişi: El yazmasının içerisinde yer alan minyatürde; sahne çerçeveli, tam sayfa şeklinde oluşturulmuştur. Betimlemenin bir hat ile sınırlandırılmış üst kısmında, “Müneccim Kralların Tapınması” sahnesi yer almaktadır. İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin arka fonunda altınlama sistemi kullanılarak aydınlatılmıştır. Sahnenin merkezinde kucağında Çocuk İsa ile birlikte Yusuf yer almaktadır. Mavi renkli khiton üzerinde turuncu renkli himation giysili Yusuf, sunağın üzerinde Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru uzatmaktadır. Mavi renkli khiton üzerinde kırmızı renkli himation kıyafetli Çocuk İsa izleyiciye dönük olarak verilmiş; sağ eliyle takdis işareti yaparken, sol elinde parşömen rulosu taşımaktadır. Sağ tarafta mabedin kapısının önünde duran Simeon ellerini açmış, Çocuk İsa'yı kucağına almayı beklemektedir. Uzun saçlı ve sakallı olarak tasvir edilen Simeon, yeşil renkli khiton üzerinde kahverengi işlemeli himation giymiştir. Yusuf'un hemen arkasında yer alan Meryem, elleriyle Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Meryem mavi renkli uzun tuniğinin üzerinde kahverengi maphorion kıyafetli ve altın

renge halelidir. Meryem'in arkasında iki kadın figürü yer almaktadır. Ön kısımda betimlenen kadın figürünün sağ elinde yazılı bir parşömen olması ve sol elinde Çocuk İsa'yı işaret eden jestiyle Anna olduğu anlaşılmaktadır. Anna, mavi renkli uzun tuniğinin üzerinde kırmızı renkte pelerin ve mavi renkli bir maphorion kıyafetlidir. Anna'nın gerisinde elinde iki kuş olduğu görülen yeşil renkli maphorion giysili bir kadın figür durmaktadır. Kadın figür, kurban kuşlarını taşıyarak Anna'ya refakat etmektedir.

Görsel kaynağı:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Miniatures_of_presentation_of_Jesus_Christ_at_the_Temple#/media/File:Psalterium_Feriatum_Cod_Don_309_077.jpg

(20.03.2018)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Hristiyan tasvir sanatının belirleyici hatlarını Hristiyan inancının temel kuralları oluşturur. Bu kurallar; insanın maddi dünyayı aşarak Rab'be ulaşma çabası ve günahlardan arınarak ebedi yaşama kavuşma ümididir. Eski ve Yeni Ahit'ten seçilen öyküleyici ve öğretici betimler, Hristiyan sanatının gelişiminde büyük rol oynamaktadır. Kutsal Kitaplar ve dinsel metinlerde yer alan anlatılar temel alınarak oluşturulan sanat eserleri, içinde bulunduğu coğrafya ve tarihsel sürece göre farklı bakış açısıyla ele alınmıştır.

İsa'nın yaşamında bebeklik/çocukluk evresinin en önemli tasvirlerinden biri olan İsa'nın Mabede Takdim sahnesi, Hristiyan tasvir sanatında zamanla gelişerek sıklıkla işlenen konular arasında yerini almıştır. Sahnenin ikonografisi ile ilgili ayrıntılı ve tek bütünsel anlatı Kanonik İnciller olarak adlandırılan dört İncil'den üçüncüsü Luka İncili'dir. İncil metninde; olayın nerede gerçekleştiği, kahramanlarının kim olduğu, sahnenin merkezinde kahramanların tepkilerinin nasıl gerçekleştiği ve tutumları öğrenilmektedir. Dolayısıyla sahnenin bilinen tüm resimsel betimlemesi oluşturulurken sanatçılar anlatıya mümkün olduğunca sadık kalmaya çalışmışlardır. Sahnenin ikonografik betimlemesi oluşturulurken her bir sanatçının anlatının başka bir anına vurgu yapması, farklı betimleme biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Öykünün metne aktarılan kısmındaki bütünlük dikkate alınarak beş bölümde incelemek mümkündür. Bu bölümler sırasıyla şu şekildedir: birinci bölüm Meryem'in arındırılması, ikinci bölüm İsa'nın mabet içerisindeki kutsal varlığı, üçüncü bölüm İsa'nın Simeon ile buluşması, dördüncü bölüm Simeon'un kehaneti ve beşinci bölüm peygamber Anna ile karşılaşma. Hristiyan tasvir sanatında, bu bölümler genellikle birleştirilerek verilmektedir. Genel olarak aynı anda gerçekleşen iki önemli olay; İsa'nın Simeon ile buluşması ve Meryem'in Arınmasını içinde barındıran tören Doğuda ve Batıda, farklı içerik ve tarihlerde kutlanmaya başlamıştır. İsa'nın Mabede Takdimi, Doğuda Hipapanti (Hypapante) adıyla bilinen bir tören ile anılmaktadır. İsa'nın Mabede Takdim bayramı başlangıçta, Epifani'den kırk gün sonra 14 Şubat'ta kutlanmaktadır. Kutlamaya dair bilgilere, M.S. 4. yüzyılda Kutsal Topraklara hac ziyaretinde bulunan Egeria'nın mektup şeklinde yazdığı günlüklerinden ulaşılmaktadır. Egeria'nın hesabına göre; Doğu ve Ermeni Kilisesi'nde İsa'nın doğumunun 6 Ocak'ta kutlanılmasını hesaba katarak, İsa'nın Mabede Takdiminin doğumundan kırk gün sonra gerçekleşmesi gerektiği için kutlama tarihini 14 Şubat olarak

belirtmektedir. 542 yılında İmparator I. Justinianus (527-565) İsa'nın Mabede Takdim bayramını, Konstantinopolis kilise takvimine ekletmiştir. Törenin Bizans başkentinde kutlanması özel bir durumla ortaya çıkmıştır. Konstantinopolis halkı, büyük bir veba hastalığından kurtulduğu için bayramın kutlanması bir şükran göstergesidir. Batıda Meryem'in Arınması olarak kutlanan bayram, antik Roma'da düzenlenen bir Pagan bayramı olan Lupercalia ilişkilendirilmektedir. Fakat uzun uğraşlar neticesinde 492 yılında Papa Gelasius tarafından bu pagan bayramı yasaklanmış ve yerine Meryem'in Arınması bayramı getirilmiştir. 7. yüzyılda Meryem'in Arınması bayramı, Papa I. Sergius (687-701) tarafından Roma'ya tanıtılmıştır. Roma'ya taşınan ve tüm Roma Katolik kiliselerine yayılmış olan Meryem'in Arınmasının kutlandığı törenlerde mumlarla kutlama geleneği, bugün hala "Candlemas" ismiyle karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu bilgilerle birlikte Luka İncili'nde aynı anda aktarılan İsa'nın Mabede Takdimini ve Meryem'in Arınmasını içinde barındıran dini bayramın karakterinin ve evrelerinin yüzyıllar içinde değiştiğini görmekteyiz. Doğuda ve Batı farklı içeriklerde kutlanan bayramda yaşanan ikili gelenek, İsa'nın Mabede Takdim sahnelerinde de karşımıza çıkmıştır. Sahnenin bilinen ilk temsili 5. yüzyılda ortaya çıkmış ve 10. yüzyıldan itibaren sıklıkla anıtsal duvar resminde, minyatür resimlerinde, ikonalarda, küçük el sanatlarında yer almaya başlamıştır.

Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin betimlenişinde uygulanan kompozisyon düzeni, Meryem veya Simeon tarafından tutulan Çocuk İsa'nın ikisi arasındaki geçiş hareketlerine göre düzenlenmiştir. Bu temel kompozisyon İsa'nın Mabede Takdim öyküsünde, hangi anın temsil edildiğini ve olayın hangi anına vurgu yapıldığını göstermektedir. Sahnenin iki ikincil figürü Yusuf ve Anna her zaman esas figürler Meryem veya Simeon'un arkasına yerleştirilmektedir. Yusuf, Musa Yasalarına göre Rab'be adanacak bir çift kuş taşımaktadır. Anna ise bir eliyle yazılı bir parşömen rulosu tutarken; diğer eliyle Çocuk İsa'yı işaret etmektedir. Anna'nın jesti sahnenin ikonografik gelişimi boyunca değişmezken; Yusuf bazı betimlemelerde Meryem'in yerine geçerek, sahnede etkin rol oynamaya başlamıştır. Bu betimlemelerde kurban kuşları Meryem tarafından taşınmaktadır. Bu temel kompozisyon değişmemekle birlikte; sahnede yer alan beş figüre bazen melekler, rahipler, tapınak görevlileri eşlik etmektedir.

İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin kompozisyon düzeni oluşturulurken ortaya çıkan betimleme biçimlerine göre Katalog oluşturulmuştur. Tespit edilen kırk iki sahne

betimleme biçimlerine göre gruplandırılarak tek tek; bulunduğu yer, tekniği, tarihlendirmesi, sahnenin temel figürleri üzerinden ikonografisi ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilerek kendi içinde değerlendirmesi yapılmıştır. Ortaya çıkan ilk betimleme biçimine göre düzenlenmiş sahnelerde; Meryem kucağındaki Çocuk İsa'yı Simeon'a doğru tutmakta, Simeon ise klasik duruş pozisyonunda itaatkâr bir tavırla Çocuk İsa'yı almak için Meryem'e doğru yaklaşmaktadır. Sahnenin ikincil figürleri Yusuf ve Anna'da yerini almaktadır. Bu betimleniş biçimindeki sahnelerde, İsa'nın fedakârlığını ve kurban rolünü simgeleyen sunak ya betimlenmemiştir ya da arka planda kompozisyonun bir tarafına göze çarpmayacak şekilde yerleştirilmiştir. Sunağın figürlerin eylemi ile ilişkisinin olmadığı sahnelerde İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılarak Doğu geleneği yansıtılmaktadır (bkz. Katalog no: 1-10). Katalog no: 1; birinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş sahnenin bilinen en erken temsilidir ve kompozisyonun temel öğelerinin dışında çok sayıda figür içermesi, kurban kuşlarının özel konumu nedeniyle bilindiği kadarıyla tekrar edilmemiştir. Tek bir örnekte sahneye Simeon'u mabede yönlendiren Kutsal Ruh'un rolüne büründüğü düşünülen Başmelek Mikail figürünün dâhil olduğu görülür (bkz. Katalog no: 4). Bazı sahnelerde Çocuk İsa'nın annesi Meryem'in kucağından Simeon'a doğru uzanarak gitmek için acele eder pozisyonda durduğu görülür. Bu duruş pozisyonu birinci betimleme biçiminin ayırt edici özelliğidir (bkz. Katalog no: 4, 6, 7, 9). Birinci betimleme içinde verilen iki Kapadokya örneğinde de sahnenin arka planında üçlü kemer düzenlemesine sahip kubbeli mabet benzeri bir mimari öge bulunmaktadır. Hemen hemen aynı yüzyıllarda betimlenen iki sahnenin benzer özelliklerde yapılan düzenlemesi dikkat çeken bir noktadır (bkz. Katalog no: 7-8). Birinci betimleniş biçimine göre oluşturulmuş bir başka örnekte Sahnenin merkezinde zeminde işlevsel bir mum göze çarpmaktadır. Bu sahnede mumun betimlenmesinin, İsa'nın Mabede Takdim bayramı esnasında mumlarla kutlama geleneğinin sahneye yansıtıldığı düşünülmektedir (bkz. Katalog no: 10).

İkinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş örneklere 9. yüzyıldan itibaren karşılaşılmaktadır. Kompozisyon düzeninin oluşturuluş şekli genel hatları ile birinci betimleme biçimiyle benzer özellikler göstermektedir; fakat bu betimleme biçiminin ayırt edici özelliği, hem Meryem hem de Simeon Çocuk İsa'yı birlikte tutmaktadır. Meryem Çocuk İsa'yı, genellikle sunağın üzerinde yüksekte tutarken Simeon aynı anda O'nu kucağına almak için ellerini uzatmaktadır. Simeon klasik duruş pozisyonunda, Çocuk

İsa'yı almak için gelmekte, karşısında kucagında Çocuk İsa ile Meryem yer almaktadır. Yusuf ve Anna'da örneklerin büyük bir kısmında Meryem'in arkasında durmaktadır. Bu betimleme biçiminde de genellikle, İsa'nın Simeon ile buluşmasına vurgu yapılarak Doğu geleneği yansıtılmakta; fakat bazı örneklerde, Batı geleneğini yansıtan özelliklerin de bulunmasıyla birlikte sahnede ikili gelenek aynı anda görülmektedir (bkz. Katalog no: 11-17). İkinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş ilk örnekte Yusuf'un arkasında iki kuş taşıyan genç bir kadın figürünün de sahneye dâhil olması dikkat çekmektedir. Kadın figürünün genç olarak betimlenmesi şaşırtıcı olsa da elinde kuşların olması detayı figürün Anna olduğunu göstermektedir (bkz. Katalog no: 11). Genç kadın figürleri orta Bizans döneminden itibaren sahnede sıklıkla görülmeye başlanacaktır. İkinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş bir örnekte; Simeon'un arkasında yer alan Anna ellerini yukarıya doğru açmış orans pozisyonunda olduğu görülmektedir. Anna'nın böyle bir jest ile Çocuk İsa'ya övgüsünü beden dili ile ifade ettiği düşünülmektedir. Ayrıca Yusuf ile birlikte ellerinde iki kuş taşıyan kadın figürünün sahneye dâhil olması ile Anna'ya refakat eden kutsal bir kadın olabileceği düşünülmektedir. (bkz. Katalog no: 13). İkinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş bazı örneklerde işlevsel ışık araçlarının yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla Meryem'in Arınmasına atıfta bulunularak Batı geleneği yansıtılmış ve İsa'nın Simeon ile buluşması ile de Doğu geleneği yansıtılarak ikili gelenek sahne içerisinde aynı anda uygulanmıştır (bkz. Katalog no: 14, 16, 17).

Üçüncü betimleme biçiminde oluşturulan örnekler ilk olarak 12. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu betimleme biçimine göre tasvir edilen İsa'nın Mabede Takdim sahneleri, diğer iki betimleme biçimine göre popülerlik kazanamamıştır. Bazı nadir örnekler dışında, betimleme biçiminde kompozisyon düzeni şu şekildedir: Sahnenin tam merkezinde bir sunak üzerinde, Meryem ve Simeon tarafından desteklenen Çocuk İsa durmaktadır (bkz. Katalog no: 18-22). Fedakârlığının ve kurban rolüne görsel referans oluşturan Çocuk İsa, bazı örneklerde elinde iki güvercin ile betimlenmektedir (bkz. Katalog no: 19, 21, 22). Bazı örnekler dışında sahnenin dört figürü; Meryem, Simeon, Yusuf ve Anna'nın elinde yanan büyük bir mum tuttuğu görülmektedir. (bkz. Katalog no: 19, 21, 22). Sahnelerde karşılaşılan ışık araçlarıyla Meryem'in Arınmasına vurgu yapılarak Batı geleneği yansıtılmaktadır (bkz. Katalog no: 19, 20, 21, 22). Üçüncü betimleme biçiminin en farklı örneği; Fransa'da yer alan Chartres Katedrali'nin üçlü düzenlemeye sahip Kraliyet kapısının sağ tarafında yer alan kapısının tympanum üzerinde

betimlenen sahne bir taş kabartma rölyef örneği olup, heykel ve mimarının kaynaştırılan bir örnek olması açısından önemlidir (bkz. Katalog no: 18). Üçüncü betimleme biçiminde en dikkat çeken noktalardan birisi de sahnenin altında ve yan tarafında çerçeveye sınırlandırılmış alanda bazı objeler yer almaktadır: iki adet kaide üzerinde bir sanduka, bir adet içinde toprak olan kova, Kutsal Kitap ve Hayat Ağacı betimlendiği görülmektedir. Sanduka, topraklı kova ve Kutsal Kitap Luka İncili'nde Simeon'un kehanetinde bahsi geçen İsa'nın çarmıh üzerinde ölümü sembolize edilmektedir. Hayat Ağacı ile İsa sembolize edilerek İsa ile gerçekleşen kurtuluş ümidi ve sonsuz yaşama ulaşma düşüncesi verilmek istenmiştir (bkz. Katalog no: 19, 20, 22).

İlk üç betimleme biçiminde, Çocuk İsa'nın Meryem'den Simeon'a transfer edilişi gösterilirken; dördüncü betimleme biçiminde, Simeon'un Çocuk İsa'yı tek başına kucağında tuttuğu görülmektedir. Dördüncü betimleme biçiminin en erken tarihli örneklerine 11. yüzyılda karşılaşılmaktadır. 12. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu betimleme biçimi popüler hale gelerek Bizans sanatında kalıcı bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. Katalog no: 23-32). Dördüncü betimleme biçiminin bilinen ilk örneklerine Batı Avrupa'daki çeşitli kütüphanelerde bulunan el yazmaları içerisinde ulaşılmaktadır. Dördüncü betimleme biçimine göre kompozisyon düzeni şu şekilde oluşturulmuştur: Simeon diğer figürlere göre daha yüksekte mabedin basamaklarında konumlandırılmış ve kucağında Çocuk İsa yer almaktadır. Karşısında elleri boş olarak üzüntü içinde olduğu gözlemlenen Meryem durmaktadır. Sahnenin ikincil figürleri Yusuf ve Anna Meryem veya Simeon'un arkasında klasik pozisyonlarında durmaktadır. Dördüncü betimleme biçimine göre oluşturulmuş bir sahnede Meryem'in başını hafif sola doğru eğdiği ve kederli olarak tasvir edildiği ve elinde iki kuş taşıdığı görülmektedir. Bu betimleme biçimi için ayırt edici bir unsurdur (bkz. Katalog no: 23). Dördüncü betimleme biçimindeki örneklerde Simeon'un kucağındaki Çocuk İsa ile arasında güçlü bir duygusal bağ olduğu görülmektedir. Simeon'un yanağını çocuğun baş kısmına yasladığını gösteren betimleme Simeon Glikofilusa (Glykophilousa) olarak adlandırılmakta ve Bizans sanatında sevgi ve şefkatli Eleousa Meryem betimlemesine benzemektedir (bkz. Katalog no: 23-26). Dördüncü betimleme biçiminde bazı örneklerde, temel figürlerin oldukça hareketli olduğu görülmektedir. Bazı örneklerde Çocuk İsa annesi Meryem'e doğru ellerini uzatmaktadır (bkz. Katalog no: 24, 25, 29, 30). Örneklerin kimisinde, Simeon yüzünü Çocuk İsa'ya doğru sıkıca bastırmaya çalışırken, Çocuk İsa diğer tarafta bekleyen

annesi Meryem'e doğru bakmak için başını döndürmekte ve elleriyle Simeon'un göğsüne doğru itmektedir (bkz. Katalog no: 26, 28). Dördüncü betimleme biçiminin dikkat çeken unsurlarından birisi de Meryem'in Simeon'un İsa'nın Çarmıh üzerinde öleceği kehanetinden kaynaklı başını hafifçe sol tarafa doğru eğdiği, ellerini ileriye doğru açarak, Simeon ile kucağındaki Çocuk İsa'yı işaret ettiği veya ellerini göğsüne götürerek yasını gösteren bir keder hareketi yaptığı görülmektedir (bkz. Katalog no: 24-32).

Beşinci betimleme biçiminde oluşturulmuş ilk örneklerle 12. yüzyılda karşılaşılmaktadır. Bu betimleme biçiminde kompozisyon düzeninde; Genellikle sahnede takdim töreni tamamlanmış ve Simeon'un kucağındaki Çocuk İsa'yı, onu tekrar almak için ellerini uzatan Meryem'e geri verdiği görülmektedir (bkz. Katalog no: 33-39). Bu betimleme biçiminin ayırt edici özelliklerinden biri Meryem'in göğsünde bir kılıç ile tasvir edilmesidir. Kılıcın betimlemedeki teolojik metaforu; Meryem'in İsa'nın çarmıh üzerinde öleceği kehanetini duyduktan sonra acı duyduğu ve bundan dolayı endişelenerek o acı O'nun için bir kılıç şeklini alacak fakat kalbini iyileştiren yine evladına yani Çocuk İsa'ya duyduğu şefkat iyileştirecektir. Bu tarz betimlemeler için (bkz. Katalog no: 37,38). Örneklerin çoğunluğunda, Çocuk İsa endişeli bir şekilde betimlenmekte ve Simeon'a doğru geri dönme eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Meryem'e elini uzatsa da, başını Simeon'a doğru döndürür ve geri çekilip çekilmediğine bakmaktadır (bkz. Katalog no: 33-35). Beşinci betimleme biçimine göre oluşturulmuş tek bir örnekte sahnede bazı sembolik öğeler yer aldığı görülmektedir. Bir sandukanın üzerinde merkezde bir Hayat Ağacı, bir kova, melek figürü ve Meryem'in yer aldığı sahnede, Melek figürü ve Meryem'in Hayat Ağacını suladığı görülmektedir. Bu betimleme ile İsa'nın günahlarını çarmıh üzerinde bırakarak tekrar yaşama dönmesi ve insanlara ebedi yaşama kavuşma olanağını sunmasını sembolize ettiği düşünülmektedir (bkz. Katalog no: 39).

Altıncı betimleme biçimi İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin en son kurgulanış biçimidir. Bu betimleme biçimine 11. ve 13. yüzyıllara ait birkaç örnekte karşılaşılmaması nadir bir tür olduğunu göstermektedir. Bu betimleme biçimindeki örneklerde; Yusuf merkezi bir figür olarak kucağında Çocuk İsa'yı tutmakta ve sunak üzerinde Simeon'a doğru uzatmaktadır. Meryem sahnede Yusuf'un yerine geçerek elinde iki güvercin veya büyük bir kuş taşımaktadır (bkz. Katalog no: 40-42). Diğer beş betimleme biçiminde, geleneksel Bizans tunik giysili iki veya üç yaşlarında bir çocuk olarak tasvir edilen İsa bu tipte, tek bir örnek dışında kundağa sarılı bir bebek olarak betimlenmektedir (bkz. Katalog

no: 40, 41). Son Katalog örneğinde Çocuk İsa, klasik betimleme biçiminde üç veya dört yaşlarında bir çocuk olarak tasvir edilmiştir (bkz. Katalog no: 42). Bu örnekte Yusuf, ikincil pozisyondan ayrılarak Meryem'in yerine geçmekte ve sahnede etkin bir role sahip olmaktadır.

İsa'nın Mabede Takdim sahnesinin ana temasının İsa'nın insanlıkla ilk karşılaşması kefarete ve kurtuluş ümidi olması dini inancın gerekliliği çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca sahnenin teolojik olarak diğer imgelerle ilginç paralellikleri bulunmaktadır. Yusuf örneklerinin genelinde Doğum sahnelerinde olduğu gibi endişeli güvensiz bir ifadeye sahiptir. Simeon ve Anna mabede gelişleri İsa'nın Diriliş sahnelerinde Âdem ve Havva'nın elinden tutarak Hades'ten yeryüzüne çıkarmasını hatırlatmaktadır. Simeon'un kucağına Çocuk İsa'yı acele eder şekilde almak istemesi İşıya (İsaiah)'nın yanan kömürü aceleyle dudaklarına aldığı şekilde almaktadır. Bu benzerlikler sahneyi farklı kılmaktadır. Kompozisyon içerisinde yer alan temel figürlerin giysileri genellikle her örnekte aşağı yukarı aynı şekildedir. Bazı erken dönem örnekleri dışında Meryem, üzerinde uzun bir tunik ve maphorion giymiştir. Çocuk İsa genellikle uzun ve dar kollu bir tunik ile tasvir edilmiştir. Simeon'un üzerinde bir khiton ve himation bulunmaktadır. Yusuf'ta bazı erken örnekler dışında Simeon ile benzer bir giyime sahiptir. Anna ise çoğunlukla Meryem gibi uzun bir tunik üzerinde maphorion giymektedir. Figürler örneklerinin genelinde haleleriyle tasvir edilmektedir. İsa'nın halesi diğerlerinden farklı olarak haçlıdır. Sahnelerin arka planında ve zemininde zengin renk paleti ile özenli işçilik dikkat çekmektedir.

Sosyal bir alan olan Sanat Tarihi disiplininde, ikonografik çözümleme yapılırken resimleri tek bir yönden değerlendirmek mümkün değildir ve öznel bir bakış açısı gerektirmektedir. Elde edilen veriler ışığında kişisel yorumlarla desteklenen Hristiyan tasvir sanatında İsa'nın Mabede Takdim sahnesi örnekleriyle başka bir dünyaya pencere açılmış, inancın sanata yansıyan kısımlarında bilimsel açıdan önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Sahne içerisinde; diğer imgelerle paralel özellikler göstermesi, İsa'nın ileride çarmıh üzerinde öleceği ile alakalı göndermeler ve ikonografik açıdan farklı yorumlar içeren sembolik öğelerin yanında inanç, buluşma, keder, karşılaşma unsurlarını barındırmaktadır. Erken dönemden günümüze kadar gelebilen her türde üretilen eser içerisinde birden fazla unsurun bulunması ve sahnede verilmek istenen iletinin aynı etkiye sahip olması çalışmadan çıkarılan en önemli sonuçtur.

KAYNAKÇA

AKKAYA Tayfun, *Ortodoks İkonaları: genel bir bakış*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2000.

AKYÜREK Engin, *Sanatın Ortaçağı: Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1997.

AVNER Rina, “The Initial Tradition of the Theotokos at the Kathisma: Earliest Celebrations and the Calendar”, *The Cult of the Mother of God in Byzantium: Texts and Images*, ed. Leslie Brubaker-Mary B. Cunningham, İngiltere: 2011, ss. 9-30.

BERGER Albrecht, “Konstantinopolis’te İmparatorluk ve Kilise Alayları”, çev. Ahmet Aydoğan-Turhan Kaçar, *Antik Çağ’dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi: Siyaset ve Yönetim-2, Demografi*, C. III, İstanbul: İSAM, 2015, ss. 374-383.

CARR Annemarie Weyl, “Dumbarton Oaks and the Legacy of Byzantine Cyprus”, *Near Eastern Archaeology*, Vol. 71, No. 1/2, Ancient Cyprus: American Research, Mar. - Jun., 2008, s. 95-103.

CONNELL Martin F., “Just as on Easter Sunday: On the Feast of the Presentation of the Lord”, *Studia Liturgica*, Vol. 33, No. 2 (2003), ss. 159-174.

COTSONIS John, “Narrative Scenes on Byzantine Lead Seals (Sixth—Twelfth Centuries): Frequency, Iconography, and Clientel”, *Gesta*, The University of Chicago Press, Vol. 48, No. 1, 2009, ss. 55-86.

DEĞİRMENCİOĞLU A. Özdal, “Kapadokya Kaya Kiliseleri ve İkonografisi”, *İsa Peygamber ve Anadolu İkonografisi*, ed. A. Özdal Değirmencioğlu-Ayhan Başçı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, ss. 324-411.

DEMUS Otto, *Byzantine Mosaic Decoration: Aspects of Monumental Art in Byzantium*, London: 1976.

DEVELİOĞLU Ferit, “Ma’bed” *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 26. b., Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2010.

DUYGU Zafer, “İsa ve Musa Yasası”, *Bilimname*, S. 35, Kayseri: E.Ü.İ.F.D., 2018/1, ss. 281-302.

- EGERİA, *Egeria'nın Hac Yolculuğu*, çev. Aytuğ Arslan, Ankara: Alter Yayıncılık, 2012.
- ERFFA Hans Martin von, "Darbringung im Tempel", *Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte*, Vol. III, 1954, ss. 1057-1076, <http://www.rdklabor.de/w/?oldid=89142> (25.06.2019).
- ERHAT Azra, "Lupercus", *Mitoloji Sözlüğü*, 17. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010.
- EŞMELİ İsmet, "Dinlerde Mabet-İbadet İlişkisi (Yahudilik Örneği)", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD)*, C. 6, S. 11, (Bahar 2019), ss. 24-43.
- GÜÇ Ahmet, *İlahi Dinlerde Ma'bed*, (Doktora Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992.
- GÜÇ Ahmet, "Mabet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara: TDV Yayınları, 2003, C. 27, ss. 276-280.
- GÜL Tolga, "İsa Peygamberin Doğumu", *İsa Peygamber ve Anadolu İkonografisi*, ed. A. Özdal Değirmencioğlu-Ayhan Başçı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, ss. 19-37.
- HARMAN Ömer Faruk, "İncil", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: TDV Yayınları, 2000, C. 22, ss. 270-276.
- HODNE Lasse, "The Turtledove: a Symbol of Chastity and Sacrifice", *IKON*, Vol. 2, Rijeka, 2009, ss. 159-166.
- JÄÄSKINEN Aune, *The Icon of The Virgin of Konevitsa: A Study of the "Dove Icon" and its Iconographical Background*, Helsinki: Suomen Kyrkkohistoriallinen Seura, 1971.
- KITZINGER Ernst, "The Mosaics of the Cappella Palatina in Palermo: An Essay on the Choice and Arrangement of Subjects", *The Art Bulletin*, Vol. 31, No. 4, Dec., 1949, ss. 269-292.
- KORAT Gürsel, *Taş Kapıdan Taçkapiya Kapadokya*, 5. b., İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.
- Kutsal Kitap Eski ve Yeni Ahit: Tevrat, Zebur (Mezmurlar) ve İncil, İstanbul, 1997.

MAGUIRE Henry, “The Iconography of Symeon with the Christ Child in Byzantine Art”, *Dumbarton Oaks Papers*, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University, Vol. 34/35, 1980/1981), ss. 261-269.

MANGO Cyril, *Bizans Mimarisi*, çev. Mine Kadiroğlu, Ankara: Rekmay Ltd. Şti, 2006.

NASO Publius Ovidius, *Fasti II*, trans. by James George Frazer, Londra: Harvard University Press, 1951.

NAUMOWICZ Ks. Józef, “Reforma Świąt W Jerozolimie Za Cesarza Justyniana”, *Warszawskie Studia Teologiczne*, XXIII/2, 2010, ss. 157-168.

PEKAK M. Sacit, Durmuş GÜR, “İsa'nın Doğumu”, *Sanat Tarihi Dergisi*, C. XXIV, S. 2, Ekim, 2015, ss. 175-226.

RIEDER Paula M., *On The Purification of Women: Churching in Northern France/ 1100-1500*, New York: Palgrave Macmillan, 2011.

SAHİLLİ Sabah, “14. Yüzyıl Bizans Dönemine Ait Minyatürlü Bir El Yazmasının İkonografi ve Üslup Açısından Değerlendirilmesi (Oxford University, Bodleian Library, Ms. Gr. Th. F 1)”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S. 33, 2016, ss. 364-383.

SEYFELİ Canan, Merve TANRIKULU, “Hıristiyanlıkta Hayat Ağacı: İsa Mesih”, *Dicle İlahiyat Dergisi (DİD)*, C. XX, S. 2, 2018, ss. 16-41.

SHORR Dorothy C., “Iconographic Development of the Presentation in the Temple”, *The Art Bulletin*, College Art Association, Vol. 28, No. 1, Mar., 1946, ss. 17-32.

SÖZEN Metin, Uğur TANYELİ, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 3. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994.

STRIKER Cecil L., Y. Doğan KUBAN, “Work at Kalenderhane Camii in Istanbul: Third and Fourth Preliminary Reports”, *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 25 (1971), s. 255.

THUNO Erik, *Image and Relic: Mediating the Sacred in Early Medieval*, Rome: Analecta Romana Instituti Danici, Supplementum. (L'ERMA), 32, 2002.

TRADIGO Alfredo, *Icons and Saints of the Eastern Orthodox Church*, trans. by Stephen Sartarelli, Los Angeles: The J. Paul Getty Museum, 2006.

TÜKEL Uşun, Serap YÜZGÜLLER, *Sözden İmgeye Batı Sanatında İkonografi*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2018.

XYNGOPOULOS Andreas, “Icons”, *Byzantine art a European Art*, Athens, 1964, ss. 161-275.

YALÇIN Asnu Bilban, “Bizans Estetiğine Giriş”, *Değişen Tarihsel Süreçler Değişen Kavramlar: Uluslararası Estetik ve Sanat Kongresi Bildiriler Kitabı*, ed. Kıymet Giray, Ankara: 2008, ss. 47-62.

YILMAZ Nilay, *Ayasofya Müzesi'ndeki İkonalar Kataloğu II*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.

İnternet Kaynakları

<http://diaconia-idc.org/blog/projekte/the-triumphal-arch-in-the-santa-maria-maggiore-in-relation-to-the-diaconia-christi.html> (Erişim tarihi: 25.11.2018)

<http://www.bisanzioit.blogspot.com/2012/03/> (Erişim tarihi: 25.11.2018)

<http://www.museivaticani.va/content/museivaticani/en/collezioni/musei/cappella-di-san-pietro-martire/croce-smaltata-di-pasquale-i--817-824-.html#&gid=1&pid=1> (Erişim tarihi: 25.11.2018)

<https://www.doaks.org/resources/online-exhibits/leaden-gospels/engraving-lives/hypapante> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Menologion_of_Basil_037.jpg (25.11.2018)

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hosios_Loukas_Katholikon_\(nave,_North-West_squinch\)_-Presentation_02.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hosios_Loukas_Katholikon_(nave,_North-West_squinch)_-Presentation_02.jpg) (Erişim tarihi: 25.11.2018)

<https://travellingcam.wordpress.com/2010/06/14/karabas-kilise-the-black-head-church/> (Erişim tarihi: 13.11.2019)

<https://dunyasozluk.com/gumusler-manastiri.html/1010060> (Erişim tarihi: 12.12.2019)

<https://images.app.goo.gl/HaFLsxAUfY5PbtUx9> (Erişim tarihi: 12.12.2019)

<https://www.wga.hu/support/viewer/z.html> (Erişim tarihi: 25.11.2018)

<https://www.wikizeroo.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTpQcmVzZW50YXRpb25fYXRfdGhlX1RlbXBsZV8oR2VvcmdpYSxfMTJ0aF9jLikuSlBH> (Erişim tarihi: 20.03.2018)

http://1.bp.blogspot.com/tCopBxzYILA/VrF8MfLg68I/AAAAAAAAAKtA/6iUBeM7x5Mg/s1600/Sacramentary%2Bof%2BDrogo_French_Metz_ca.850_BNF_Latin%2B9428_fol.38.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

http://4.bp.blogspot.com/rK2WoMp0gm4/VrFcgiIHk6I/AAAAAAAAAKr0/Dy4rE5GVGl4/s1600/Triparium-Prosarium-Gradual_German_Pruem_986-1001_BNF_Latin%2B9448_fol.%2B28.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

<https://ima.princeton.edu/2018/02/08/widows-window-to-the-presentation-prophetess-anna-in-the-temple/> (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Miniatures_of_presentation_of_Jesus_Christ_at_the_Temple#/media/File:Albani-Psalter_Darbringung_im_Tempel.JPG (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fc/Presentation_of_Christ_in_the_Temple.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cf/Saint_Louis_Psalter_18_verso.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Diptych_with_Life_of_Christ,_France,_14th_century,_ivory,_lent_by_Metropolitan_Museum_of_Art_-_Chazen_Museum_of_Art_-_DSC01927.JPG (Erişim tarihi: 12.12.2019)

http://employees.oneonta.edu/farberas/arth/arth212/royal_portals.html (20.03.2018)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Speculum_Darmstadt_2505_20v.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

<https://digital.blb-karlsruhe.de/blbhs/Handschriften/content/pageview/29187> (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00068790 (Erişim tarihi: 20.03.2018)

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00068901 (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Codex_aureus_Epternacensis_folio_19_recto.jpg (Erişim tarihi: 18.05.2019)

<http://goodspeed.lib.uchicago.edu/view/index.php?doc=0965&obj=122> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

http://www.papermodelkiosk.com/shop/item-detail.php?item_id=358&category_id=163 (12.12.2019)

<http://vrc.princeton.edu/sinai/items/show/7638> (Erişim tarihi: 09.01.2019)

<https://www.wga.hu/support/viewer/z.html> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MenologionDemetriosIPalaiologosincoxf5rt3.jpg> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/435828> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

<https://www.wikiart.org/en/andrei-rublev/presentation-of-jesus-at-the-temple-1408> (Erişim tarihi: 18.05.2019)

<https://daten.digitale-sammlungen.de/0007/bsb00070697/images/index.html?fip=193.174.98.30&id=00070697&seite=59> (Erişim tarihi: 18.06.2019)

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Presentation_of_Christ_in_the_Temple_-_Psalter_of_Queen_Melisende_\(1131-1143\),_f.3_-_BL_Egerton_MS_1139.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Presentation_of_Christ_in_the_Temple_-_Psalter_of_Queen_Melisende_(1131-1143),_f.3_-_BL_Egerton_MS_1139.jpg) (Erişim tarihi: 20.03.2018)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/T%27oros_Roslin_-_Presentation_in_the_Temple_-_Walters_W539211R_-_Open_Obverse.jpg (Erişim tarihi: 18.06.2019)

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00067083 (Erişim tarihi: 18.06.2019)

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55010389g/f83.item> (Erişim tarihi: 18.06.2019)

http://iconographic.warburg.sas.ac.uk/vpc/VPC_search/pdf_frame.php?image=00078505 (Erişim tarihi: 18.06.2019)

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6000434v/f24.item> (Erişim tarihi: 18.06.2019)

<https://osjusa.org/st-joseph/art/countries/germany/page/6/#prettyPhoto> (Erişim tarihi: 25.06.2019)

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Miniatures_of_presentation_of_Jesus_Christ_at_the_Temple#/media/File:Psalterium_Feriatum_Cod_Don_309_077.jpg (Erişim tarihi: 20.03.2018)

SÖZLÜK

Antiphonary: Ortaçağ'da kilise içerisinde yapılan ayin törenlerinde koro ile birlikte karşılıklı okunan litürjik düzende oluşturulmuş ilahi kitabıdır.

Aramice: Aramca'da denilen, Sami dil ailesinin Kuzey-Batı grubundan bir dildir.

Basilissa: Bizans İmparatorluğunda hanedan kadınları için kullanılan unvanlar arasında yer alan Basilissa, imparatoriçelerin siyasi konumlarını belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu unvanı alan kadınlara imparator tarafından taç giydirilmektedir.

Ciborium: Kilisede sunağın üstünü örten, dört sütunun üzerine oturan örtü unsurudur.

Diptikon: Birbirine menteşelerle tutturulmuş iki levhadan oluşan eser.

Dodekaorton: Ortodoks Kilisesinin on iki büyük bayramına verilen isimdir. Bu bayramlar; İsa'nın doğumu, yaşamı ve çilesi konularını ele alırlar.

Epifani: Yunanca "açıklama, bildirme" anlamına gelen Epifani; İsa'nın Tanrısal kimliğinin Üç Müneccim aracılığıyla açıklanması anlamına gelmektedir. Ortodoksluk'ta Teofani olarak isimlendirilen dini bayram 6 Ocak'ta kutlanır.

Fresko: Yaş sıva üzerine suda çözülmüş boya pigmentleri kullanarak yapılan duvar resmi.

Golgota: Dört İncil'de de bahsi geçen Kudüs'te İsa'nın çarmıha gerildiği ve gömüldüğü kafatası şeklindeki tepedir.

Hale: Hristiyan tasvir sanatında dini betimlemelerde kutsal kabul edilen kimselerin başlarının çevresine görülen daire biçiminde resmedilen bir öge.

Himation: Kalın dokulu, yünlü ya da keten kumaştan yapılmış, khiton üzerine giyilen, vücudu sararak sol omuzu kapatan uzun giysi.

Kanonik İncil: Hristiyan dini, İncil adı verilen çok sayıdaki kitap arasından yalnızca dördünü güvenilir kabul ederek "ilham edilmiş kitaplar" listesine (canon), dâhil etmiş, diğerlerini apokrif sayarak reddetmiştir. Kabul edilen dört İncil Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'dır.

Katholikon: Bir Ortodoks manastırında merkezi niteliği taşıyan ana kilise Katholikon olarak isimlendirilmektedir.

Khiton: Antik Yunan'da dikdörtgen bir kumaşın karşılıklı iki kenarının birbirine dikilmesiyle oluşan, genellikle yün ve keten kumaştan yapılmış kadın ve erkek giysisidir.

Litürjik: Bir dinin törenlere ve tapınma biçimine ilişkin kurallarının tümünü ifade eden litürji'ye ilişkin olguları niteler.

Maphorion: Hristiyan sanat eserlerinde genellikle Meryem ve kutsal kadın figürlerinin başını ve omuzlarını kapatan, dökümlü bir giysidir.

Menologion: Azizler gününü gösteren Doğu Ortodoks kilisesi litürjik takvimine verilen isimdir.

Pallium: Roma'da çoğunlukla erkekler tarafından giyilen, yünlü, pamuklu ya da satenden değişik renklerde yapılmış, sağ omuzu örten pelerine benzeyen şal.

Parşömen: Üzerine yazı yazmak veya resim yapmak için kullanılabilir nitelikte işlenmiş hayvan derisi.

Prothesis: Kilisede apsisin iki yanında yer alan pastoforion odalarından biri olan prothesis; Hristiyan ayini için kullanılan malzemelerin hazırlanıp saklandığı yerdir.

Psalter: Genellikle Eski Ahit'ten sahnelerle resimlenmiş Hristiyan litürjik kitabı.

Rölyef: Taş, metal, kil, ahşap ya da alçı gibi işlenebilir yüzeyleri işleyerek meydana getirilen sanat yapıtıdır. Kabartma olarak da isimlendirilmektedir.

Sacramentary: Ortaçağ'ın ilk dönemlerinde kullanılan kilisenin en önemli kutsal kitabı, rahip tarafından okunan duaları içermektedir.

Sunak (Altar): Latince altare yüksek yer anlamına gelir. Kiliselerde dinsel törenlerde kullanılan yüksekçe masa benzeri litürjik eşya. Çok tanrılı dinlerde mabedin içinde ya da yakınında yer alan ve tanrılara sunum için kullanılan masa benzeri genellikle taştan unsur.

Tessera: Mozaiği oluşturan, genellikle küp biçiminde küçük mermer, cam ya da seramik parçacıklarının her biri.

Tetraptik: Birbirine menteşelerle tutturulmuş dört levhadan oluşan eser.

Yortu: Hz. İsa'nın yaşamını, çilesini, dirilişini ve azizlerin hayatlarına yansıyan erdemlerini anmak üzere kilisenin belirlediği kutsal günlere verilen isimdir.